

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΤΜΗΜΑ

Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Διακυβέρνηση

Ειδίκευση:

Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές

Τα προσωρινά μέτρα ως μέσο δικαστικής προστασίας στο Διεθνές
Δικαστήριο της Χάγης. Θέση και ρόλος τους υπό το φως της πρόσφατης
πρακτικής/νομολογίας, με αφορμή τη σύρραξη στη Γάζα

Interim measures as a means of judicial protection at the International
Court of Justice. Their position and role in the light of recent
practice/jurisprudence on the occasion of the Gaza conflict

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ONOFREI DENISA-EVGHENIA

AM: 2123M020

Αθήνα, 2024

Τριμελής Επιτροπή:

Στέλιος Περράκης Ομότιμος καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπων)

Μαρία-Ντανιέλα Μαρούδα Επίκουρη καθηγήτρια Παντείου
Πανεπιστημίου

Σοφία Γαλάνη Επίκουρη καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © ONOFREI DENISA-EVGHENIA, 2024

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Υπεύθυνη Δήλωση Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψης προσωπικής ευθύνης :Δηλώνω ότι η παρούσα εργασία είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δε χρησιμοποιεί πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω δε όλες τις προβλεπόμενες νομικές και διοικητικές συνέπειες, σε περίπτωση που η εργασία μου τυχόν αποδειχθεί ότι αποτελεί προϊόν λογοκλοπής ή προϊόν τρίτων.

Η δηλούσα ONOFREI DENISA-EVGHENIA

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	4
Summary	6
Εισαγωγή.....	8
Α' Μέρος: Το νομικό πλαίσιο των προσωρινών μέτρων.....	11
1. Ο θεσμός των προσωρινών μέτρων βάσει της νομολογίας του ΔΔΧ: αποτελεσματικότητα και δεσμευτικότητα.....	12
1.1 Ο επείγων χαρακτήρας και η αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων	16
1.2 Η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της απόφασης του Δικαστηρίου: η υπόδειξη μέτρων για την διατήρηση του status quo και η αποτελεσματικότητά τους	21
1.3 Η δεσμευτικότητα των διατάξεων προσωρινών μέτρων και η πρακτική των κρατών	24
Β' Μέρος: Αξιολόγηση του θεσμού των προσωρινών μέτρων με αφορμή την σύρραξη στην Γάζα: ένα σύστημα δικαστικής προστασίας;.....	28
1. Αίτημα Ν. Αφρικής για την υπόδειξη προσωρινών μέτρων (29 Δεκεμβρίου 2023)	28
Το αίτημα λήψης προσωρινών μέτρων	31
Τα αιτούμενα από την Ν. Αφρική προσωρινά μέτρα	35
2. Η πρώτη διάταξη προσωρινών μέτρων (26 Ιανουαρίου 2024)	37
3. Πρώτο αίτημα της Ν. Αφρικής για υπόδειξη επιπρόσθετων μέτρων υπό το άρθρο 75 (1) του κανονισμού λειτουργίας του ΔΔΧ: στο προσκήνιο η αποτελεσματικότητα και δεσμευτικότητα.....	42
3.1 Θέση του Ισραήλ για την υπόδειξη επιπρόσθετων μέτρων	44
3.2 Απόφαση του Δικαστηρίου επί του αιτήματος της Νότιας Αφρικής για πρόσθετα προσωρινά μέτρα.....	46
4. Σχολιασμός και αξιολόγηση της διάταξης της 26ης Ιανουαρίου 2024	47
5. Δεύτερο αίτημα Ν. Αφρικής για τροποποίηση και υπόδειξη νέων προσωρινών μέτρων (6 Μαρτίου 2024): νέα πραγματικά περιστατικά, εξαιρετικά επείγουσα κατάσταση	49
6. Απόφαση ΔΔΧ για το δεύτερο αίτημα τροποποίησης της διάταξης της 26ης Ιανουαρίου (28 Μαρτίου 2024)	54
7. Αξιολόγηση και σχολιασμός της διάταξης της 28ης Μαρτίου 2024	56
8. Τρίτο αίτημα Ν. Αφρικής για τροποποίηση και υπόδειξη νέων προσωρινών μέτρων (10 Μαΐου 2024)	58
Νέα πραγματικά περιστατικά	58
Τα αιτούμενα προσωρινά μέτρα	61
9. Απόφαση ΔΔΧ επί του τρίτου αιτήματος τροποποίησης και υπόδειξης νέων προσωρινών μέτρων (24 Μαΐου 2024): στον δρόμο προς την κατάπαυση πυρός;	62
10. Αξιολόγηση και σχολιασμός της διάταξης της 24ης Μαΐου 2024	65
Γ' μέρος: Συγκριτική ανασκόπηση αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων σε ισχυρισμούς γενοκτονίας βάσει πρόσφατης νομολογίας του ΔΔΧ (Γκάμπια κατά Μυανμάρ, Ουκρανία κατά Ρωσία)	67
1. Τα προσωρινά μέτρα στην υπόθεση «Εφαρμογή της Σύμβασης για την Πρόληψη και την Τιμωρία του εγκλήματος της Γενοκτονίας» (Γκάμπια κατά Μυανμάρ), 2019 : η αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων.....	68
1.1 Το αίτημα της Γκάμπια (11 Νοεμβρίου 2019)	68
1.2 Η διάταξη του ΔΔΧ (23 Ιανουαρίου 2020)	69

1.3 Αξιολόγηση και σχολιασμός της αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων	72
2. Τα προσωρινά μέτρα στην υπόθεση «Ισχυρισμοί για Γενοκτονία υπό τη Σύμβαση για την Πρόληψη και την Τιμωρία του εγκλήματος της Γενοκτονίας» (Ουκρανία κατά Ρωσικής Ομοσπονδίας), 2022: η αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων	73
2.1 Το αίτημα προσωρινών μέτρων της Ουκρανίας (27 Φεβρουαρίου 2022)	75
2.2 Η διάταξη του ΔΔΧ (16 Μαρτίου 2022)	76
2.3 Αξιολόγηση και σχολιασμός της αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων	78
Συμπεράσματα	80
Βιβλιογραφία	82
Ελληνική	83
Βιβλία	83
Αγγλική	83
Βιβλία	83
Αρθρογραφία	83
Νομολογία	96

Περίληψη

Τρία επείγοντα αιτήματα υπόδειξης προσωρινών μέτρων, τρεις διατάξεις, πέντε μήνες διαρκών ακροάσεων και συνεδριάσεων του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης και συνέχιση των στρατιωτικών επιθέσεων στην Λωρίδα της Γάζας χρειάστηκαν για να υποδείξει το Δικαστήριο τον τερματισμό των επιχειρήσεων του Ισραήλ στην περιοχή της Ράφα¹, ανάγοντας την εξέταση της αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων σε άκρως

¹ ICJ (24 May 2024), APPLICATION OF THE CONVENTION ON THE PREVENTION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF GENOCIDE IN THE GAZA STRIP (SOUTH AFRICA v. ISRAEL) REQUEST FOR THE MODIFICATION OF THE ORDER OF 28 MARCH 2024 ORDER

σημαντικό ζήτημα. Το προσδοκώμενο αποτέλεσμα, ωστόσο, δεν επήλθε. Παρά την υπόδειξη του τερματισμού των στρατιωτικών επιχειρήσεων των ισραηλινών δυνάμεων στην περιοχή της Ράφα και την επανεπιβεβαίωση των διατάξεων της 26^{ης} Ιανουαρίου και 28^{ης} Μαρτίου του 2024 οι επιθέσεις συνεχίζουν ασταμάτητα στην Λωρίδα της Γάζας με επίκεντρο τον άμαχο και ευάλωτο παλαιστινιακό λαό.² Συνολικά εκτιμάται ότι πάνω από 43.000 Παλαιστίνιοι έχουν χάσει την ζωή τους και σχεδόν δύο εκατομμύρια έχουν εκτοπισθεί.³

Οι στόχοι της μη επιδείνωσης της κατάστασης στην Λωρίδα της Γάζας και η μη πρόκληση ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού δεν έχουν επιτευχθεί. Η γενική διατύπωση των προσωρινών μέτρων στις τρεις διατάξεις του ΔΔΧ, η απλή επανεπιβεβαίωση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την Σύμβαση για την Πρόληψη και την Τιμωρία του εγκλήματος της Γενοκτονίας, σε συνδυασμό με την απουσία μηχανισμού επιβολής της συμμόρφωσης με τα προσωρινά μέτρα και κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης τους, αποτελούν παράγοντες που αναδεικνύουν την αναποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων που έχει υποδείξει το Δικαστήριο. Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της κατάστασης, δη η εν εξελίξει ένοπλη σύγκρουση μεταξύ του Ισραήλ και της Χαμάς, με στόχο τον άμαχο και ευάλωτο παλαιστινιακό λαό, έχουν καταστήσει ακόμη πιο δύσκολη την συμμόρφωση του Ισραήλ με τα προσωρινά μέτρα του ΔΔΧ. Σε περιπτώσεις, στις οποίες τα κράτη κρίνουν ότι απειλείται η ύπαρξή τους, η συμμόρφωση με τα προσωρινά μέτρα θεωρείται επιζήμια. Αυτό επιβεβαιώνεται όχι μόνο από την συνέχιση των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ισραήλ στην Γάζα, αλλά και από προηγούμενες υποθέσεις ενώπιον του ΔΔΧ που αφορούσαν ισχυρισμούς γενοκτονίας, την Γκάμπια κατά Μυανμάρ και την Ουκρανία κατά Ρωσίας.

² *Video captures Israeli strike on humanitarian zone in Gaza*. (2024, November 15). [Video]. The New York Times. <https://www.nytimes.com/video/world/middleeast/100000009825987/israel-strike-gaza-mawasi.html> accessed 18 November 2024

³ *Home Page | United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - occupied Palestinian territory*. (n.d.). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - Occupied Palestinian Territory. <https://www.ochaopt.org/> accessed 21 November

Η παρούσα ανάλυση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα προσωρινά μέτρα που υποδεικνύει το ΔΔΧ δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αποτελεσματικό σύστημα δικαστικής προστασίας. Αυτό οφείλεται στον συνδυασμό τριών παραγόντων. Η γενική από το Δικαστήριο διατύπωσή τους και η απουσία μηχανισμού επιβολής συμμόρφωσης με αυτά και κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης τους, αφήνουν ευρέα περιθώρια δράσης προς την συνέχιση των εχθροπραξιών. Ταυτόχρονα, ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των διαφορών σε περιπτώσεις ισχυρισμών γενοκτονίας και η ένοπλη σύγκρουση καθιστούν σε μία ανάλυση κόστους-οφέλους επιζήμια την συμμόρφωση με τα προσωρινά μέτρα.

Λέξεις-κλειδιά: προσωρινά μέτρα, Λωρίδα Γάζας, Διεθνές Δικαστήριο Χάγης, δικαστική προστασία, αναποτελεσματικότητα

Summary

Three urgent requests for interim measures, three orders, five months of continuous hearings and sessions of the International Court of Justice and the continuation of military attacks on the Gaza Strip were needed for the Court to indicate an end to Israel's operations in the Rafah area, making the examination of the effectiveness of interim measures an extremely important issue. The hoped-for result, however, did not come about. Despite the indication to end the military operations of Israeli forces in the Rafah area and the reaffirmation of the provisional measures of January 26 and March 28 2024, attacks continue in the Gaza Strip, targeting the civilian and vulnerable Palestinian people. In total, it is estimated that more than 43,000 Palestinians have died and nearly two million have been displaced.

The objectives of not aggravating the situation in the Gaza Strip and not causing irreparable harm to the rights of the Palestinian people have not been achieved. The general wording of the interim measures in the three orders of the ICJ, the mere reaffirmation of the obligations arising from the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, together with the absence of a mechanism for enforcing compliance with the interim measures and sanctions in case of their violation, are factors that highlight the ineffectiveness of the interim measures indicated by the Court. The specific nature of the dispute, in particular, the ongoing armed conflict between Israel and Hamas, targeting the civilian and vulnerable Palestinian people, have made it even more difficult for Israel to comply with the interim measures of the ICJ. In cases where States consider that their existence is threatened, compliance with provisional measures is considered prejudicial. This is confirmed not only by Israel's continuation of military operations in Gaza, but also by previous cases before the ICJ concerning allegations of genocide, *Gambia v. Myanmar* and *Ukraine v. Russia*.

This analysis concludes that the interim measures indicated by the ICJ cannot be regarded as an effective system of judicial protection. This is due to the combination of three factors. Their general wording by the Court and the absence of a mechanism for enforcing compliance with them and sanctioning in case of their violation leave wide scope for action towards the continuation of hostilities. At the same time, the specific nature of the disputes in cases of genocide allegations and armed conflict make compliance with interim measures detrimental in a cost-benefit analysis

Keywords: interim measures, Gaza Strip, International Court of Justice in The Hague, judicial protection, inefficiency

Εισαγωγή

«The nightmare in Gaza is now entering an atrocious, abominable second year. This has been a year of crises. Humanitarian crisis...No place is safe in Gaza and no one is safe... That is why we cannot and will not give up on our calls for an immediate ceasefire...», υποστήριξε ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών σε συνέντευξή του για την κατάσταση στην Μέση Ανατολή στις 8 Οκτωβρίου 2024.⁴ Ένα χρόνο μετά τις επιθέσεις της 7^{ης} Οκτωβρίου και τις επακόλουθες στρατιωτικές επιχειρήσεις των ισραηλινών δυνάμεων στην Λωρίδα της Γάζας, οι φράσεις «nowhere is safe in Gaza ...» και «the war must end» αποτελούν πραγματικότητα, ενώ η δεύτερη έχει καταστεί πιο αναγκαία από ποτέ.⁵ Πάνω από 43.000 Παλαιστίνιοι υποστηρίζεται ότι έχουν σκοτωθεί, πάνω από 100.000 έχουν τραυματιστεί, πάνω από 700.000 υποδομές έχουν καταστραφεί και 1,9 εκατομμύρια Παλαιστίνιοι έχουν εκτοπιστεί.⁶ Η άμεση κατάπαυση πυρός, όπως υποστήριξε η Νότια Αφρική με το τρίτο αίτημα προσωρινών μέτρων, αποτελεί πλέον την μοναδική ευκαιρία επιβίωσης του εναπομείναντα παλαιστινιακού λαού στην Λωρίδα της Γάζας.

Στις 24 Μαΐου 2024 το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης υπέδειξε τον άμεσο τερματισμό των ισραηλινών επιχειρήσεων στην Ράφα και την μη

⁴ M.I. (2024a, October 9). *The nightmare in Gaza is now entering an atrocious, abominable second year - UN Secretary-General's press encounter on the situation in the Middle East - Question of Palestine*. Question of Palestine. <https://www.un.org/unispal/document/secretary-generals-press-encounter-08oct24/> accessed 23 November 2024

⁵ Statement by UN Special Coordinator for the Middle East Peace Process, Tor Wennesland, on the situation in the Gaza Strip. (2024, October 20). UNSCO. <https://unsco.unmissions.org/statement-un-special-coordinator-middle-east-peace-process-tor-wennesland-situation-gaza-strip-6#:~:text=Nowhere%20is%20safe%20in%20Gaza,aid%20must%20be%20delivered%20unimpeded.> accessed 19 November

⁶ OCHA, Occupied Palestinian territory, REPORTED IMPACT SINCE 7 OCTOBER 2023, available at <https://www.ochaopt.org/> accessed 28 October 2024

επιβολή συνθηκών που θα επέφεραν την μερική ή πλήρη εξαφάνιση του παλαιστινιακού λαού.⁷ Κι ενώ το εν λόγω προσωρινό μέτρο φάνταζε ως σημαντικό βήμα προς την επίτευξη ολικής κατάπαυσης πυρός στην Λωρίδα της Γάζας, η εξέλιξη ήταν διαφορετική. Οι επιθέσεις του Ισραήλ στην Ράφα συνεχίστηκαν. Δύο μέρες μετά την διάταξη του Δικαστηρίου, στις 26 Μαΐου, 46 Παλαιστίνιοι έχασαν την ζωή τους από ισραηλινή πυραυλική επίθεση στην περιοχή Tar al Sultan στην Ράφα.⁸ Ο τρόμος για τις συνεχιζόμενες επιθέσεις στην Ράφα, οδήγησε σχεδόν ένα εκατομμύριο Παλαιστίνιους να την εκκενώσουν, μεταξύ των οποίων 18.500 έγκυες γυναίκες. «The public health concerns were now beyond crisis levels, while the sounds, the smells, the everyday life, are horrific and apocalyptic», υποστήριξε μέλος του World Food Program.⁹ Στις 28 Μαΐου οι ισραηλινές δυνάμεις εκτόξευσαν πυρά στην περιοχή Al-Mawasi της Ράφα, η οποία είχε χαρακτηριστεί από τις ίδιες ως ανθρωπιστική ζώνη, σκοτώνοντας 23 αμάχους, μεταξύ των οποίων 12 παιδιά.¹⁰

Οι συνεχείς επιθέσεις του Ισραήλ, ο αυξανόμενος αριθμός των θανάτων, των καταστροφών και των εκτοπισμένων Παλαιστινίων μετά την σαφή υπόδειξη του άμεσου τερματισμού των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Ράφα, έχουν αναγάγει την εξέταση της αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων, να επιτύχουν τους σκοπούς για τους οποίους έχουν διαμορφωθεί, σε άκρως σημαντικό ζήτημα. Μάλιστα, ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της κατάστασης, δηλαδή, η εν εξελίξει χρήση βίας, οι επιθέσεις κατά του αμάχου παλαιστινιακού λαού και η μη συμμόρφωση του Ισραήλ με τις διατάξεις της 26^{ης} Ιανουαρίου, 28^{ης} Μαρτίου και 24^{ης} Μαΐου του ΔΔΧ αναδεικνύουν ακόμη περισσότερο την κρισιμότητα αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων. Όπως υποστηρίχθηκε, «ICJ orders like the one issued on

⁷ Application of the Convention on the prevention and punishment of the crime of Genocide in the Gaza strip, (South Africa v. Israel), Provisional measures Order, 24 May 2024, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240524-ord-01-00-en.pdf>

⁸ Amnesty International. (2024, August 27). *Israel/OPT: Israeli attacks targeting Hamas and other armed group fighters that killed scores of displaced civilians in Rafah should be investigated as war crimes*. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/08/israel-opt-israeli-attacks-targeting-hamas-and-other-armed-group-fighters-that-killed-scores-of-displaced-civilians-in-rafah-should-be-investigated-as-war-crimes/> accessed 21 November

⁹ *Situation in southern Gaza 'horrific and apocalyptic': WFP*. (2024, June 2). UN News. <https://news.un.org/en/story/2024/05/1150536> accessed 21 November 2024

¹⁰ Amnesty International. (2024, August 27), *supra* 8

24 May 2024 to Israel are binding. And Israel – which has enjoyed impunity for its crimes against the Palestinian people for decades, and for its brutal assault on the people of Gaza over the past eight months – must comply,»¹¹

Ένας από τους βασικούς και κρισιμότερους σκοπούς των προσωρινών μέτρων, που έχει υποδείξει το ΔΔΧ στο Ισραήλ, είναι η μη επιδείνωση της κατάστασης και η μη πρόκληση ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού. Στο πλαίσιο αυτό, ερευνητικό αντικείμενο της παρούσας εργασίας, αποτελεί η αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων να επιτύχουν τους σκοπούς αυτούς, καθώς και η υποχρέωση του Ισραήλ να συμμορφωθεί με τα μέτρα αυτά λόγω της δεσμευτικότητάς τους. Δεδομένων των συνεχιζόμενων επιθέσεων και την αύξηση των ανθρωπίνων απωλειών στην Λωρίδα της Γάζας παρά την έκδοση τριών διατάξεων προσωρινών μέτρων από το ΔΔΧ, η παρούσα εργασία επιχειρεί να απαντήσει το ακόλουθο ερευνητικό ερώτημα: Πώς μπορούν να αξιολογηθούν τα προσωρινά μέτρα ως προς την αποτελεσματικότητά τους να επιτύχουν τους σκοπούς για τους οποίους έχουν διαμορφωθεί; Δηλαδή, θα διερευνηθεί κατά πόσο τα προσωρινά μέτρα μπορούν να θεωρηθούν πράγματι ως σύστημα δικαστικής προστασίας, υπό το φως της πρόσφατης πρακτικής/νομολογίας, κυρίως με αφορμή την σύρραξη στην Γάζα. Για την απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα η εργασία διαιρείται σε τρία μέρη. Ειδικότερα, στο πρώτο μέρος εξετάζεται το νομικό πλαίσιο των προσωρινών μέτρων και ιδίως τα κριτήρια υπόδειξής τους βάσει προηγούμενης νομολογίας του ΔΔΧ, με ιδιαίτερη μνεία στο κριτήριο του επείγοντος χαρακτήρα της υπόθεσης και της σύνδεσής του με την αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων. Κατόπιν, στο δεύτερο μέρος γίνεται αξιολόγησή τους αναλύοντας τα αιτήματα και τις διατάξεις προσωρινών μέτρων στην υπόθεση της Νοτίου Αφρικής κατά του Ισραήλ. Τέλος, στο τρίτο μέρος γίνεται συγκριτική επισκόπηση των προσωρινών μέτρων που έχει υποδείξει το ΔΔΧ στις πρόσφατες υποθέσεις, Γκάμπια κατά

¹¹ UN 29 May 2024, Press Releases, Experts outraged by Israeli strikes on civilians sheltering in Rafah camps, available at <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/05/un-experts-outraged-israeli-strikes-civilians-sheltering-rafah-camps> accessed 21 November 2024

Μυανμάρ, Ουκρανία κατά Ρωσίας, που αφορούν ισχυρισμούς γενοκτονίας, με στόχο, επίσης, την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων που υπέδειξε το Δικαστήριο σε κάθε μία από αυτές τις υποθέσεις.

Α' Μέρος: Το νομικό πλαίσιο των προσωρινών μέτρων

Η υπόδειξη προσωρινών μέτρων στην υπόθεση της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ αποτελεί μία από τις πιο ιδιαίτερες περιπτώσεις που καλείται να αντιμετωπίσει το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης δεδομένου της ειδικής συνθήκης της ένοπλης σύρραξης στην περιοχή, η οποία συνεχίζει να βρίσκεται υπό εξέλιξη. Το Δικαστήριο δεν καλείται να αποφανθεί απλώς επί μίας διεθνούς διαφοράς, αλλά επί μίας κατάστασης, που διαδραματίζεται για μεγάλο χρονικό διάστημα και συμπεριλαμβάνει την χρήση βίας από το ένα διάδικο κράτος κατά της ομάδας που με το αίτημά της προσπαθεί να προστατέψει η Ν. Αφρική, τον παλαιστινιακό λαό στην Γάζα.

Σκοπός του πρώτου μέρους της εργασίας αποτελεί η εξέταση της παρεμπίπτουσας διαδικασίας του ΔΔΧ να υποδεικνύει προσωρινά μέτρα βάσει του άρθρου 41 του Καταστατικού του, με γνώμονα τη προηγούμενη νομολογία του.¹² Αφού παρουσιαστούν συνοπτικά τα κριτήρια βάσει των οποίων το Δικαστήριο αποδέχεται ένα αίτημα και υποδεικνύει προσωρινά μέτρα, έμφαση θα δοθεί στο στοιχείο του επείγοντος χαρακτήρα, που αποτελεί κρίσιμο κριτήριο για την εξέταση αιτημάτων και την υπόδειξη προσωρινών μέτρων, ενώ παράλληλα θα αναλυθεί το ζήτημα της δεσμευτικότητας και υποχρέωσης συμμόρφωσης προς αυτά. Αναλύοντας το νομικό πλαίσιο των προσωρινών μέτρων βάσει της προηγούμενης νομολογίας, στο παρόν μέρος θα αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητά τους στο να επιτύχουν τους

¹² Rosenne, S. (2004). Introducing the topic. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 3–21). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268061.003.0001>

επιδιωκόμενους σκοπούς, καθώς επίσης και η πρακτική των κρατών όσον αφορά στην εφαρμογή τους.

1.Ο θεσμός των προσωρινών μέτρων βάσει της νομολογίας του ΔΔΧ: αποτελεσματικότητα και δεσμευτικότητα

Σύμφωνα με το άρθρο 41 του Καταστατικού του ΔΔΧ, το Δικαστήριο μπορεί να υποδείξει την λήψη προσωρινών μέτρων με σκοπό την διαφύλαξη των δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών, όταν κρίνει ότι οι περιστάσεις το απαιτούν.¹³ Τα προσωρινά μέτρα, εν αναμονή της τελικής απόφασης του Δικαστηρίου, κοινοποιούνται στα εμπλεκόμενα μέρη και στο Συμβούλιο Ασφαλείας.¹⁴ .

Η εξουσία του Δικαστηρίου να υποδεικνύει προσωρινά μέτρα αποτελεί παρεμπόμπουσα αρμοδιότητά του.¹⁵ Πρόκειται, δηλαδή, για μία συμπληρωματική κατά την εκδίκαση μίας υπόθεσης διαδικασία, βασικοί σκοποί της οποίας είναι η διασφάλιση της ισότητας και προστασίας των δικαιωμάτων των διαδίκων, η αποτελεσματικότητα της απόφασης του Δικαστηρίου¹⁶, καθώς, επίσης, και η διατήρηση και μη επιδείνωση της επικρατούσας κατάστασης.¹⁷

Όσον αφορά στην διασφάλιση της ισότητας των διαδίκων, το Δικαστήριο οφείλει να υποδεικνύει προσωρινά μέτρα, που δεν θα είναι επιζήμια για κανένα διάδικο κράτος. Η αρχή της αποτελεσματικότητας έγκειται στην εξασφάλιση της ομαλής εκδίκασης της υπόθεσης για την

¹³ STATUTE OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE, <https://www.icjciij.org/statute>

¹⁴ Rosenne, S. (2004). The statutes. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 22 61). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268061.003.0002>

¹⁵ Στ. Πετράκης Μ.-Ντ. Μαρούδα , Διεθνής Δικαιοταξία Θεωρία και Εφαρμογή Διεθνούς Δικαίου, Τόμος Α, εκδ. Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, 2016, p.353

¹⁶ Ibid., Αυτή έγκειται στην διασφάλιση της ομαλής εξέτασης της ουσίας της υπόθεσης.

¹⁷ Shabtai Rosenne (2004) Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea

προώθηση της ειρηνικής επίλυσης της διαφοράς.¹⁸ Επιπλέον, ως προς τη διατήρηση και μη επιδείνωση της κατάστασης, το ΔΔΧ υποδεικνύει μέτρα τα οποία συμβάλλουν στη διατήρηση του status quo.¹⁹

Προκειμένου το Δικαστήριο να αποδεχτεί αίτημα προσωρινών μέτρων εξετάζει αν πληρούνται ορισμένα κριτήρια, τα οποία συνάγονται από το γράμμα του άρθρου 41 και την νομολογία του.²⁰ Καταρχήν το Δικαστήριο εξετάζει την ύπαρξη prima facie αρμοδιότητας.²¹ Αυτό σημαίνει πως το αιτούν κράτος χρειάζεται να πείσει το Δικαστήριο ότι το εν λόγω αίτημα εντάσσεται εντός των ορίων της αρμοδιότητάς του. Ταυτόχρονα, το Δικαστήριο εξετάζει την ύπαρξη συναίνεσης κατ' οιονδήποτε τρόπο των κρατών όσον αφορά στην δικαιοδοσία του να εξετάσει την διαφορά.²² Σημαντική προϋπόθεση για την διαπίστωση της prima facie αρμοδιότητας είναι η ύπαρξη νομικής διαφοράς μεταξύ των διάδικων κρατών.

Σε περίπτωση που το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι διαθέτει prima facie αρμοδιότητα προχωρεί με την εξέταση των δικαιωμάτων που το αιτούν κράτος επιδιώκει να προστατεύσει και την άμεση σύνδεσή τους με τα προσωρινά μέτρα που αυτό αιτείται.²³ Ειδικότερα, το αίτημα πρέπει να αφορά τα δικαιώματα, τα οποία η προσφυγή έχει ως στόχευση να προστατεύσει.²⁴ Αυτό σημαίνει ότι το αίτημα δεν δύναται να αφορά δικαιώματα τα οποία βρίσκονται εκτός του αντικειμένου της κύριας δίκης. Κατά αυτόν τον τρόπο, η νομολογία του Δικαστηρίου έχει διαμορφώσει ένα κριτήριο σύνδεσης μεταξύ των

¹⁸ Στ. Πεπράκης Μ.-Ντ. Μαρούδα (2016), supra 15

¹⁹ Miles, C. A. (2017). Purpose of provisional measures. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 174–224). <https://doi.org/10.1017/9781316410813.007>

²⁰ Miles, C. A. (2015). The influence of the International Court of Justice on the law of provisional measures. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 218–271). <https://doi.org/10.1017/cbo9781139979498.009>

²¹ Το Δικαστήριο εξετάζει αν υπάρχουν, δηλαδή, επαρκείς λόγοι για να προχωρήσει στην εξέταση του αιτήματος.

²² Merrills, J. G. (1977). Interim measures of protection and the substantive jurisdiction of the international court. *The Cambridge Law Journal*, 36(1), 86–109. <https://doi.org/10.1017/s0008197300014380>

²³ Leonhardsen, E. M. (2013). Court without qualities: Non-Compliance, provisional measures and the power of international adjudication. *SSRN Electronic Journal*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2324721

²⁴ Miles, C. A. (2017), supra 19

δικαιωμάτων που χρήζουν προστασίας μέσω της υπόδειξης προσωρινών μέτρων και των δικαιωμάτων που αποτελούν αντικείμενο της κύριας αξίωσης.²⁵ Το Δικαστήριο στην υπόθεση «Διαιτητική Απόφαση της 31ης Ιουλίου 1989», (Γουινέα-Μπισσάου κατά Σενεγάλης), 1990 απέρριψε το αίτημα της Γουινέας-Μπισσάου για προσωρινά μέτρα στην βάση του ότι τα δικαιώματα για τα οποία ζητούσε προσωρινά μέτρα δεν αποτελούσαν αντικείμενο της κύριας δίκης.²⁶ Χαρακτηριστική ήταν η διάταξη του Δικαστηρίου στην υπόθεση «Εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών στις Φυλετικές Διακρίσεις», (Γεωργία κατά Ρωσίας) 2008, στην οποία αποφάσισε να υποδείξει προσωρινά μέτρα για την διασφάλιση των δικαιωμάτων ευάλωτων πληθυσμών, χωρίς τα δικαιώματα αυτά να ταυτίζονται με τα δικαιώματα για τα οποία ζητούσε προσωρινά μέτρα η Γεωργία στο αίτημά της.²⁷ Το Δικαστήριο προχώρησε στην απόφασή του τονίζοντας ότι λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούσαν για τις εθνικές πληθυσμιακές ομάδες στην Νότια Οσσετία και την Αμπζαχία υπήρχε κίνδυνος πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα τους, κρίνοντας αναγκαία την υπόδειξη προσωρινών μέτρων που απευθύνονταν και στα δύο κράτη.²⁸

Πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι το Δικαστήριο εξετάζει αν τα δικαιώματα για τα οποία αιτείται προσωρινά μέτρα το ενάγον κράτος υφίστανται και όχι αν το εναγόμενο κράτος έχει παραβιάσει τα δικαιώματα αυτά, καθώς κάτι τέτοιο θα αποτελούσε εξέταση της ουσίας της υπόθεσης.²⁹ Ταυτόχρονα, τα επίμαχα δικαιώματα δεν πρέπει να έρχονται σε αντίθεση με τους κανόνες διεθνούς δικαίου υπέρτερης ισχύος, όπως οι

²⁵ Marotti, L. (2020). A “Game of Give and Take”: The ITLOS, the ICJ and Provisional Measures. In *T.M.C. Asser Press eBooks*(pp. 131–146). https://doi.org/10.1007/978-94-6265-411-2_7

²⁶ Arbitral Award of 31 July 1989, Provisional Measures, Order of 2 March 1990, Z.C.J. Reports 1990, p.64 p. 70 par.26, 28, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/82/082-19900302-ORD-01-00-EN.pdf>

²⁷ *Application of the International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination (Georgia v. Russian Federation), Provisional Measures, Order of 15 October 2008, I.C.J. Reports 2008, p. 353, https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/140/140-20081015-ORD-01-00-EN.pdf*

²⁸ Ibid.

²⁹ Στ. Πετράκης Μ.-Ντ. Μαρούδα (2016), *supra* 15

κανόνες αναγκαστικού δικαίου και οι αποφάσεις του Σ.Α βάσει του Κεφαλαίου VII.³⁰ Χαρακτηριστικό νομολογιακό παράδειγμα που επιβεβαιώνει την παραπάνω θέση αποτελεί η διάταξη του Δικαστηρίου στην υπόθεση «Ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής της Συμβάσεως του Μόντρεαλ του 1971 που προκύπτουν από το αεροπορικό συμβάν στο Lockerbie» (Λιβυκή Αραβική Τζαμαχίρια κατά ΗΠΑ), 1992, στην οποία επεσήμανε ότι οι διάδικοι υποχρεούνται να εφαρμόζουν τις αποφάσεις του Σ.Α., με την εν λόγω υποχρέωση να υπερισχύει άλλης διεθνούς συμβατικής υποχρέωσης.³¹ Στην εν λόγω υπόθεση, η Λιβύη, χαρακτηρίζοντας την απόφαση του Σ.Α. 748 ως αντίθετη στο διεθνές δίκαιο, με την οποία το Σ.Α. την χαρακτήρισε ως απειλή κατά της ειρήνης, αιτήθηκε από το ΔΔΧ να προχωρήσει με τον προσδιορισμό των προσωρινών μέτρων, κάτι το οποίο το Δικαστήριο απέρριψε, καθώς θα προκαλούσε ζημία στα δικαιώματα των διάδικων κρατών.³²

Τέλος, εξετάζει τον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης και τον κίνδυνο πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα επίμαχα δικαιώματα σε περίπτωση που δεν υποδείξει προσωρινά μέτρα.³³ Για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας, στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθεί το πιο σημαντικό κατά την άποψη της γραφούσης από αυτά κριτήριο, που είναι άμεσα συνυφασμένο με την αποτελεσματικότητά τους, δη η απόδειξη του επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης. Κρίνεται αναγκαία η ανάλυση του στοιχείου του επείγοντος σε ξεχωριστό κεφάλαιο για δύο λόγους. Πρώτον, διότι, αν δεν αποδειχθεί ο επείγων χαρακτήρας μίας κατάστασης το ΔΔΧ απορρίπτει το αίτημα προσωρινών μέτρων, ανάγοντάς το σε κρίσιμο κριτήριο για το παραδεκτό του αιτήματος. Δεύτερον, γιατί κατά την άποψη της γραφούσης, είναι ή θα έπρεπε να είναι άμεσα συνδεδεμένος με τα

³⁰ Ibid.

³¹ *Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention arising from the Aerial Incident at Lockerbie (Libyan Arab Jamahiriya v. United States of America)*, Provisional Measures, Order of 14 April 1992, I.C.J.Reports 1992, p. 114 (par. 42) <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/88/088-19920414-ORD-01-00-EN.pdf>

³² Ibid., par. 44

³³ Marotti, L. (2020), supra 25

προσωρινά μέτρα που τελικά υποδεικνύει το Δικαστήριο. Από την στιγμή που το Δικαστήριο αναγνωρίζει τον επείγοντα χαρακτήρα μίας κατάστασης, θα έπρεπε να υποδεικνύει προσωρινά μέτρα που θα τερμάτιζαν τις πράξεις που προκάλεσαν τον εν λόγω χαρακτήρα.

1.1 Ο επείγων χαρακτήρας και η αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων

Ο επείγων χαρακτήρας των προσωρινών μέτρων έγκειται στην εξακρίβωση της ύπαρξης πραγματικού και άμεσου κινδύνου πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης τόσο στα δικαιώματα των διαδίκων όσο και στην έκβαση της υπόθεσης ενώπιον του Δικαστηρίου.³⁴ Πρέπει να σημειωθεί ότι στο γράμμα του άρθρου 41 δεν εντοπίζεται το στοιχείο του επείγοντος χαρακτήρα, καθώς αυτό έχει διαμορφωθεί από την πρακτική και την νομολογία του ΔΔΧ και άπτεται της φύσης του συστήματος των προσωρινών μέτρων.³⁵

Ο επείγων χαρακτήρας παρουσιάζεται αφενός στην διαδικασία της σύγκλησης του Δικαστηρίου σε περιπτώσεις όπου δεν συνεδριάζει, όταν ένα κράτος έχει υποβάλει αίτημα για προσωρινά μέτρα, αφετέρου στην ουσία της υπόθεσης και τις ιδιαίτερες περιστάσεις, που δικαιολογούν την υπόδειξη προσωρινών μέτρων από το Δικαστήριο.³⁶ Υπό αυτό το πρίσμα, ο επείγων χαρακτήρας ανάγεται σε μία από τις πιο σημαντικές ειδικές περιστάσεις, που δικαιολογούν το αίτημα για την υπόδειξη προσωρινών μέτρων.

³⁴ Sparks, T., & Somos, M. (2018). The urgent, the plausible and the irreparable: The significance of lowering ICJ thresholds for provisional measures. *Völkerrechtsblog*. <https://doi.org/10.17176/20181005-164720-0>

³⁵ Stoica, V. (2021). Provisional measures. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 13–20). <https://doi.org/10.1017/9781108855006.005>

³⁶ Sałkiewicz-Munnerlyn, E. (2021). Jurisprudence of the PCIJ and of the ICJ on interim measures of protection. In *T.M.C. Asser Press eBooks*. <https://doi.org/10.1007/978-94-6265-475-4>

Στο άρθρο 74 του Κανονισμού του ΔΔΧ παρουσιάζεται ο διαδικαστικός χαρακτήρας του επείγοντος, γεγονός που τονίζει την ανάγκη άμεσης σύγκλησης του Δικαστηρίου για την έκδοση απόφασης επί αιτημάτων για προσωρινά μέτρα ως επείγον ζήτημα.³⁷ Επιπλέον, ο ουσιαστικός χαρακτήρας του επείγοντος εντοπίζεται στο άρθρο 73 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, στο οποίο επισημαίνεται ότι το αίτημα για προσωρινά μέτρα μπορεί να κατατεθεί οποιαδήποτε στιγμή κατά την διάρκεια των διαδικασιών και θα πρέπει να παραθέτει τους λόγους για τους οποίους ζητείται η υπόδειξή τους, καθώς και τις συνέπειες, που θα επέλθουν, σε περίπτωση που το Δικαστήριο δεν τα υποδείξει.³⁸

Παράλληλα, το Δικαστήριο μέσω της νομολογίας του έχει συνδυάσει και ταυτίσει τον επείγοντα χαρακτήρα με την εξέταση των ειδικών περιστάσεων, που οδήγησαν το διάδικο κράτος να αιτηθεί προσωρινά μέτρα, καθώς και της πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης σε περίπτωση που δεν τα υποδείξει.³⁹ Πρέπει να σημειωθεί δε ότι το στοιχείο του επείγοντος είναι άμεσα συνυφασμένο με τα δικαιώματα για την προστασία των οποίων το ενάγον κράτος αιτείται την υπόδειξη προσωρινών μέτρων, καθώς προκειμένου το Δικαστήριο να εξετάσει το εν λόγω αίτημα πρέπει να αποδειχθεί η σύνδεση του επείγοντος με τα δικαιώματα, που αποτελούν το αντικείμενο της διαφοράς.⁴⁰

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπόθεση «Εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων», (Αρμενία κατά Αζερμπαϊτζάν), 2021.⁴¹ Το Δικαστήριο, αφού εξέτασε τα επιχειρήματα των δύο κρατών, έλαβε υπόψη το ψήφισμα της

³⁷ Rules of the Court (1978), available at <https://www.icj-cij.org/rules>

³⁸ Ibid.

³⁹ Merrills, J. G. (1995). Interim measures of protection in the recent jurisprudence of the International Court of Justice. *International and Comparative Law Quarterly*, 44(1), 90–146.
<https://doi.org/10.1093/iclqaj/44.1.90>

⁴⁰ Miles, C. A. (2017), *supra* 19

⁴¹ Application of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Armenia v. Azerbaijan), Provisional Measures, Order of 7 December 2021, I.C.J. Reports 2021, p. 361 available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/180/180-20211207-ORD-01-00-EN.pdf>

Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης για την εφαρμογή της Σύμβασης CERD, στο οποίο υποστηρίχθηκε ότι οι Αρμένιοι αιχμάλωτοι πολέμου υφίσταντο απάνθρωπη μεταχείριση και βασανισμούς από τους Αζέριους⁴², καθώς και κοινή δήλωση εμπειρογνομόνων των ΗΕ, οι οποίοι ανησυχούσαν για τις εκτελέσεις και τα βασανιστήρια των Αρμένιων αιχμαλώτων πολέμου⁴³. Κατέληξε ότι υφίσταται άμεσος και πραγματικός κίνδυνος πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα που επεδίωκε να προστατεύσει με το αίτημα της η Αρμενία⁴⁴, συνδυάζοντας κατά αυτόν τον τρόπο τον επείγοντα χαρακτήρα με τα επίμαχα δικαιώματα. Το ΔΔΧ έκρινε ότι έπρεπε να υποδείξει προσωρινά μέτρα για την προστασία των Αρμένιων αιχμαλώτων πολέμου υποδεικνύοντας στο Αζερμπαϊτζάν την προστασία από την βία και την σωματική βλάβη όλων των προσώπων που είχαν συλληφθεί σε σχέση με την σύγκρουση του 2020 και παρέμεναν υπό κράτηση, διασφαλίζοντας την ασφάλεια και ισότητά τους ενώπιον της δικαιοσύνης.⁴⁵ Παράλληλα, το Αζερμπαϊτζάν έπρεπε να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη των διακρίσεων και την μη προώθηση της ρητορικής μίσους με στόχο άτομα αρμενικής καταγωγής, καθώς και του βανδαλισμού της αρμενικής πολιτιστικής κληρονομιάς.⁴⁶ Ταυτόχρονα, το Δικαστήριο υπέδειξε και στα δύο διάδικα κράτη την μη υιοθέτηση μέτρων που θα μπορούσαν να επιδεινώσουν την κατάσταση πριν την εξέταση της ουσίας της υπόθεσης.⁴⁷ Όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί θετική. Μετά την εν λόγω διάταξη του Δικαστηρίου, το Αζερμπαϊτζάν δεν συμμορφώθηκε με το προσωρινό μετρώ που αφορούσε στην μη προώθηση ρητορικής μίσους και διακρίσεων με στόχο άτομα αρμενικής καταγωγής από δημόσιους αξιωματούχους του. Χαρακτηριστική ήταν η

⁴² Humanitarian consequences of the conflict between Armenia and Azerbaijan / Nagorno-Karabakh conflict, Resolution 2391 (2021), available at <https://pace.coe.int/en/files/29483/html>

⁴³ Nagorno-Karabakh: captives must be released – UN experts , (1 February 2021), available at <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/02/nagorno-karabakh-captives-must-be-released-un-experts>

⁴⁴ Application of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, supra 41, p.33, par. 88

⁴⁵ Ibid., p. 34, par.92

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid., p.35, par.94

δήλωση του Προέδρου Aliyev περί της εκκαθάρισης των εδαφών από τις άγριες δυνάμεις.⁴⁸ Ταυτόχρονα, το προσωρινό μέτρο περί του μη βανδαλισμού της αρμενικής πολιτιστικής κληρονομιάς ήταν αναποτελεσματικό, διότι, λίγους μήνες αργότερα, ο υπουργός πολιτισμού του Αζερμπαϊτζάν σε δήλωση του ανακοίνωσε την δημιουργία μιας ομάδας που στόχο θα είχε την αφαίρεση των αρμενικών στοιχείων από τους αλβανικούς θρησκευτικούς ναούς.⁴⁹ Μάλιστα, η επίθεση στο Ναγκόρνο -Καραμπάχ στις 19-20 Σεπτεμβρίου του 2022⁵⁰, αντίβαινε στο προσωρινό μέτρο της μη υιοθέτησης από τα δύο κράτη μέτρων που θα μπορούσαν να επιδεινώσουν την κατάσταση. Επομένως, στην εν λόγω υπόθεση, το Δικαστήριο ναι μεν αναγνώρισε τον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης, υποδεικνύοντας μέτρα για την προστασία των Αρμένιων αιχμαλώτων πολέμου και μη επιδείνωσης της κατάστασης, ωστόσο, οι περιστάσεις που είχαν εξ αρχής προκαλέσει αυτόν τον επείγοντα χαρακτήρα συνέχιζαν να υφίστανται. Η γενική διατύπωση των προσωρινών μέτρων, ο μη σαφής προσδιορισμός των «αναγκαίων μέτρων» που έπρεπε να λάβει το Αζερμπαϊτζάν, ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της διαφοράς που χαρακτηριζόταν από ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των διαδίκων κρατών ήταν παράγοντες που δεν συνέδραμαν στην αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων.

Στην υπόθεση «Εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων», (Κατά κατά Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων), 2018 το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι τα προσωρινά μέτρα μπορούν να δικαιολογηθούν μόνο αν υπάρχει το στοιχείο του επείγοντος.⁵¹ Στην προκειμένη υπόθεση το ΔΔΧ υπέδειξε στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα να διασφαλίσουν ότι οι οικογένειες που συμπεριλάμβαναν Καταριανό κι είχαν χωριστεί μετά τα μέτρα που είχε θεσπίσει τον Ιούνιο του

⁴⁸ *Ilham Aliyev was interviewed by AZERTAC » Official web-site of President of Azerbaijan Republic.* (n.d.). <https://president.az/en/articles/view/55326> accessed 1 December 2024

⁴⁹ <https://www.ejiltalk.org/wp-content/uploads/2023/11/ICJ-Provisional-Measures-Compliance-Data-Prov-Measures-List.pdf>

⁵⁰ <https://www.reuters.com/world/what-is-happening-between-armenia-azerbaijan-over-nagorno-karabakh-2023-09-19/>

⁵¹ *Application of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Qatar v. United Arab Emirates), Provisional Measures, Order of 23 July 2018, I.C.J. Reports 2018*, p. 406, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/172/172-20180723-ORD-01-00-EN.pdf>, p.26, par.61

2017 θα επανεκτιμώνταν, ότι οι Καταριανοί φοιτητές θα μπορούσαν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους στα Η.Α.Ε. και ότι οι Καταριανοί θα είχαν πρόσβαση στα δικαστήρια και στα δικαστικά όργανα των Η.Α.Ε..⁵² Παράλληλα, το Δικαστήριο υπέδειξε και στα δύο κράτη την μη υιοθέτηση μέτρων που θα μπορούσαν να επιδεινώσουν την κατάσταση.⁵³ Επομένως, και στην εν λόγω υπόθεση, διαφαίνεται αφενός η σύνδεση του επείγοντα χαρακτήρα με τα επίμαχα δικαιώματα κι αφετέρου η κρισιμότητά του για την υπόδειξη μέτρων για τον τερματισμό του.

Επιπλέον, σε παλαιότερη χρονικά νομολογία του, στην υπόθεση «Ένοπλες δραστηριότητες στην επικράτεια του Κονγκό» (Κονγκό κατά Ουγκάντας), 2000 το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι τα προσωρινά μέτρα μπορούν να δικαιολογηθούν μόνο αν υπάρχει το στοιχείο του επείγοντος.⁵⁴ Στην προκειμένη υπόθεση το Δικαστήριο υπέδειξε στο Κονγκό και στην Ουγκάντα να αποτρέψουν και να μην εμπλακούν σε ένοπλες ενέργειες, που θα μπορούσαν να επιδεινώσουν την κατάσταση, να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για τη εφαρμογή των υποχρεώσεων τους βάσει του διεθνούς δικαίου, να σεβαστούν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα εντός της ένοπλης ζώνης, καθώς και το ανθρωπιστικό δίκαιο.⁵⁵ Λαμβάνοντας υπόψιν ότι σκοπός των μέτρων αυτών ήταν η μη περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης, καθώς οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν στο ανατολικό Κονγκό και μετά την έκδοση της διάταξης, με την εμπλοκή σε ένοπλες ενέργειες, αυξάνοντας τις απώλειες ανθρωπίνων ζώων και την συνέχιση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα προσωρινά μέτρα, που υπέδειξε το Δικαστήριο και σε αυτήν την υπόθεση ήταν αναποτελεσματικά.⁵⁶ Και στην προκειμένη περίπτωση, η αναποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων, οφειλόταν

⁵² Ibid., p. 30, par. 75

⁵³ Ibid., p.31, par. 76

⁵⁴ Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), Provisional Measures, Order of 1 July 2000, I.C.J. Reports 2000, p.111, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/116/116-20000701-ORD-01-00-EN.pdf>

⁵⁵ Ibid., 129, para. 47

⁵⁶ Savadogo, L. (2002). Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda): The Court's Provisional Measures Order of 1 July 2000. *British Yearbook of International Law*, 72(1), 357–380. <https://doi.org/10.1093/bybil/72.1.357>

στην γενική τους διατύπωση, στην απουσία κυρωτικού μηχανισμού και επιβολής της συμμόρφωσης, καθώς και στον ιδιαίτερο χαρακτήρα της ένοπλης σύγκρουσης που χαρακτήριζε την διαφορά.

Επομένως, στις προαναφερθείσες υποθέσεις ενώ το ΔΔΧ αναγνώρισε τον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης, δεν προέβη στην υπόδειξη προσωρινών μέτρων που θα αντιμετώπιζαν τις συνθήκες που τον προκάλεσαν. Η γενική διατύπωση των προσωρινών μέτρων, το ανεπαρκές περιεχόμενό τους, η απουσία μηχανισμού συμμόρφωσης και επιβολής κυρώσεων αποτέλεσαν παράγοντες που συνέδραμαν στην μη αποτελεσματικότητά τους.

Σε περίπτωση που δεν αποδειχθεί ο επείγων χαρακτήρας ή η σύνδεσή του με τα δικαιώματα στα οποία απευθύνεται το αίτημα προσωρινών μέτρων, το Δικαστήριο μπορεί, σύμφωνα με την νομολογία του, να το απορρίψει.⁵⁷ Ωστόσο, τα διάδικα κράτη δύνανται να υποβάλλουν εκ νέου αίτημα προσωρινών μέτρων, χωρίς αυτό να εμποδίζεται από την απόρριψη ενός προηγούμενου.⁵⁸ Μάλιστα, εφικτή είναι και η τροποποίηση του αιτήματος και η ταυτόχρονη αίτηση υπόδειξης επιπρόσθετων, με βασική προϋπόθεση την απόδειξη μεταβολής της κατάστασης και της ύπαρξης νέων πραγματικών περιστατικών, που καθιστούν αναγκαία την τροποποίηση του αρχικού αιτήματος⁵⁹, κάτι που θα αναλυθεί στο δεύτερο μέρος της εργασίας.

1.2 Η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της απόφασης του Δικαστηρίου: η υπόδειξη μέτρων για την διατήρηση του status quo και η αποτελεσματικότητά τους

⁵⁷ Στ. Πετράκης Μ.-Ντ. Μαρούδα 2006, supra 15

⁵⁸ Gaja, G. (2015). Requesting the ICJ to revoke or modify provisional measures. *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, 14(1), 16. <https://doi.org/10.1163/15718034-12341281>

⁵⁹ Rosenne, S. (2004). Duration of provisional measures. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 149–158). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268061.003.0006>

Ένας από τους στόχους των προσωρινών μέτρων, όπως έχει προαναφερθεί, αποτελεί η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της εξέτασης της ουσίας της υπόθεσης από το Δικαστήριο.⁶⁰ Κρίνεται αναγκαία η ανάλυση του σε ξεχωριστό κεφάλαιο, καθώς είναι άμεσα συνυφασμένος με την μη επιδείνωση της διαφοράς και την προώθηση της ειρηνικής της επίλυσης.

Το ΔΔΧ μέσω της υπόδειξης προσωρινών μέτρων αποσκοπεί στην διασφάλιση της ειρηνικής επίλυσης της διαφοράς και της διεξαγωγής της δίκης, με απώτερο στόχο την αποτελεσματική λειτουργία του διεθνούς δικαστικού συστήματος και την απονομή της δικαιοσύνης.⁶¹ Προς επίτευξη αυτού του στόχου το ΔΔΧ υποδεικνύει μέτρα για την αποφυγή επιδείνωσης της διαφοράς. Παράλληλα, τα διάδικα κράτη έχουν την υποχρέωση να διαφυλάττουν την επικρατούσα κατάσταση ως έχει, το «status quo», χωρίς να επιτείνουν την ένταση και την οξύτητα της.⁶² Σημαντική προϋπόθεση για την υπόδειξη μέτρων για την μη περαιτέρω επιδείνωση μίας κατάστασης αποτελεί και σε αυτήν την περίπτωση η απόδειξη του επείγοντος χαρακτήρα της προστασίας των επίδικων δικαιωμάτων, καθώς και η πρόκληση ανεπανόρθωτης βλάβης σε αυτά, σε περίπτωση που το Δικαστήριο δεν τα υποδείξει.⁶³ Επομένως, ο επείγων χαρακτήρας της κατάστασης, που αποτελεί όπως έχει προαναφερθεί κρίσιμο κριτήριο για το παραδεκτό ενός αιτήματος προσωρινών μέτρων, αναδεικνύεται επίσης σε σημαντικό παράγοντα για την επίτευξη των στόχων των προσωρινών μέτρων.

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι το Δικαστήριο δεν έχει διαμορφώσει ένα γενικό κριτήριο βάσει του οποίου υποδεικνύει προσωρινά μέτρα για την μη

⁶⁰ Rosenne, S. (2004), *supra* 12

⁶¹ Ratner, S. R. (2020). The aggravating duty of Non-Aggravation. *European Journal of International Law*, 31(4), 1307–1342. <https://doi.org/10.1093/ejil/cha081>

⁶² Palchetti, P. (2008). The power of the International Court of Justice to indicate provisional measures to prevent the aggravation of a dispute. *Leiden Journal of International Law*, 21(3), 623–642. <https://doi.org/10.1017/s0922156508005219>

⁶³ Rieter, E. (2010). *Preventing irreparable harm: Provisional measures in international human rights adjudication*. <https://doi.org/10.26481/dis.20100312er>

επιδείνωση μίας διαφοράς. Η απόφασή του για την υπόδειξή τους βασίζεται στην εξέταση των ιδιαίτερων περιστάσεων της εκάστοτε υπόθεσης.⁶⁴ Επιπρόσθετα, έχει επιβεβαιωθεί από την νομολογία του ΔΔΧ και ιδίως μετά την υπόθεση «Pulp Mills στον ποταμό της Ουρουγουάης» (Αργεντινή κατά Ουρουγουάη), 2006 ότι η υπόδειξη μέτρων για την μη επιδείνωση μίας κατάστασης επέρχεται συμπληρωματικά προς τα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των διάδικων κρατών.⁶⁵ Επομένως, η προστασία των τελευταίων και η αποτελεσματικότητα της εξέτασης της ουσίας της υπόθεσης, αφενός αποτελούν διακριτούς σκοπούς των προσωρινών μέτρων, αφετέρου είναι αλληλένδετοι και συμπληρωματικοί μεταξύ τους.

Στην υπόθεση «Εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων», (Γεωργία κατά Ρωσίας), 2008 το Δικαστήριο υπέδειξε και στα δύο κράτη να απέχουν από πράξεις, που θα μπορούσαν να επιδεινώσουν την ήδη τεταμένη κατάσταση μέχρι την εξέταση της ουσίας της υπόθεσης.⁶⁶ Αξιολογώντας σε αυτήν την υπόθεση την αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων, αφενός να προστατεύσουν τον γεωργιανό πληθυσμό από τις φυλετικές διακρίσεις και να διασφαλίσουν την ασφάλεια και την ελευθερία μετακίνησης του, κι αφετέρου την μη επιδείνωση της κατάστασης, τα προσωρινά μέτρα κρίνονται αναποτελεσματικά.⁶⁷ Η αναποτελεσματικότητα αυτή οφείλεται στην μη συμμόρφωση και εφαρμογή των μέτρων από την Ρωσία, καθώς σύμφωνα με εκθέσεις διεθνών οργάνων και εμπειρογνομόνων, μετά την διάταξη του 2008, ο γεωργιανός πληθυσμός στις περιοχές της Νότιας Οσσετίας και Αμπζαχίας εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει φυλετικές

⁶⁴ Miles, C. A. (2017). Purpose of provisional measures. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 174–224). <https://doi.org/10.1017/9781316410813.007>

⁶⁵ Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay), Provisional Measures, Order of 13 July 2006, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/135/135-20060713-ORD-02-00-EN.pdf>

⁶⁶ *Application of the International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination (Georgia v. Russian Federation)*, supra 27

⁶⁷ Thienel, T. (2009). The Georgian Conflict, racial discrimination and the ICJ: The Order on Provisional Measures of 15 October 2008. *Human Rights Law Review*, 9(3), 465–472. <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngp018>

διακρίσεις και περιορισμούς στις μετακινήσεις.⁶⁸ Ένας ακόμη παράγοντας της αναποτελεσματικότητας και μη εφαρμογής των μέτρων, αποτέλεσε ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της κατάστασης μεταξύ των δύο διαδίκων κρατών, δηλαδή, του έντονου ήδη από τις αρχές του 2000 κλίματος μεταξύ των δύο χωρών, το οποίο επιβεβαιώθηκε με τον πόλεμο του Αυγούστου του 2008, μόλις πέντε μήνες μετά την διάταξη προσωρινών μέτρων.⁶⁹

Στην υπόθεση «Ορισμένες δραστηριότητες που πραγματοποιούνται από την Νικαράγουα στην περιοχή των συνόρων» (Κόστα Ρίκα κατά Νικαράγουα), 2011, το ΔΔΧ υπέδειξε τη μη λήψη μέτρων από τα δύο κράτη, που θα μπορούσαν να επηρεάσουν και επιδεινώσουν την κατάσταση.⁷⁰ Ωστόσο, η συγκεκριμένη υπόθεση διαφοροποιείται από τις προηγούμενες, καθώς και τα δύο κράτη συμμορφώθηκαν με την διάταξη. Αποφεύχθηκε έτσι η εμπλοκή τους στην υπό διαμάχη περιοχή κι αποτράπηκε η περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης.⁷¹

1.3 Η δεσμευτικότητα των διατάξεων προσωρινών μέτρων και η πρακτική των κρατών

Η ανάλυση του ζητήματος της δεσμευτικότητας των διατάξεων προσωρινών μέτρων και η αναφορά στην πρακτική των κρατών, κρίνεται σημαντική. Αυτό συμβαίνει, διότι η συμμόρφωση με τα προσωρινά μέτρα και η εφαρμογή τους, αναδεικνύουν την αποτελεσματικότητά τους ή μη να επιτύχουν τους επιδιωκόμενους σκοπούς.

⁶⁸ OSCE 2008 HUMAN RIGHTS IN THE WAR-AFFECTED AREAS FOLLOWING THE CONFLICT IN GEORGIA <https://www.osce.org/files/f/documents/d/6/35578.pdf> και *Georgia/Russia, Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in South Ossetia | How does law protect in war? - Online casebook.* (n.d.). <https://casebook.icrc.org/case-study/georgiarussia-independent-international-fact-finding-mission-conflict-south-ossetia>

⁶⁹ Okowa, P. (2011). The International Court of Justice and the Georgia/Russia dispute. *Human Rights Law Review*, 11(4), 739–757. <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngr039>

⁷⁰ Certain Activities Carried Out by Nicaragua in the Border Area (Costa Rica v. Nicaragua), Provisional Measures, Order of 8 March 2011, I.C.J. Reports 2011, p. 6, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/150/150-20110308-ORD-01-00-EN.pdf>

⁷¹ <https://www.ejiltalk.org/wp-content/uploads/2023/11/ICJ-Provisional-Measures-Compliance-Data-Prov-Measures-List.pdf>

Η απόφαση του Δικαστηρίου σε αιτήματα προσωρινών μέτρων λαμβάνει την μορφή διάταξης και όχι απόφασης με ισχύ δεδικασμένου. Αυτό σημαίνει πως η διάταξη προσωρινών μέτρων δεν αποτελεί την τελική απόφαση του Δικαστηρίου επί της ουσίας της υπόθεσης.⁷²

Δεδομένου ότι η διάταξη του Δικαστηρίου στις υποθέσεις προσωρινών μέτρων δεν διέθετε μέχρι το 2001 ισχύ δεδικασμένου, τα κράτη ακολουθούσαν στο παρελθόν την πρακτική της μη συμμόρφωσης προς αυτά.⁷³ Επικρατούσε, μάλιστα, η άποψη ότι οι διατάξεις προσωρινών μέτρων ήταν απλώς μία γνώμη του Δικαστηρίου.⁷⁴ Γεγονός που ενθάρρυνε ακόμη περισσότερο την πρακτική της μη συμμόρφωσης αποτελούσε η μη επιβολή κυρώσεων.⁷⁵ Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτέλεσαν η μη συμμόρφωση του Ιράν με το προσωρινό μέτρο της απελευθέρωσης των ομήρων διπλωματών στην υπόθεση «Διπλωματικό και Προξενικό Προσωπικό των Ηνωμένων Πολιτειών στην Τεχεράνη» (Ηνωμένες Πολιτείες κατά Ιράν), 1979, η μη συμμόρφωση των ΗΠΑ με το μέτρο της μη παροχής συνδρομής στις παραστρατιωτικές δραστηριότητες στο εσωτερικό της Νικαράγουα, συνεχίζοντας την υποστήριξη των Κόντρας στην υπόθεση «Στρατιωτικές και παραστρατιωτικές δραστηριότητες εντός και κατά της Νικαράγουα» (Νικαράγουα κατά Ηνωμένων Πολιτειών), 1984 και φυσικά η μη συμμόρφωση της Σερβίας και του Μαυροβουνίου με τα προσωρινά μέτρα του Δικαστηρίου, οδηγώντας στην γενοκτονία της Σρεμπρένιτσα στην υπόθεση «Εφαρμογή της Σύμβασης για την Πρόληψη και Τιμωρία του Εγκλήματος της Γενοκτονίας» (Βοσνία και Ερζεγοβίνη κατά Σερβίας και Μαυροβουνίου), 1993.⁷⁶

⁷² Palombino, F. M., Virzo, R., & Zarra, G. (2020). Provisional measures issued by international courts and tribunals. In *T.M.C. Asser Press eBooks*. <https://doi.org/10.1007/978-94-6265-411-2>

⁷³ Rosenne, S. (2004). Procedure. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 159–187). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268061.003.0007>

⁷⁴ Vienna Convention on Consular Relations (Paraguay v. United States of America), Provisional Measures, Order of 9 April 1998, I. C. J. Reports 1998, p. 248, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/99/099-19980409-ORD-02-00-EN.pdf>

⁷⁵ Oellers-Frahm, K. (2011). Expanding the competence to issue provisional measures— strengthening the international judicial function. *German Law Journal*, 12(5), 1279–1294. <https://doi.org/10.1017/s2071832200017302>

⁷⁶ Savadogo, L. (2002), *supra* 56

Η κατάσταση άλλαξε, υπό την έννοια ότι η διάταξη προσωρινών μέτρων απέκτησε δεσμευτική ισχύ, με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση «La Grand», (Γερμανία κατά ΗΠΑ), 2001.⁷⁷

Στην εν λόγω υπόθεση το Δικαστήριο επεσήμανε ότι μία διάταξη προσωρινών μέτρων είναι δεσμευτική και ως εκ τούτου η μη συμμόρφωση προς αυτήν μπορεί να εγείρει ζητήματα αποζημιώσεων ως διεθνή παράνομη πράξη.⁷⁸ Κατά την εξέταση της δικαιοδοσίας του στο αίτημα της Γερμανίας για προσωρινά μέτρα επεσήμανε ότι ένα αίτημα μπορεί αφενός να αφορά στον καθορισμό προσωρινών μέτρων για την προστασία των δικαιωμάτων των διάδικων κρατών, αφετέρου στην εξέταση μη συμμόρφωσης ενός κράτους με μία διάταξη προσωρινών μέτρων.⁷⁹ Προκειμένου το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του ζητήματος της δεσμευτικότητας, προχώρησε σε πλήρη ερμηνεία του γράμματος του άρθρου 41, συγκρίνοντας τους γαλλικούς και αγγλικούς όρους, που έχουν χρησιμοποιηθεί στο εν λόγω άρθρο.⁸⁰ Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η χρήση της λέξης *indiquer* (υποδεικνύει) προέκυψε ως αποτέλεσμα της έλλειψης μέσων επιβολής και εφαρμογής των αποφάσεων του Δικαστηρίου υπό το άρθρο 41 και όχι γιατί οι αποφάσεις του δεν διαθέτουν δεσμευτική ισχύ.⁸¹ Έτσι, στην διάταξή του επεσήμανε για πρώτη φορά ότι οι διατάξεις του άρθρου 41 έχουν δεσμευτικό αποτέλεσμα και ότι οι ΗΠΑ παραβίασαν διεθνή τους υποχρέωση, μη εφαρμόζοντας τα προσωρινά μέτρα που είχε υποδείξει με την διάταξη της 3ης Μαρτίου του 1989.⁸²

Επομένως, μετά το 2001 και λόγω της δεσμευτικότητας των διατάξεων του άρθρου 41, η μη συμμόρφωση των διαδίκων κρατών με τα προσωρινά μέτρα, που υποδεικνύει το ΔΔΧ, θεωρείται εντός του πλαισίου της διεθνούς

⁷⁷ LaGrand (Germany v. United States of America), Judgment, I. C. J. Reports 2001, p. 466, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/104/104-20010627-JUD-01-00-EN.pdf>

⁷⁸ Evans, M. D., Mennecke, M., & Tams, C. J. (2002). I. Lagrand Case (Germany v United States of America). *International and Comparative Law Quarterly*, 51(2), 449–455. <https://doi.org/10.1093/iclq/51.2.449>

⁷⁹ LaGrand (Germany v. United States of America), *supra* 77, p.25, para. 57

⁸⁰ Kammerhofer, J. (2003). The Binding Nature of Provisional Measures of the International Court of Justice: the ‘Settlement’ of the Issue in the LaGrand Case. *Leiden Journal of International Law*, 16(1), 67–83. <https://doi.org/10.1017/s0922156503001043>

⁸¹ LaGrand (Germany v. United States of America), *supra* 77, p. 39-44, para. 100-110

⁸² *Ibid.* 53, para. 128

ευθύνης ως διεθνή παράνομη πράξη. Η μη συμμόρφωση ή η παράλειψη συμμόρφωσης αποτελεί, σύμφωνα με την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου, παραβίαση υποχρέωσης του κράτους.⁸³

Παρά την αναγνώριση από το Δικαστήριο της δεσμευτικότητας των διατάξεων προσωρινών μέτρων, τα κράτη εξακολουθούν να τις παραβιάζουν. Η αρνητική στάση των κρατών προς τα προσωρινά μέτρα φαίνεται ήδη κατά το προγενέστερο στάδιο της έκδοσης της διάταξης, όπου τα εναγόμενα κράτη είτε αμφισβητούν την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, είτε την εφαρμογή του άρθρου 53 του Καταστατικού του.⁸⁴ Αυτό μπορεί να θεωρηθεί εύλογο από την στιγμή που τις περισσότερες φορές τα προσωρινά μέτρα αφορούν στην προστασία των δικαιωμάτων, που συνήθως, αυτά παραβιάζουν. Μάλιστα, την ίδια πρακτική ακολουθεί το κράτος του Ισραήλ μετά το αίτημα της Ν. Αφρικής για προσωρινά μέτρα, αμφισβητώντας την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου να εξετάσει την υπόθεση.

Υπό αυτό το πρίσμα, στο επόμενο μέρος της εργασίας θα εξετασθεί αναλυτικά η προσφυγή στο ΔΔΧ της Νοτίου Αφρικής κατά του Ισραήλ, με την οποία η πρώτη αιτήθηκε την υπόδειξη προσωρινών μέτρων λόγω των βιαιοτήτων, που συντελούνται στην Λωρίδα της Γάζας, οι οποίες έχουν ως στόχο - κατά τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας - την εξόντωση των Παλαιστινίων της περιοχής. Η εξέταση του αιτήματος της Ν. Αφρικής, καθώς και της ακόλουθης δικογραφίας γίνεται προκειμένου να αξιολογηθεί ο θεσμός των προσωρινών μέτρων ως σύστημα δικαστικής προστασίας, λαμβάνοντας υπόψιν τον ειδικό χαρακτήρα της ένοπλης σύγκρουσης στην περιοχή, την στόχευση αμάχων - κατά κύριο λόγο γυναικών και παιδιών -, την πλήρη καταστροφή των υποδομών της Γάζας, καθώς και την επί ένα χρόνο συνέχιση των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην περιοχή. Θα αξιολογηθεί, δηλαδή, ο

⁸³ Kolb, R. (2005). Note on new international case-law concerning the binding character of provisional measures. *Nordic Journal of International Law*, 74(1), 117–130. <https://doi.org/10.1163/1571810054300979>

⁸⁴ Rieter, E. (2012). PROVISIONAL MEASURES: BINDING AND PERSUASIVE? ENABLING HUMAN RIGHTS ADJUDICATORS TO FOLLOW UP ON STATE DISRESPECT. *Netherlands International Law Review*, 59(02), 165–198. <https://doi.org/10.1017/s0165070x12000149>

βαθμός αποτελεσματικότητάς τους να επιτύχουν αφενός την διασφάλιση των δικαιωμάτων των διάδικων κρατών, ήτοι της Ν. Αφρικής και του Ισραήλ, και αφετέρου την μη επιδείνωση της κατάστασης και την μη πρόκληση ανεπανόρθωτης ζημίας στα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού.

Β' Μέρος: Αξιολόγηση του θεσμού των προσωρινών μέτρων με αφορμή την σύρραξη στην Γάζα: ένα σύστημα δικαστικής προστασίας;

1.Αίτημα Ν.Αφρικής για την υπόδειξη προσωρινών μέτρων (29 Δεκεμβρίου 2023)

Στις 29 Δεκεμβρίου του 2023 η Ν. Αφρική υπέβαλε αίτημα στο ΔΔΧ, ζητώντας την υπόδειξη προσωρινών μέτρων στο πλαίσιο της υπόθεσης «Εφαρμογή της Σύμβασης για την Πρόληψη και την Τιμωρία του εγκλήματος της Γενοκτονίας στην Λωρίδα της Γάζας».⁸⁵ Το αίτημα προσωρινών μέτρων ήταν επακόλουθο των συνεχιζόμενων και δυσανάλογων στρατιωτικών επιθέσεων του Ισραήλ στην Λωρίδα της Γάζας μετά τις επιθέσεις της Χαμάς στις 7 Οκτωβρίου 2023. Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση του αιτήματος της Νοτίου Αφρικής με ιδιαίτερη μνεία στον τρόπο διατύπωσης του, στο νομικό πλαίσιο και στα κριτήρια, που επικαλέστηκε το προσφεύγον κράτος για την επείγουσα εξέταση του αιτήματος από το Δικαστήριο, καθώς και στα προσωρινά μέτρα, που αιτήθηκε.

Ειδικότερα, οι ενέργειες «γενοκτονικού χαρακτήρα», στις οποίες προέβει το κράτος και ο στρατός του Ισραήλ κατά του παλαιστινιακού λαού μετά τις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου 2023, αποτέλεσαν την βασική αιτία, που

⁸⁵ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Application for provisional measures 23 December 2023, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231228-app-01-00-en.pdf>

οδήγησε την Ν. Αφρική στο να προσφύγει κατά του ιδίου στο ΔΔΧ.⁸⁶ Η ίδια, καταδικάζοντας τις επιθέσεις της Χαμάς και την απαγωγή ομήρων, επεσήμανε ότι καμία επίθεση, όσο αποτρόπαια κι αν είναι, δεν θα πρέπει να οδηγεί ένα κράτος στην παραβίαση των υποχρεώσεων, που προκύπτουν από την Σύμβαση της Γενοκτονίας.⁸⁷ Σύμφωνα με την Ν. Αφρική, οι ενέργειες του Ισραήλ έχουν γενοκτονικό χαρακτήρα, καθώς στοχεύουν στην καταστροφή κρίσιμου τμήματος του παλαιστινιακού λαού, που αποτελεί σημαντική εθνική, φυλετική και εθνοτική ομάδα στην Λωρίδα της Γάζας. Κατά τους ισχυρισμούς της η παραβίαση της Σύμβασης Γενοκτονίας δεν συνίσταται μόνο στο γεγονός ότι το Ισραήλ προέβη σε γενοκτονικές ενέργειες, αλλά και στο ότι δεν απέτρεψε την γενοκτονία και δεν τιμώρησε την δημόσια υποκίνηση της από αξιωματούχους του κράτους του.⁸⁸ Αυτό που αξίζει να σημειωθεί σχετικά με την διατύπωση της προσφυγής αποτελεί η επισήμανση της Ν. Αφρικής ότι οι πράξεις γενοκτονίας ή οι παραλήψεις του Ισραήλ πρέπει να εξετασθούν υπό το πρίσμα του μισού αιώνα κατοχής των παλαιστινιακών εδαφών και του δεκαεξάχρονου αποκλεισμού της Γάζας, περίοδος κατά την οποία οι ενέργειες στις οποίες το Ισραήλ έχει προχωρήσει αποδεικνύουν την πρόθεσή του να καταστρέψει τους Παλαιστινίους στην Γάζα.⁸⁹ Μάλιστα, η πρόθεση γενοκτονίας έχει αποτυπωθεί σε πραγματικό χρόνο από ανώτερους αξιωματούχους του Ισραήλ και συγκεκριμένα από τον Πρόεδρο, τον Πρωθυπουργό και τον Υπουργό Άμυνας σε τηλεοπτικές δηλώσεις μετά τις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου, τις οποίες έχει αναλυτικώς περιγράψει στο αίτημά της η Ν. Αφρική.⁹⁰ Μία ακόμη ισχυρή απόδειξη της πρόθεσης γενοκτονίας αποτελεί η εξέταση της φύσης, της έκτασης και του τρόπου διεξαγωγής των ισραηλινών στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Γάζα, οι οποίες λόγω των συνεχιζόμενων βομβαρδισμών

⁸⁶ (5 December 2023) Hostilities in the Gaza Strip and Israel - reported impact, <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-5-december-2023-2359>

⁸⁷ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), supra 85

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ibid., p. 1, para. 2

⁹⁰ Ibid., p. 3, para. 4

έχουν αποκλείσει με κάθε τρόπο την δυνατότητα παροχής της ελάχιστης ανθρωπιστικής βοήθειας στον Παλαιστινιακό λαό.⁹¹

Επομένως, λόγω του εξαιρετικά επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης, που συνάγεται από τις τεράστιες απώλειες σε ανθρώπινες ζωές με επίκεντρο τους αμάχους, τις καταστροφές στις υποδομές σε όλη την Γάζα, καθώς και την ολοφάνερη πρόθεση για γενοκτονία, η Ν. Αφρική αιτήθηκε την επείγουσα ακρόαση του αιτήματος της.⁹²

Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι πριν την διατύπωση του αιτήματός προσωρινών μέτρων, προκειμένου να τονίσει τον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης, παρέθεσε τις πράξεις γενοκτονικού χαρακτήρα, στις οποίες έχει προβεί το Ισραήλ από την 7η Οκτωβρίου 2023, συμπεριλαμβάνοντας και αριθμητικά στοιχεία των απωλειών και καταστροφών. Ειδικότερα, το Ισραήλ έχει εμπλακεί σε ενέργειες, που σκοπό έχουν την δολοφονία των Παλαιστινίων στην Λωρίδα της Γάζας, συμπεριλαμβανομένων του άμαχου πληθυσμού με επίκεντρο τις γυναίκες και τα παιδιά, έχει προκαλέσει σωματικές και ψυχικές βλάβες στον παλαιστινιακό λαό και ιδίως στα παιδιά, επιβάλλοντας συνθήκες, που σκοπό έχουν να επιφέρουν την καταστροφή τους ως εθνική, φυλετική και εθνοτική ομάδα.⁹³ Με την επιβολή των συνθηκών αυτών το Ισραήλ έχει καταστρέψει την ζωή των Παλαιστινίων στην Γάζα, ενώ ταυτόχρονα έχει προχωρήσει σε ενέργειες και στην επιβολή μέτρων, που σκοπό έχουν την πρόληψη των γεννήσεων Παλαιστινίων.⁹⁴

⁹¹ Ibid. και Sultany, N. (2024). A threshold crossed: on genocidal intent and the duty to prevent genocide in Palestine. *Journal of Genocide Research*, 1–26.

<https://doi.org/10.1080/14623528.2024.2351261>

⁹² Η ίδια στηρίζει την εξέταση της προσφυγής της στο άρθρο 36 παράγραφος 1 του Καταστατικού του ΔΔΧ και στο άρθρο 9 της Σύμβασης της Γενοκτονίας, καθώς τόσο η ίδια όσο και το Ισραήλ είναι μέλη των ΗΕ και συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης, χωρίς να έχουν υποβάλει κάποια επιφύλαξη. Το αίτημα για την υπόδειξη προσωρινών μέτρων βασίζεται στο άρθρο 41 του Καταστατικού του ΔΔΧ.

⁹³ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), supra 85 Οι συνθήκες αυτές όπως τονίζει η Νότια Αφρική συμπεριλαμβάνουν απελάσεις, βίαιους-μαζικούς εκτοπισμούς και καταστροφές σπιτιών και κατοικημένων περιοχών, στέρηση της πρόσβασης σε τρόφιμα, νερό, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ρουχισμό, στέγη και υγιεινή αποχέτευση

⁹⁴ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), supra 85 Μάλιστα, η Νότια Αφρική παραθέτει για κάθε γενοκτονική πράξη, που καταλογίζει στο Ισραήλ, πραγματικά περιστατικά, αριθμητικά στοιχεία για να υποδηλώσει τις καταστροφές και τις επιπτώσεις των στρατιωτικών επιθέσεων του Ισραήλ, καθώς και αναφορές από όργανα των ΗΕ και άλλων διεθνών οργανισμών, οι οποίες αποτυπώνουν το εύρος των καταστροφών.

Το αίτημα λήψης προσωρινών μέτρων

Υπό το φως των όσων έχει αναφέρει η Ν. Αφρική για τις πράξεις γενοκτονίας, βάσει του άρθρου 41 του Καταστατικού του ΔΔΧ , καθώς και των άρθρων 73, 74 και 75 του κανονισμού λειτουργίας του, αιτήθηκε την υπόδειξη προσωρινών μέτρων, για την προστασία και την μη πρόκληση ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα των Παλαιστινίων, όπως αυτά προκύπτουν από την Σύμβαση της Γενοκτονίας.⁹⁵ Παράλληλα, αιτήθηκε την λήψη μέτρων για την προστασία και των δικών της δικαιωμάτων, που προκύπτουν από την εν λόγω Σύμβαση, και ειδικότερα το δικαίωμα της να αποτρέψει πράξεις γενοκτονίας και την περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης, δεδομένης της εκτεταμένης και βίαιης στρατιωτικής εκστρατείας του Ισραήλ που βρίσκεται σε εξέλιξη.⁹⁶

Ακολουθώντας το γράμμα του άρθρου 41, και την διαδικασία διατύπωσης του αιτήματος βάσει προηγούμενης νομολογίας, προέβη στην παράθεση των επιτακτικών περιστάσεων, που κατά την ίδια καθιστούσαν αναγκαία την υπόδειξη προσωρινών μέτρων. Αυτές προέκυψαν από την παραβίαση του άρθρου II της Σύμβασης Γενοκτονίας από το Ισραήλ και συγκεκριμένα από την αποδεδειγμένη πρόθεσή του να καταστρέψει τους Παλαιστινίους, ως μια προστατευόμενη από την Σύμβαση εθνοτική, φυλετική και εθνική ομάδα.⁹⁷ Παράλληλα, η αδυναμία ή παράλειψη του Ισραήλ να αποτρέψει, να τιμωρήσει την γενοκτονία και να μην υποκινεί άμεσα ή έμμεσα γενοκτονικές πράξεις, με την ταυτόχρονη άρνησή του περί του ότι έχει διαπράξει εγκλήματα μέσω των στρατιωτικών του επιχειρήσεων, αλλά και την περαιτέρω κλιμάκωση των επιχειρήσεων και την καταστροφή των

⁹⁵ Request of the indication of provisional measures, (S. Africa v. Israel) supra 85, p. 72 para. 112

⁹⁶ Ibid., 73, para 115

⁹⁷ Ibid., 74, para. 117

αποδεικτικών στοιχείων, συνιστούν περιστάσεις, που δικαιολογούν και απαιτούν την υπόδειξη προσωρινών μέτρων.⁹⁸

Όσον αφορά στην ύπαρξη *prima facie* δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου να εξετάσει το επίμαχο αίτημα, η Ν. Αφρική την βάσισε στο γεγονός ότι ορισμένα από τα ζητήματα που εγείρει και τις πράξεις που καταλογίζει στο Ισραήλ εμπίπτουν στις διατάξεις της Σύμβασης της Γενοκτονίας, κάτι που έχει επιβεβαιωθεί από όργανα των ΗΕ και από εμπειρογνώμονες.⁹⁹ Σε αυτά τα ζητήματα εντάσσονται, όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω, η δολοφονία Παλαιστινίων στην Γάζα, η πρόκληση σωματικής και πνευματικής βλάβης, η επιβολή συνθηκών, που σκοπό έχουν την καταστροφή των Παλαιστινίων στην Γάζα, καθώς επίσης και τα μέτρα για την αποτροπή των γεννήσεων Παλαιστινίων.¹⁰⁰ Επιπλέον, στις διατάξεις της Σύμβασης Γενοκτονίας, κατά την αιτούσα, εμπίπτει και η αποδεδειγμένη πρόθεση των αξιωματούχων του Ισραήλ να υποκινήσουν και να διαπράξουν γενοκτονία, καθώς και η αποτυχία του Ισραήλ να τιμωρήσει την άμεση και δημόσια υποκίνηση της.¹⁰¹ Βασική προϋπόθεση για την *prima facie* αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να εξετάσει ένα αίτημα προσωρινών μέτρων αποτελεί η απόδειξη ύπαρξης νομικής διαφοράς μεταξύ των διάδικων κρατών. Η νομική διαφορά στην εν λόγω υπόθεση δεν έγκειται στις συνέπειες των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ισραήλ στην Παλαιστίνη, αλλά στην διαφορετική ερμηνεία της Σύμβασης της Γενοκτονίας από την Ν. Αφρική και το Ισραήλ. Η διαφορά εντοπίζεται στην παραβίαση των υποχρεώσεων του Ισραήλ να αποτρέπει και να τιμωρεί την υποκίνηση και την διάπραξη της γενοκτονίας, καθώς και των υποχρεώσεων της Ν. Αφρικής ως συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης να προλαμβάνει την γενοκτονία με την λήψη μέτρων, για τον επηρεασμό όσων πρόκειται να διαπράξουν γενοκτονία.¹⁰² Επομένως, τόσο οι πράξεις γενοκτονίας, που έχει απαριθμήσει και καταλογίσει στο Ισραήλ η Ν. Αφρική, όσο και η πρόθεση για τέλεση

⁹⁸ Ibid. 74, para. 118

⁹⁹ Ibid., 76, para. 125

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid., 77, para. 126

¹⁰² Ibid., 77, para. 127

γενοκτονίας συνιστούν κατά την Ν. Αφρική βάση για την ύπαρξη *prima facie* δικαιοδοσίας του ΔΔΧ για να εξετάσει το αίτημα της.¹⁰³

Επόμενο σημείο αποτελεί η απόδειξη διασύνδεσης των δικαιωμάτων, για τα οποία ζητούνται προσωρινά μέτρα, με τα ίδια τα προσωρινά μέτρα. Στην προκειμένη περίπτωση, η αιτούσα επεσήμανε ότι υφίσταται αυτή η διασύνδεση, καθώς με τα αιτούμενα μέτρα, αποσκοπούσε ακριβώς στην προστασία των δικαιωμάτων, τα οποία παραβιάζονται από το Ισραήλ και αποτελούν το κεντρικό άξονα της διαφοράς.

Λαμβάνοντας, επομένως, ως δεδομένο το κριτήριο της διασύνδεσης, η Ν. Αφρική επεσήμανε ότι με την αίτηση προσωρινών μέτρων επεδίωκε την εξυπηρέτηση τριών επιμέρους σκοπών. Καταρχάς, την προστασία των δικαιωμάτων των Παλαιστινίων να υφίσταται ως εθνική, εθνοτική και φυλετική ομάδα, τη προστασία τους από πράξεις γενοκτονικού χαρακτήρα, από την δημόσια και άμεση υποκίνηση γενοκτονίας, από την απόπειρα και την συνενοχή σε γενοκτονία.¹⁰⁴ Παράλληλα, επεδίωκε τη προστασία των δικαιωμάτων και τη συμμόρφωσή της ίδιας με τις υποχρεώσεις της ως συμβαλλόμενου μέρους της Σύμβασης Γενοκτονίας να αποτρέπει την γενοκτονία, καθώς και την τήρηση των υποχρεώσεων του Ισραήλ, που επίσης ως συμβαλλόμενο μέρος πρέπει να προλαμβάνει, να μην διαπράττει και να τιμωρεί την άμεση και δημόσια υποκίνηση της γενοκτονίας.¹⁰⁵

Στο επόμενο στάδιο του αιτήματος η Ν. Αφρική επέστησε την προσοχή στον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης και στην πρόκληση ανεπανόρθωτης ζημίας στα δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών ως ένα από τα σημαντικότερα κριτήρια για την εξέταση του αιτήματός της. Πιο συγκεκριμένα, ανέτρεξε σε προηγούμενη νομολογία του ΔΔΧ σε αιτήματα λήψης προσωρινών μέτρων και συγκεκριμένα σε υποθέσεις, που αφορούσαν γενοκτονία σε περίοδο εκτεταμένων συγκρούσεων, στις οποίες καταρχήν το Δικαστήριο έλαβε υπόψιν τον πληθυσμό, ο οποίος ήταν αποδέκτης των

¹⁰³ Ibid., para. 128

¹⁰⁴ Ibid., 78-79, para. 133

¹⁰⁵ Ibid.

στρατιωτικών επιχειρήσεων, καθώς και τον ευάλωτο χαρακτήρα της κατάστασης λόγω της ύπαρξης κινδύνου πρόκλησης μεγαλύτερης και επαναλαμβανόμενης ζημίας με στόχο τον εν λόγω πληθυσμό.¹⁰⁶ Στις περιπτώσεις αυτές, όταν υπέδειξε προσωρινά μέτρα το Δικαστήριο έλαβε, ιδίως, υπόψιν την αδυναμία πρόσβασης του πληθυσμού σε τρόφιμα, στέγη, ιατρική περίθαλψη και την εξαναγκαστική απομάκρυνση του πληθυσμού από τις οικίες τους υπό επισφαλείς συνθήκες.¹⁰⁷

Το πιο σημαντικό, ωστόσο, στοιχείο, που έλαβε υπόψιν το Δικαστήριο προκειμένου να διαπιστώσει τον επείγοντα χαρακτήρα σε περιπτώσεις ισχυρισμών τέλεσης πράξεων γενοκτονικού χαρακτήρα αποτέλεσε η εξέταση του ψηφίσματος της Γενικής Συνέλευσης, στο οποίο περιγράφονταν οι παράγοντες, που θεωρούνται κρίσιμοι για την απόδειξη του επείγοντος σε αυτές.¹⁰⁸ Ένα ακόμη αξιοσημείωτο στοιχείο που επεσήμανε το Δικαστήριο στην προκειμένη περίπτωση αποτελεί η συμφωνία των συμβαλλόμενων μερών της Σύμβασης Γενοκτονίας να θεωρούν την γενοκτονία ως έγκλημα τόσο σε περίοδο ειρήνης όσο και σε περίοδο πολέμου και ενόπλων συγκρούσεων.¹⁰⁹ Αυτό συνεπάγεται πως τα κράτη δεσμεύονται από τις διατάξεις της Σύμβασης και τις υποχρεώσεις τους και σε περιόδους ενόπλων συγκρούσεων και στρατιωτικών επιχειρήσεων, ακόμη και αν τα ίδια εμπλέκονται σε αυτές. Αυτό κατ' επέκταση συνεπάγεται πως το Ισραήλ, ως συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης, ειδικά λόγω του γεγονότος ότι μετά την 7η Οκτωβρίου έχει προχωρήσει σε στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά των Παλαιστινίων στην Γάζα, δεσμεύεται ακόμη περισσότερο από τις διατάξεις της Σύμβασης. Επιπλέον, σε

¹⁰⁶ Ibid., 80, para.138

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Στους παράγοντες αυτούς συμπεριλαμβάνονται επιθέσεις σε μη στρατιωτικούς στόχους και εγκαταστάσεις, επιθέσεις που στοχεύουν στον άμαχο πληθυσμό, η ένταση και η κλίμακα των στρατιωτικών επιχειρήσεων, η επιδείνωση της ανθρωπιστικής κατάστασης και το μέγεθος των εσωτερικά εκτοπισμένων πληθυσμών που χρήζουν ανθρωπιστικής βοήθειας. Το Δικαστήριο έλαβε ταυτόχρονα υπόψιν τα πορίσματα ειδικών απεσταλμένων και διερευνητικής αποστολής, τα οποία ανήγαγαν σε κρίσιμους παράγοντες που αποτυπώνουν τον επείγοντα χαρακτήρα μίας κατάστασης τις δημόσιες απάνθρωπες δηλώσεις και ρητορικές, τους μαζικούς εκτοπισμούς και δολοφονίες, την πρόκληση μαζικού φόβου και τον μεθοδικό και συντονισμένο σχεδιασμό των στρατιωτικών επιθέσεων.

¹⁰⁹ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia), Preliminary Objections, Judgment, I.C.J. Reports 1996, p. 615, para. 31., available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/91/091-19960711-JUD-01-00-EN.pdf>

προηγούμενη νομολογία του το Δικαστήριο τόνισε ότι η φύση των στρατιωτικών επιχειρήσεων και των επιπτώσεών τους δεν αποτελεί εμπόδιο για την εξέταση της ικανοποίησης του κριτηρίου της μη πρόκλησης ανεπανόρθωτης ζημίας, προκειμένου να επιληφθεί του αιτήματος υπόδειξης προσωρινών μέτρων.¹¹⁰ Με σκοπό να ενισχύσει την παρατήρηση αυτή, η Ν. Αφρική επεσήμανε ότι ακόμη και αν το Ισραήλ προέβαινε σε κατάπαυση πυρός, αυτή θα βελτίωνε βραχυπρόθεσμα την κατάσταση των Παλαιστινίων στην Γάζα και, σε καμία περίπτωση, δεν θα αναιρούσε τον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης και την πρόκληση περαιτέρω ζημίας στο μέλλον μετά την λήξη της κατάπαυσης.¹¹¹

Επομένως, ο επείγων χαρακτήρας της κατάστασης διαφαίνεται από το γεγονός ότι προκαλείται ανεπανόρθωτη ζημία όχι μόνο στα δικαιώματα των Παλαιστινίων της Γάζας, αλλά και στα δικαιώματα της Ν. Αφρικής υπό την Σύμβαση της Γενοκτονίας. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύεται, επίσης, και στην ίδια την διαδικασία εξέτασης της ουσίας της υπόθεσης από την στιγμή που τα αποδεικτικά στοιχεία είναι δύσκολο να διατηρηθούν, λόγω των ισραηλινών επιθέσεων.

Τα αιτούμενα από την Ν. Αφρική προσωρινά μέτρα

Κατά την Ν. Αφρική η δολοφονία - κατά τον χρόνο κατάθεσης του αιτήματος - 22.000 Παλαιστινίων, μεταξύ των οποίων παιδιά και γυναίκες, οι καταστροφές σε κάθε είδους υποδομές της Γάζας, οι βομβαρδισμοί και η εξαφάνιση ολόκληρων χωριών, η εξαθλιωτική πείνα, στην οποία βρίσκονται όσοι είναι ακόμα εν ζωή στην Γάζα, καθιστούν ολόκληρο τον Παλαιστινιακό λαό ευάλωτο και επαπειλούμενο με εξαφάνιση.¹¹² Η απειλή της ίδιας της ύπαρξης των Παλαιστινίων καθιστά εξαιρετικά κρίσιμη την προστασία τους

¹¹⁰ Request of the indication of provisional measures, (S. Africa v. Israel), supra 81, p. 85, para. 140

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Ibid., 81, para. 142

από το Δικαστήριο, ενώ επιβεβαιώνει την συνδρομή των προϋποθέσεων βάσει του άρθρου 41 του Καταστατικού και της προηγούμενης νομολογίας του Δικαστηρίου σε αντίστοιχες περιπτώσεις για την υπόδειξη προσωρινών μέτρων.¹¹³

Υπό αυτό το πρίσμα, η Ν. Αφρική αιτήθηκε την άμεση αναστολή από το Ισραήλ των στρατιωτικών επιχειρήσεων του εντός και κατά της Γάζας, τη δέσμευσή του περί του ότι οι στρατιωτικές και μη τακτικές ένοπλες μονάδες, που κατευθύνονται και υποστηρίζονται, καθώς και πρόσωπα και οργανώσεις, που βρίσκονται υπό τον έλεγχό του, δεν θα λαμβάνουν οδηγίες για την συνέχιση των στρατιωτικών επιχειρήσεων.¹¹⁴ Ταυτόχρονα, τόσο η Ν. Αφρική όσο και το Ισραήλ ως συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης της Γενοκτονίας απαιτείται να λαμβάνουν μέτρα, που εντάσσονται στο πλαίσιο των υποχρεώσεων τους να προλαμβάνουν την γενοκτονία.¹¹⁵

Ειδικότερα, το Ισραήλ ως συμβαλλόμενο μέρος οφείλει να απέχει από την τέλεση των πράξεων, που εμπίπτουν στο πραγματικό του άρθρου II της Σύμβασης και συγκεκριμένα από την δολοφονία των μελών της ομάδας, την πρόκληση σωματικής και ψυχικής ζημίας, την επιβολή με πρόθεση μέτρων, που στόχο έχουν την φυσική καταστροφή τμήματος ή ολόκληρης της ομάδας και την επιβολή συνθηκών για την πρόληψη γεννήσεων ατόμων αυτής της ομάδας.¹¹⁶ Όσον αφορά στην επιβολή συνθηκών που στόχο έχουν την φυσική καταστροφή τμήματος ή του συνόλου της ομάδας η Ν. Αφρική αιτήθηκε την ανάκληση και μη εφαρμογή των διαταγών που επιβάλλουν την απέλαση και τον εξαναγκαστικό εκτοπισμό του παλαιστινιακού λαού από τις εστίες του, την στέρηση τροφίμων και πρόσβασης σε νερό, της ανθρωπιστικής και ιατροφαρμακευτικής βοήθειας, καθώς και τον πλήρη τερματισμό των συνθηκών, που στόχο έχουν την καταστροφή των Παλαιστινίων στην Γάζα.¹¹⁷

Επιπλέον, αιτήθηκε την διασφάλιση εκ μέρους του Ισραήλ ότι οι στρατιωτικές και μη τακτικές ένοπλες δυνάμεις, πρόσωπα και οργανώσεις, που

¹¹³ Ibid., 82, para. 143

¹¹⁴ Ibid., para. 144 (1), (2)

¹¹⁵ Ibid., para. 144 (3)

¹¹⁶ Ibid., 82-82, para. 144 (4)

¹¹⁷ Ibid., 83, para. 144 (5)

βρίσκονται υπό τον έλεγχο και επιρροή του, δεν θα εμπλέκονται με κανέναν τρόπο σε άμεση και δημόσια υποκίνηση προς διάπραξη γενοκτονίας, σε συνωμοσία, απόπειρα και συνέργεια σε γενοκτονία και την τιμωρία τους σε περίπτωση που εμπλακούν στις παραπάνω ενέργειες.¹¹⁸ Επιπρόσθετα, αιτήθηκε την εγγύηση του Ισραήλ για την λήψη των κατάλληλων μέτρων για να διασφαλιστούν τα αποδεικτικά στοιχεία, που σχετίζονται με τις προαναφερόμενες ενέργειες, και ταυτόχρονα τη μη παρεμπόδιση της πρόσβασης των διερευνητικών αποστολών στην Γάζα.¹¹⁹ Επιπλέον, κατά την Ν. Αφρική το Ισραήλ χρειάζεται να καταθέσει ενώπιον του Δικαστηρίου, εντός μίας εβδομάδας από την έκδοση της διάταξης και στη συνέχεια ανά διαστήματα, που θα ορίσει το Δικαστήριο, εκθέσεις, που θα παρουσιάζουν τα ληφθέντα από το ίδιο μέτρα, προς συμμόρφωση με την εκδοθείσα διάταξη.¹²⁰ Τέλος, η Ν. Αφρική αιτήθηκε την εν γένει αποχή του Ισραήλ από κάθε ενέργεια που θα μπορούσε να οδηγήσει στην επέκταση, επιδείνωση της διαφοράς ή να εμποδίσει την επίλυση της από το Δικαστήριο.¹²¹

2.Η πρώτη διάταξη προσωρινών μέτρων (26 Ιανουαρίου 2024)

Η κρισιμότητα και η εντατικοποίηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ισραήλ στην Λωρίδα της Γάζας καθιστούν άκρως σημαντική την ανάλυση της πρώτης διάταξης, που εξέδωσε το ΔΔΧ επί του αιτήματος της Ν. Αφρικής, στις 26 Ιανουαρίου 2024. Στο παρόν κεφάλαιο, λοιπόν, θα εξετασθεί πώς το Δικαστήριο αντιμετώπισε και θεώρησε την κατάσταση, δεδομένου του ιδιαίτερου χαρακτήρα της ένοπλης σύγκρουσης και της ευαλωτότητας του παλαιστινιακού λαού. Επιπλέον, ο ξεχωριστός, εν συνεχεία, σχολιασμός της διατύπωσης των προσωρινών μέτρων και του περιεχομένου, που τους απέδωσε,

¹¹⁸ Ibid., para. 144 (6)

¹¹⁹ Ibid., para. 144 (7)

¹²⁰ Ibid, para. 144 (8)

¹²¹ Ibid, para. 144 (9)

αποτελούν σημαντικό στοιχείο της εκ των προτέρων εξέτασης της αποτελεσματικότητάς τους.

Το Δικαστήριο ξεκίνησε την εξέταση του αιτήματος της Ν. Αφρικής εφιστώντας την προσοχή στην συνεχιζόμενη ανθρώπινη τραγωδία, που λαμβάνει χώρα στην περιοχή της Γάζας με την απώλεια ζωών και τον ανθρώπινο πόνο να επεκτείνονται διαρκώς.¹²² Αφού ανέφερε ότι η εν λόγω κρίση έχει απασχολήσει τόσο την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ όσο και το Συμβούλιο Ασφαλείας με την έκδοση ψηφισμάτων, προχώρησε στην εξέταση της *prima facie* δικαιοδοσίας του.¹²³

Ειδικότερα, στην επίμαχη υπόθεση λόγω της επίκλησης της Σύμβασης της Γενοκτονίας το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει αν οι πράξεις ή οι παραλείψεις που καταλογίζει η Ν. Αφρική στο Ισραήλ εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης *ratione materiae*.¹²⁴ Σύμφωνα με το Ισραήλ δεν υφίσταται νομική διαφορά μεταξύ των δύο χωρών, καθώς η Ν. Αφρική δεν επέτρεψε πριν την προσφυγή στο Δικαστήριο την απάντησή του στους ισχυρισμούς της περί γενοκτονίας.¹²⁵ Υποστήριξε ότι οι ενέργειες, που του καταλογίζονται, δεν δύναται να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης Γενοκτονίας, καθώς δεν έχει αποδειχθεί η πρόθεσή του να επιφέρει την καταστροφή ολόκληρου ή τμήματος του παλαιστινιακού λαού.¹²⁶ Επεσήμανε ότι οι ενέργειες, στις οποίες προέβη κατά το επίμαχο διάστημα, ήταν το αποτέλεσμα των επιθέσεων της Χαμάς της 7ης Οκτωβρίου υπό το πλαίσιο της νόμιμης άμυνας, του τερματισμού των απειλών που στρέφονταν εναντίον του, καθώς και των προσπαθειών του για την διάσωση των ομήρων.¹²⁷ Μάλιστα, οι προσπάθειές του να μετριάσει τις ζημιές στον άμαχο πληθυσμό,

¹²² Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Provisional measures, Order, 26 January 2024, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240126-ord-01-00-en.pdf>

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ibid., 9, para. 20

¹²⁵ Ibid., 10, para. 23

¹²⁶ Ibid., para. 24

¹²⁷ Ibid.

διευκολύνοντας την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, δεν συνηγορούν υπέρ της πρόθεσης τέλεσης γενοκτονίας.¹²⁸

Το Δικαστήριο, εξετάζοντας τα επιχειρήματα των δύο κρατών, τόνισε ότι η Ν. Αφρική είχε υποστηρίξει σε δημόσιες δηλώσεις ότι οι πράξεις του Ισραήλ αποτελούν παραβίαση των υποχρεώσεων της Σύμβασης Γενοκτονίας. Το τελευταίο με έγγραφό του, που είχε δημοσιευθεί από το υπουργείο εξωτερικών, απέρριψε κάθε κατηγορία περί τούτου.¹²⁹ Επομένως, το επιχείρημα του Ισραήλ περί του ότι δεν είχε την ευκαιρία/δυνατότητα να εκφράσει τις απόψεις του δεν είναι βάσιμο. Έτσι, το Δικαστήριο κατέληξε στο ότι υφίσταται νομική διαφορά μεταξύ των δύο κρατών όσον αφορά στον χαρακτηρισμό των πράξεων ή παραλείψεων του Ισραήλ ως παραβιάσεις των υποχρεώσεων της Σύμβασης της Γενοκτονίας.¹³⁰ Μάλιστα, το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα του Ισραήλ να διαγραφεί η υπόθεση από το πινάκιο, καθώς διέθετε *prima facie* δικαιοδοσία να εξετάσει την υπόθεση.¹³¹

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο εξέτασε το κριτήριο της σύνδεσης των δικαιωμάτων με τα προσωρινά μέτρα, η υπόδειξη των οποίων ζητείτο. Σε αυτήν την κατεύθυνση, παρέθεσε τα δικαιώματα, που επεδίωκε να προστατεύσει η Ν. Αφρική, και συγκεκριμένα, αυτό που απολαμβάνει ως συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης της Γενοκτονίας, δηλαδή να αποτρέπει την γενοκτονία, καθώς και τα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού να προστατεύονται από πράξεις γενοκτονικού χαρακτήρα ως ομάδα που υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης αυτής.¹³²

Ταυτόχρονα, το Δικαστήριο παρουσίασε και τα επιχειρήματα του Ισραήλ όσον αφορά στο νομικό πλαίσιο βάσει του οποίου χρειαζόταν να αντιμετωπισθεί η επίμαχη διαφορά. Σύμφωνα με το Ισραήλ, η εν λόγω διαφορά δεν διέπεται από την Σύμβαση της Γενοκτονίας, αλλά από το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, διότι οι απώλειες αμάχων και η καταστροφή μη

¹²⁸ Ibid

¹²⁹ Ibid., 11, para. 26

¹³⁰ Ibid., para. 28

¹³¹ Ibid., 12, para. 31, 32

¹³² Ibid., 13, para. 37, 38

στρατιωτικών στόχων αποτελούν φυσικές συνέπειες των στρατιωτικών επιχειρήσεων κατά την νόμιμη χρήση βίας.¹³³ Μάλιστα, οι προσπάθειές του να περιορίσει τις συνέπειες των επιχειρήσεων στον άμαχο πληθυσμό και να επιτραπεί η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, αποδεικνύουν την απουσία/έλλειψη πρόθεσης για τέλεση γενοκτονίας κατά του παλαιστινιακού λαού. Τέλος, το Ισραήλ ζήτησε από το Δικαστήριο να προστατεύσει και να εξισορροπήσει τα δικαιώματα των δύο διαδίκων κρατών, καθώς και να λάβει υπόψιν την νόμιμη άμυνα, στην οποία βρισκόταν η χώρα μετά τις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου.¹³⁴

Το Δικαστήριο, υπενθυμίζοντας τις διατάξεις της Σύμβασης Γενοκτονίας, παρέθεσε δηλώσεις του Γενικού Γραμματέα των ΗΕ για Ανθρωπιστικές υποθέσεις και Συντονιστή έκτακτης βοήθειας, του Γενικού Επιτρόπου της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων για τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες στην Μέση Ανατολή (UNRWA), έκθεση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, δηλώσεις ανώτερων αξιωματούχων του Ισραήλ, δελτία τύπου εμπειρογνομόνων, ομάδων εργασίας του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των ΗΕ και της Επιτροπής των Η.Ε. για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων, καταλήγοντας στο ότι ορισμένα από τα δικαιώματα, που αιτείτο προστασίας η Ν. Αφρική ήταν εύλογα και αρκούντως συγκεκριμένα. Πρόκειται, όπως έχει ήδη αναφερθεί, για το δικαίωμα του Παλαιστινιακού λαού να προστατεύεται από πράξεις γενοκτονίας και το δικαίωμα της Ν. Αφρικής ως συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης Γενοκτονίας να επιδιώξει την συμμόρφωση του Ισραήλ με τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από τις διατάξεις της.¹³⁵ Επομένως, υφίστατο η απαιτούμενη διασύνδεση των δικαιωμάτων με τα προσωρινά μέτρα, που αιτήθηκε η Ν. Αφρική.¹³⁶

Το Δικαστήριο, συνεχίζοντας, εξέτασε το κριτήριο του επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης, ήτοι την ύπαρξη πραγματικού και άμεσου κινδύνου πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα του αιτούντος

¹³³ Ibid., 14, para. 40

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Ibid., 16-18 para. 47-53

¹³⁶ Ibid., para. 54

κράτους και του παλαιστινιακού λαού.¹³⁷ Κατά το Δικαστήριο, οποιαδήποτε βλάβη στο δικαίωμα των Παλαιστινίων να προστατεύονται και να μην υπόκεινται σε πράξεις γενοκτονίας, και σε αυτό της Ν. Αφρικής να ζητεί την συμμόρφωση του Ισραήλ με τις υποχρεώσεις του από τη Σύμβαση Γενοκτονίας, οδηγεί σε ανεπανόρθωτη βλάβη. Αυτό οφείλεται στην ίδια τη φύση των εν λόγω δικαιωμάτων.¹³⁸ Δίνοντας ιδιαίτερη σημασία σε επιστολές του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ στο Συμβούλιο Ασφαλείας για την κατάσταση στην Λωρίδα της Γάζας και του Γενικού Επιτρόπου της UNRWA, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο πληθυσμός της Γάζας βρίσκεται σε μία εξαιρετικά ευάλωτη κατάσταση και ότι υφίσταται κίνδυνος άμεσης επιδείνωσης της ανθρωπιστικής καταστροφής.¹³⁹

Έχοντας υπόψιν τα παραπάνω, το Δικαστήριο έκρινε ότι πληρούνται τα κριτήρια για την υπόδειξη προσωρινών μέτρων και προχώρησε στην υπόδειξή τους.

Ειδικότερα, το Ισραήλ έπρεπε να λάβει όλα τα μέτρα, που δύναται, για να αποτρέψει την τέλεση των πράξεων του άρθρου II της Σύμβασης της Γενοκτονίας, και συγκεκριμένα την δολοφονία μελών της ομάδας, που θίγεται, την πρόκληση σωματικής και ψυχικής βλάβης, την εκ προθέσεως επιβολή συνθηκών, που επιφέρουν την καταστροφή τμήματος ή ολόκληρης της ομάδας αυτής, και την πρόληψη γεννήσεων εντός της, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι οι στρατιωτικές δυνάμεις του δεν θα συμμετείχαν στην τέλεση αυτών των πράξεων.¹⁴⁰ Παράλληλα το Ισραήλ έπρεπε να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη και την καταστολή της άμεσης και δημόσιας υποκίνησης γενοκτονίας κατά του παλαιστινιακού λαού στην Γάζα, ενώ ταυτόχρονα απαιτείτο να διασφαλίσει την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε αυτόν.¹⁴¹ Επιπλέον, κατά το Δικαστήριο, το Ισραήλ όφειλε να διασφαλίσει και να μεριμνήσει για την μη καταστροφή των αποδεικτικών στοιχείων, που

¹³⁷ Αυτός ο κίνδυνος έγκειται σε πράξεις που είναι πιθανό να τελεσθούν ανά πάσα στιγμή, μέχρι το Δικαστήριο να εκδώσει οριστική απόφαση επί της ουσίας της διαφοράς.

¹³⁸ Provisional measures Order, supra 122, p. 21, para. 66

¹³⁹ Ibid., p. 21-22, para. 67-72, 74

¹⁴⁰ Ibid., 23, para. 78

¹⁴¹ Ibid., para. 79, 80

αφορούσαν στις καταλογιζόμενες πράξεις γενοκτονίας. Τέλος, έπρεπε να υποβάλει εκθέσεις στο Δικαστήριο αναφορικά με τα μέτρα που έχει λάβει για την εφαρμογή των προσωρινών μέτρων που έχουν υποδειχθεί.¹⁴²

Έχοντας υπόψη τα αιτήματα της Ν. Αφρικής, όπως αυτά παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα, γίνεται αντιληπτό ότι το ΔΔΧ δεν τα αποδέχτηκε όλα. Το Δικαστήριο δεν αποδέχτηκε το αίτημα της Ν. Αφρικής, με το οποίο αιτούνταν τον άμεσο τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ισραήλ εντός και κατά της Γάζας. Ταυτόχρονα, δεν αποδέχτηκε το αίτημα που αφορούσε τα δύο διάδικα κράτη σχετικά με την υποχρέωση τους να αποτρέπουν την τέλεση γενοκτονίας, καθώς και το αίτημα για την μη τέλεση από το Ισραήλ πράξεων που θα μπορούσαν να επιδεινώσουν την κατάσταση. Αυτό συνέβη, διότι βάσει της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 75 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, το ΔΔΧ δύναται να υποδεικνύει προσωρινά μέτρα που είναι είτε ίδια είτε διαφορετικά από τα αιτηθέντα.¹⁴³ Σε περίπτωση που το Δικαστήριο υποδείκνυε τον άμεσο τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ισραήλ, αυτό θα σήμαινε, κατά την άποψη της γραφούσης αποδοχή των ισχυρισμών της Ν. Αφρικής για τέλεση γενοκτονίας. Έτσι, δεν θα επιτυγχανόταν η διασφάλιση της ισότητας των διαδίκων. Ωστόσο, αυτό οδήγησε στην κατάθεση νέου αιτήματος από την Ν. Αφρική για την υπόδειξη επιπρόσθετων μέτρων, λόγω της επιδείνωσης της κατάστασης.

3. Πρώτο αίτημα της Ν. Αφρικής για υπόδειξη επιπρόσθετων μέτρων υπό το άρθρο 75 (1) του κανονισμού λειτουργίας του ΔΔΧ : στο προσκήνιο η αποτελεσματικότητα και δεσμευτικότητα

Δυο εβδομάδες μετά την πρώτη διάταξη προσωρινών μέτρων από το ΔΔΧ η Ν. Αφρική, επικαλούμενη την πρώτη παράγραφο του άρθρου 75 του κανονισμού λειτουργίας του Δικαστηρίου, αιτήθηκε την υπόδειξη

¹⁴² Ibid., para. 81, 82

¹⁴³ Rules of the Court (1978), supra 37

επιπρόσθετων προσωρινών μέτρων.¹⁴⁴ Πιο συγκεκριμένα, βάσισε το νέο αίτημά της στην κλιμάκωση των στρατιωτικών επιχειρήσεων, ιδίως στην περιοχή της Ράφα. Αυτή αποτέλεσε το στόχαστρο των ισραηλινών δυνάμενων, προκειμένου να καταστραφεί η Χαμάς, σύμφωνα με δημόσιες δηλώσεις του Προέδρου Νετανιάχου.¹⁴⁵ Την 11η Φεβρουαρίου 2024 ο ισραηλινός στρατός προχώρησε σε στρατιωτική επίθεση στην Ράφα, η οποία χαρακτηρίστηκε ως η πιο έντονη επιχείρηση από την αρχή της σύρραξης.¹⁴⁶

Στο υπό εξέταση αίτημά της, η Ν. Αφρική, για να αναδείξει τον νέο επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης και τον άμεσο-πραγματικό κίνδυνο πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού, επεσήμανε ότι πάνω από ένα εκατομμύριο εκτοπισμένοι Παλαιστίνιοι είχαν βρει καταφύγιο στην Ράφα, ενώ υπό κανονικές συνθήκες μπορούσαν να ζήσουν λιγότεροι από 280.000 άνθρωποι.¹⁴⁷ Στην συνέχεια παρέθεσε δηλώσεις της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού, του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε., της UNICEF και του Γενικού Επιτρόπου της UNWRA, στις οποίες επισημάνθηκαν οι καταστροφικές συνέπειες μιας στρατιωτικής επιχείρησης στην Ράφα για τον εναπομείναντα Παλαιστινιακό λαό.¹⁴⁸ Ένα ακόμη στοιχείο που παρουσιάζει τον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης, αποτέλεσε ο αυξημένος αριθμός ανθρωπίνων απωλειών και η καταστροφή των υποδομών της επίμαχης περιοχής. Άξιο αναφοράς αποτελεί, επίσης, το γεγονός ότι η Ν. Αφρική επικαλέστηκε την απόφαση του ΔΧΧ στην υπόθεση La Grand,¹⁴⁹ όπου επί τη βάσει της πρώτης παραγράφου του άρθρου 75 του κανονισμού λειτουργίας του, έγινε δεκτό πως πληρούντο το κριτήριο του επείγοντος

¹⁴⁴ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), (request for additional provisional measures under article 75 (1) of the rules of the Court of the ICJ 12th February 2024), available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240212-wri-01-00-en.pdf>

¹⁴⁵ Ibid., p.1, para. 3

¹⁴⁶ <https://edition.cnn.com/middleeast/live-news/israel-hamas-war-gaza-news-02-11-24/index.html>, <https://abcnews.go.com/International/netanyahu-this-week-interview/story?id=107130717>, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68266335>, accessed 17 November 2024

¹⁴⁷ Request for additional provisional measures, supra 144, p. 1, para. 4

¹⁴⁸ Ibid., para. 5, 6

¹⁴⁹ Ibid., 2, para. 7, 8

χαρακτήρα, ακόμη και αν η υπόθεση αφορούσε σε ένα μόνο άτομο.¹⁵⁰ Δεδομένου ότι στην υπόθεση της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ θίγεται μεγάλο τμήμα του παλαιστινιακού λαού, αποδεικνύεται ο νέος επείγοντας χαρακτήρας.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μεταξύ της πρώτης διάταξης της 26ης Ιανουαρίου και του νέου αιτήματος της 12ης Φεβρουαρίου, παρήλθε διάστημα μόλις δύο εβδομάδων. Αυτό δεν έχει παρατηρηθεί σε προηγούμενες υποθέσεις. Η άμεση υποβολή του νέου αιτήματος από τη Ν. Αφρική καταδεικνύει τον εξαιρετικά επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης. Αποκαλύπτει, επίσης, ότι το Ισραήλ δεν συμμορφώθηκε με τα προσωρινά μέτρα της πρώτης διάταξης και ότι υφίσταται άμεσος κίνδυνος όχι μόνο να προκληθεί ανεπανόρθωτη βλάβη στα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού, αλλά και στην αποτελεσματικότητα της εκδίκασης της ουσίας της υπόθεσης, λόγω του κινδύνου καταστροφής των αποδεικτικών στοιχείων. Από τα ανωτέρα γίνεται αντιληπτό ότι τα προσωρινά μέτρα της διάταξης της 26^{ης} Ιανουαρίου 2024 κρίνονται αναποτελεσματικά, από την στιγμή που δεν έχουν επιτύχει τους σκοπούς για τους οποίους έχουν υποδειχθεί. Συναφές είναι και το ζήτημα της δεσμευτικότητας των διατάξεων προσωρινών μέτρων. Παρά το γεγονός ότι από το 2001 και μετά οι διατάξεις προσωρινών μέτρων είναι δεσμευτικές, το Ισραήλ δεν εφάρμοσε τα προσωρινά μέτρα που υπέδειξε το ΔΔΧ, καθώς δύο εβδομάδες μετά την διάταξη τους προχώρησε σε στρατιωτική επίθεση στην περιοχή της Ράφα, όπως αναφέρεται ανωτέρω. Επομένως, το νέο αίτημα της Ν. Αφρικής για υπόδειξη επιπρόσθετων μέτρων φανερώνει τόσο τον εξαιρετικά επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης, όσο και το ζήτημα της αποτελεσματικότητας και δεσμευτικότητας-συμμόρφωσης με τις διατάξεις προσωρινών μέτρων.

3.1 Θέση του Ισραήλ για την υπόδειξη επιπρόσθετων μέτρων

¹⁵⁰ Ibid., para. 9 Γίνεται αντιληπτό ότι η διαπίστωση/κατάφαση του επείγοντος εξαρτάται από ποιοτικά και όχι ποσοτικά κριτήρια

Έχοντας αναλύσει το νέο αίτημα της Ν. Αφρικής, στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστούν οι παρατηρήσεις και οι θέσεις του Ισραήλ επ' αυτού.

Το Ισραήλ, αφού επεσήμανε ότι η προσφυγή της Ν. Αφρικής στερείτο νομικής και πραγματικής βάσης, ξεκίνησε αναφέροντας ότι η τελευταία προσπαθεί να καταχραστεί το σύστημα και την διαδικασία των προσωρινών μέτρων, χρησιμοποιώντας ως βάση του νέου αιτήματός της το άρθρο 75 (1) του Κανονισμού του Δικαστηρίου.¹⁵¹ Σύμφωνα με το Ισραήλ, η επίκληση του εν λόγω άρθρου έρχεται σε αντίθεση με το περιεχόμενο του. Σε αυτό προβλέπεται ότι το Δικαστήριο *proprio motu*, με δική του πρωτοβουλία, μπορεί να υποδείξει προσωρινά μέτρα, αν κρίνει ότι οι περιστάσεις το απαιτούν, και όχι κατόπιν αιτήματος ενός διαδίκου κράτους.¹⁵² Επιπλέον, έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός ότι η Ν. Αφρική δεν επέτρεψε στο Ισραήλ να αποστείλει εκθέσεις εντός του προβλεπόμενου χρονικού διαστήματος (ενός μηνός) στο ΔΔΧ σχετικά με τα μέτρα που έχει υιοθετήσει για την εφαρμογή της διάταξης της 26ης Ιανουαρίου, δεδομένου ότι το νέο αίτημα υποβλήθηκε μόλις τρεις εβδομάδες μετά την διάταξη.¹⁵³ Επέστησε, επίσης, την προσοχή στο γεγονός ότι οι ενέργειές του στην Λωρίδα της Γάζας αποτελούν σαφή και φυσική άσκηση του δικαιώματος στην νόμιμη άμυνα, εντασσόμενες στις προσπάθειες του να απελευθερωθούν οι όμηροι, που κρατούνται από την Χαμάς.¹⁵⁴

Τόνισε μάλιστα ότι δεν υφίσταντο νέες περιστάσεις που να δικαιολογούν την υπόδειξη επιπρόσθετων μέτρων και ότι στο νέο αίτημά της η Ν. Αφρική δεν απέδειξε την ανεπάρκεια των προηγούμενων.¹⁵⁵ Υπογράμμισε ότι η στρατιωτική επιχείρηση της 11ης Φεβρουαρίου στην περιοχή της Ράφα λανθασμένα χαρακτηρίστηκε ως μια επιχείρηση άνευ προηγουμένου, καθώς - κατά το Ισραήλ - ήταν περιορισμένης εμβέλειας και έντασης, που είχε ως

¹⁵¹ OBSERVATIONS OF THE STATE OF ISRAEL ON THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA'S "URGENT REQUEST FOR ADDITIONAL MEASURES UNDER ARTICLE 75(1) OF THE RULES OF COURT", 12 FEBRUARY 2024, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240215-wri-01-00-en-1.pdf>, 1, para. 2

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ Ibid., para. 5

¹⁵⁴ Ibid., 2, para. 8, 9

¹⁵⁵ Ibid., para. 10

αποτέλεσμα την απελευθέρωση δύο ομήρων από την Χαμάς.¹⁵⁶ Το πιο ηχηρό επιχείρημα του Ισραήλ, με το οποίο επιχείρησε να καταρρίψει την νομική και πραγματική βάση του νέου αιτήματος της Ν. Αφρικής, αποτέλεσε η αναφορά στο γεγονός ότι η τελευταία χρησιμοποιεί εργαλειακά το σύστημα των προσωρινών μέτρων για να προστατέψει την σύμμαχο της, την Χαμάς, την οποία χαρακτήρισε ως γενοκτονική τρομοκρατική ομάδα και για να αποτρέψει το Ισραήλ από την χρήση του εγγενούς του δικαιώματος στην νόμιμη άμυνα και την απελευθέρωση των ομήρων.¹⁵⁷

Με βάση τα ανωτέρω, λοιπόν, το Ισραήλ υποστήριξε ότι δεν υφίσταται πραγματική και νομική βάση, που να δικαιολογεί την υπόδειξη επιπρόσθετων μέτρων. Επομένως, το αίτημα της Νοτίου Αφρικής έπρεπε να απορριφθεί.¹⁵⁸

3.2 Απόφαση του Δικαστηρίου επί του αιτήματος της Νότιας Αφρικής για πρόσθετα προσωρινά μέτρα

Τέσσερις μέρες μετά την κατάθεση του νέου αιτήματος της Ν. Αφρικής για την υπόδειξη επιπρόσθετων προσωρινών μέτρων, το ΔΔΧ με γράμμα του ενημέρωσε τα διάδिका κράτη για την απόφασή του.¹⁵⁹

Ειδικότερα, αφού επικαλέστηκε την δήλωση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ ότι οι εξελίξεις στην Γάζα και στην Ράφα θα επιτείνουν τον καταστροφικό εφιάλτη με ανήκουστες περιφερειακές συνέπειες, τόνισε ότι απαιτείται η άμεση, καθολική και αποτελεσματική εφαρμογή των προσωρινών μέτρων της διάταξης της 26^{ης} Ιανουαρίου, χωρίς να απαιτείται η υπόδειξη

¹⁵⁶ Ibid., para. 11

¹⁵⁷ Ibid., 3, para. 13

¹⁵⁸ Ibid., para. 15

¹⁵⁹ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Decision of the Court on South Africa's request for additional provisional measures, 16th February 2024, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240216-pre-01-00-en.pdf>

επιπρόσθετων.¹⁶⁰ Μάλιστα, επεσήμανε ότι το Ισραήλ ως συμβαλλόμενο μέλος της Σύμβασης Γενοκτονίας δεσμεύεται να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διατάξεις της Σύμβασης, με την διάταξη των προσωρινών μέτρων, καθώς και να διασφαλίσει την προστασία των Παλαιστινίων στη Λωρίδα της Γάζας.¹⁶¹

Επομένως, το ΔΔΧ έκρινε ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις για την υπόδειξη νέων προσωρινών μέτρων, δηλαδή η συνδρομή νέων πραγματικών περιστατικών και η εντατικοποίηση του επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης. Αυτό ενδεχομένως οφείλεται στο γεγονός ότι δεν είχε εξαντληθεί το χρονικό περιθώριο του ενός μήνα, που είχε ορίσει στο Ισραήλ για την κατάθεση εκθέσεων για τα μέτρα που έχει λάβει για την εφαρμογή της πρώτης διάταξης.

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις, ωστόσο, συνεχίστηκαν στην Λωρίδα της Γάζας, ιδίως στην περιοχή της Ράφα, καθώς η γενική διατύπωση τόσο των προσωρινών μέτρων, όσο και της απόφασης για την μη υπόδειξη νέων άφησε ευρύ περιθώριο στις στρατιωτικές δυνάμεις του Ισραήλ να συνεχίσουν τις επιχειρήσεις τους. Αποτέλεσμα αυτών ήταν η κατάθεση δεύτερου αιτήματος τροποποίησης των υφιστάμενων και υπόδειξης νέων προσωρινών μέτρων από την Ν. Αφρική τρεις εβδομάδες αργότερα.

4. Σχολιασμός και αξιολόγηση της διάταξης της 26ης Ιανουαρίου 2024

Η πρώτη διάταξη προσωρινών μέτρων από το ΔΔΧ φάνηκε εκ πρώτης όψεως ως ένα σημαντικό βήμα για την σταδιακή αντιμετώπιση της κατάστασης στην Γάζα, καθώς αφενός έγινε αντιληπτή ως μια αρχική αποδοχή των ισχυρισμών της Ν. Αφρικής για διάπραξη γενοκτονίας από το Ισραήλ κατά του παλαιστινιακού λαού κι αφετέρου η ίδια η υπόδειξη προσωρινών μέτρων αποτέλεσε αποδεικτικό στοιχείο της κρισιμότητας της κατάστασης και της

¹⁶⁰ Ibid., 1

¹⁶¹ Ibid.

ανάγκης άμεσης αντιμετώπισής της. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, το ΔΔΧ με τα προσωρινά μέτρα, που υπέδειξε, προέβη απλώς στην επαναδιατύπωση των υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων μερών της Σύμβασης Γενοκτονίας, χωρίς να υποδείξει επί της ουσίας τον τερματισμό των επιχειρήσεων ή την κατάπαυση του πυρός.¹⁶² Η γενική διατύπωση του Δικαστηρίου και η μη ενδεδειγμένη απαρίθμηση των μέτρων, που χρειαζόταν να λάβει το Ισραήλ για τον τερματισμό ή έστω την διατήρηση της κατάστασης ως έχει στην Λωρίδα της Γάζας, προμήνυε κατά την άποψη της γραφούσης εξ αρχής την αναποτελεσματικότητά τους και την μη εφαρμογή τους από το Ισραήλ. Παρότι κατά την εξέταση από το Δικαστήριο του αιτήματος προσωρινών μέτρων της Ν. Αφρικής το Δικαστήριο δεν κλήθηκε να αποφανθεί για την τέλεση ή μη γενοκτονίας, η διαπίστωση συνδρομής εύλογου κινδύνου τέλεσης και διάπραξης της θα περίμενε κανείς πως θα το οδηγούσε τουλάχιστον στην υπόδειξη αυστηρότερων και ειδικότερων προσωρινών μέτρων.

Ένα μόνο μέτρο είχε ειδικό χαρακτήρα. Πρόκειται για αυτό με το οποίο το ΔΔΧ υπέδειξε στο Ισραήλ τη λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την απρόσκοπτη παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας για την αντιμετώπιση των δυσμενών συνθηκών ζωής, που αντιμετωπίζει ο παλαιστινιακός λαός στην Λωρίδα της Γάζας. Αναλύοντας το γράμμα του εν λόγω προσωρινού μέτρου, οι δυσμενείς αυτές συνθήκες αποδίδονται σιωπηρά/εμμέσως στις ενέργειες του Ισραήλ.¹⁶³ Έτσι, το Δικαστήριο ενώ θεώρησε ότι κάποια από τα δικαιώματα, που επιδιώκει να προστατεύσει η Ν. Αφρική μέσω του αιτήματός της, είναι εύλογα, στην πραγματικότητα μέσω των προσωρινών μέτρων, που υπέδειξε, και του γεγονότος ότι δεν απαίτησε τον τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων ή την κατάπαυση του πυρός, διαφαίνεται ότι δεν ήθελε να καταλογίσει στο στάδιο αυτό πράξεις γενοκτονίας στο Ισραήλ. Αυτό κρίνεται

¹⁶² Krisch, W. by Nico and Krisch, N. (2024) *Speaking the law, plausibly: The International Court of Justice on Gaza, EJIL*. Available at: <https://www.ejiltalk.org/speaking-the-law-plausibly-the-international-court-of-justice-on-gaza/>

¹⁶³ *When the Reasons are More Telling than the Ruling: The Order of the ICJ in South Africa v. Israel*. (2024, February 4). EJIL: Talk! <https://www.ejiltalk.org/when-the-reasons-are-more-telling-than-the-ruling-the-order-of-the-icj-in-south-africa-v-israel/>

εύλογο, διότι αποτελεί ζήτημα που διερευνάται στο στάδιο της εξέτασης της ουσίας της υπόθεσης.

Επιπλέον, η αναποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων έγκειται όχι μόνο στην γενική διατύπωσή τους από το Δικαστήριο, αλλά και στο γεγονός ότι το Δικαστήριο απλώς επαναβεβαίωσε υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις διατάξεις της Σύμβασης της Γενοκτονίας, τις οποίες το Ισραήλ είχε ήδη υποστηρίξει ότι εφαρμόζει. Εκτός από το προσωρινό μέτρο για την απρόσκοπτη παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και την υποβολή έκθεσης για τα μέτρα που θα έχει λάβει για την εφαρμογή της διάταξης, τα υπόλοιπα μέτρα είναι γενικά και δεν δημιούργησαν καμία νέα και συγκεκριμένη/ειδική υποχρέωση για το Ισραήλ.

Επομένως, κατά την άποψη της γραφούσης, τα προσωρινά μέτρα της διάταξης της 26^{ης} Ιανουαρίου χαρακτηρίζονται ως αναποτελεσματικά. Αυτό, λόγω της γενικής τους διατύπωσης και του γεγονότος ότι δεν έγινε αναφορά από το Δικαστήριο σε συγκεκριμένα μέτρα που θα έπρεπε να λάβει το Ισραήλ. Μάλιστα, στοιχεία που αποδεικνύουν την αναποτελεσματικότητα, είναι τα νέα δύο επείγοντα αιτήματα της Νοτίου Αφρικής, που υποβλήθηκαν μόλις λίγες εβδομάδες μετά την πρώτη διάταξη.

5. Δεύτερο αίτημα Ν. Αφρικής για τροποποίηση και υπόδειξη νέων προσωρινών μέτρων (6 Μαρτίου 2024): νέα πραγματικά περιστατικά, εξαιρετικά επείγουσα κατάσταση

Σύμφωνα με την Ν. Αφρική μετά την απόφαση του Δικαστηρίου για πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή της διάταξης προσωρινών μέτρων της 26^{ης} Ιανουαρίου από το Ισραήλ, η κατάσταση στην Γάζα είχε επιδεινωθεί και αλλάξει σε τέτοιο βαθμό, που απαιτείτο επείγοντως η υπόδειξη νέων

προσωρινών μέτρων και η τροποποίηση των προηγούμενων¹⁶⁴, σύμφωνα με τα άρθρα 75 και 76 του κανονισμού του Δικαστηρίου.¹⁶⁵

Πιο συγκεκριμένα, η Ν. Αφρική ανέφερε ότι οι Παλαιστίνιοι στην Γάζα δεν βρίσκονταν πλέον σε άμεσο κίνδυνο θανάτου από την πείνα. Αντιθέτως, η πλειονότητά τους έχει ήδη χάσει την ζωή τους από αυτήν και τον υποσιτισμό, με κίνδυνο την δραματική αύξηση του αριθμού απωλειών σε περίπτωση που δεν ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα.¹⁶⁶ Ταυτόχρονα, το Ισραήλ παρακωλύει εμφανώς την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, δημιουργώντας εμπόδια μεταφοράς από τους δρόμους της Γάζας, δολοφονώντας άτομα, που εργάζονται σε σώματα παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας, καταστρέφοντας τις εναπομείνουσες καλλιεργήσιμες εκτάσεις, δολοφονώντας μαζικά ζώα και εξαναγκάζοντας τον παλαιστινιακό λαό σε κατανάλωση τροφίμων που δεν είναι κατάλληλα για τον ανθρώπινο οργανισμό, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τις ζωοτροφές και τα φτερά των πουλιών.¹⁶⁷ Μάλιστα, οι στρατιωτικές του δυνάμεις προχωρούν σε στοχευμένες μαζικές δολοφονίες Παλαιστινίων την ώρα που προσπαθούν να λάβουν ανθρωπιστική βοήθεια. Η πιο θανατηφόρα επίθεση αυτού του είδους έλαβε χώρα στις 29 Φεβρουαρίου 2024 στην οποία, βάσει των στατιστικών στοιχείων που παρέθεσε η Ν. Αφρική, 118 Παλαιστίνιοι σκοτώθηκαν και 760 υπέστησαν σοβαρά τραύματα.¹⁶⁸ Οι εν λόγω ενέργειες του Ισραήλ συνιστούν όχι μόνο παραβίαση των διατάξεων της Σύμβασης Γενοκτονίας, αλλά και των προσωρινών μέτρων 1, 2 και 4 της πρώτης διάταξης.¹⁶⁹ Έτσι, λόγω της μεταβολής της κατάστασης στην Γάζα και

¹⁶⁴ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), urgent request for the indication of additional provisional measures and the modification of the courts prior provisional measures decisions, 6 March 2024 available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240306-wri-01-00-en.pdf>

¹⁶⁵ Rules of the Court (1978), supra 37

¹⁶⁶ Request for the indication of additional provisional measures, supra 164, 2, para. 7

¹⁶⁷ Ibid., 3, para. 9

¹⁶⁸ Ibid., 4, para. 11 και OHCHR, 5 March 2024, UN experts condemn ‘flour massacre’, urge Israel to end campaign of starvation in Gaza, available at <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/03/un-experts-condemn-flour-massacre-urge-israel-end-campaign-starvation-gaza> accessed 23 November 2024

¹⁶⁹ Request for the indication of additional provisional measures, supra 164., p. 5, para. 12, « (1) By fifteen votes to two, The State of Israel shall, in accordance with its obligations under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, in relation to Palestinians in Gaza, take all measures within its power to prevent the commission of all acts within the scope of Article II of this Convention, in particular: - 25 - (a) killing members of the group; (b) causing serious bodily or mental

των νέων πραγματικών περιστατικών, η Ν. Αφρική αιτήθηκε την τροποποίηση και την υποδείξη νέων προσωρινών μέτρων, χωρίς ακροάσεις, λόγω του εξαιρετικά επείγοντος χαρακτήρα, που έχει λάβει η κατάσταση.

Συγκεκριμένα, στο νέο αίτημά της η Ν. Αφρική αιτήθηκε την διασφάλιση από όλους τους συμμετέχοντες στις εχθροπραξίες τον άμεσο τερματισμό τους, την άμεση απελευθέρωση των αμάχων και των κρατουμένων, και εν γένει την άμεση συμμόρφωση όλων των συμβαλλόμενων μερών με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την Σύμβαση Γενοκτονίας.¹⁷⁰ Ταυτόχρονα, αιτήθηκε την μη συμμετοχή και υποστήριξη ενεργειών που αφενός βλάπτουν το δικαίωμα των Παλαιστινίων στην Γάζα να προστατεύονται από πράξεις γενοκτονίας κι αφετέρου είναι δυνατόν να δυσχεράνουν την διαδικασία έκδοσης της απόφασης του Δικαστηρίου επί της ουσίας της υπόθεσης.¹⁷¹ Επιπλέον, το Ισραήλ χρειάζεται να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την συνδρομή στην παροχή της βασικής ανθρωπιστικής βοήθειας στον παλαιστινιακό λαό με την άμεση αναστολή των στρατιωτικών επιχειρήσεων, την άρση του αποκλεισμού της Γάζας, τον τερματισμό των ενεργειών που εμποδίζουν την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, την διασφάλιση της παροχής επαρκών τροφίμων, νερού, ρουχισμού, στέγης και ιατρικής περίθαλψης στον παλαιστινιακό λαό.¹⁷² Τέλος, το Ισραήλ κατά την Ν. Αφρική χρειάζεται να υποβάλει εκθέσεις στο Δικαστήριο για τα μέτρα που έχει λάβει για την εφαρμογή των προσωρινών μέτρων μέσα σε ένα μήνα από την νέα διάταξη του Δικαστηρίου επί του παρόντος αιτήματος.¹⁷³

Παραθέτοντας, τα προσωρινά μέτρα που αιτήθηκε η Ν. Αφρική με το παρόν αίτημα, φαίνεται ότι η ίδια επαναλαμβάνει τα προσωρινά μέτρα που είχε ζητήσει στο πρώτο αίτημά της, τα οποία δεν είχε υποδείξει το Δικαστήριο. Το

harm to members of the group; (c) deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part; and (d) imposing measures intended to prevent births within the group, (2) The State of Israel shall ensure with immediate effect that its military does not commit any acts described in point 1 above, (4) The State of Israel shall take immediate and effective measures to enable the provision of urgently needed basic services and humanitarian assistance to address the adverse conditions of life faced by Palestinians in the Gaza Strip»

¹⁷⁰ Request for the indication of additional provisional measures, supra 164., p. 6, para. 17 (1), (2),

¹⁷¹ Ibid., para. 17 (3)

¹⁷² Ibid., para. 17 (4)

¹⁷³ Ibid., para. 17 (5)

στοιχείο αυτό, αναδεικνύει αφενός την μη συμμόρφωση του Ισραήλ με τα προσωρινά μέτρα της διάταξης της 26^{ης} Ιανουαρίου κι αφετέρου την αναγκαιότητα-κρισιμότητά υπόδειξής τους από το Δικαστήριο, λόγω της επιδείνωσης της κατάστασης.

Στο νέο αίτημά της η Ν. Αφρική, προκειμένου να ενισχύσει το επιχείρημά της, όσον αφορά στον εξαιρετικά επείγοντα χαρακτήρα, που έχει λάβει η κατάσταση λόγω της μεταβολής των πραγματικών περιστατικών, επικαλέστηκε την σκέψη του Δικαστηρίου στην υπόθεση «Εφαρμογή της Σύμβασης Γενοκτονίας» (Βοσνία Ερζεγοβίνη κατά Σερβίας και Μαυροβουνίου), 1993.¹⁷⁴ Στην εν λόγω υπόθεση το ΔΔΧ επεσήμανε ότι σε περιπτώσεις ισχυρισμού τέλεσης γενοκτονίας οι υποχρεώσεις *suí generis* των κρατών ενισχύονται ακόμη περισσότερο, καθώς πρόκειται για περιστάσεις στις οποίες η οποιαδήποτε επανόρθωση δεν θα μπορούσε να εξαφανίσει τα αποτελέσματα των ενεργειών που το Δικαστήριο έκρινε ως αντίθετες στο διεθνές δίκαιο.¹⁷⁵ Αξιοσημείωτη είναι δε και η γνώμη του δικαστή Lauterpacht, ο οποίος υποστήριξε ότι η τότε υπόθεση ήταν διαφορετική από την άποψη του ότι δεν αποτελούσε απλώς μία διεθνή διαφορά, καθώς τίποτα δεν μπορεί να συγκριθεί με την σκόπιμη πρόκληση θανάτου, πρόκληση ζημίας και τρομερού προσωπικού πόνου, που χαρακτήριζε την σύγκρουση στην Βοσνία Ερζεγοβίνη.¹⁷⁶ Στην ίδια κατεύθυνση η Ν. Αφρική αναδιατύπωσε την γνώμη αυτή υποστηρίζοντας ότι η σκόπιμη πρόκληση θανάτου και τρομερού προσωπικού πόνου στον παλαιστινιακό λαό στην Γάζα απαιτεί και καθιστά άκρως αναγκαίο από το Δικαστήριο την υπόδειξη προσωρινών μέτρων και δη τον άμεσο τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Γάζα.¹⁷⁷

Εν συνεχεία, παρέθεσε συγκεκριμένα τα πραγματικά περιστατικά που έχουν μεταβληθεί και τα οποία επέβαλαν την υπόδειξη νέων προσωρινών

¹⁷⁴ Ibid., 7, para. 22

¹⁷⁵ *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia (Serbia and Montenegro)), Provisional Measures, Order of 13 September 1993, I.C.J. Reports 1993, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/91/091-19930913-ORD-01-00-EN.pdf>*

¹⁷⁶ Ibid., *Separate Opinion of Judge ad hoc Lauterpacht*, p. 408, para. 2

¹⁷⁷ Request for the indication of additional provisional measures, *supra* 164., 8, para. 23

μέτρων, μεταξύ των οποίων η πρόκληση θανάτου σε παιδιά λόγω πείνας, η αύξηση του αριθμού των απωλειών ανθρώπινων ζωών σε 30.631 και των τραυματιών σε 72.043, καθώς και η αύξηση των εκτοπισμένων Παλαιστινίων, με τον αριθμό τους να ξεπερνά τα 1,5 εκατομμύρια.¹⁷⁸ Το Ισραήλ, μάλιστα, απειλεί τους εκτοπισμένους με επίθεση.¹⁷⁹ Έτσι, όπως φαίνεται από τα στατιστικά δεδομένα και την εντατικοποίηση των συγκρούσεων, το Ισραήλ αφενός δεν έχει αλλάξει την συμπεριφορά του κι αφετέρου έχει ενισχύσει τις επιθέσεις του, πολλαπλασιάζοντας τους γενοκτονικούς του στόχους.

Επομένως, επί τη βάσει της μεταβολής της κατάστασης στην Λωρίδα της Γάζας και των νέων πραγματικών περιστατικών, όπως περιγράφεται ανωτέρω, η Ν. Αφρική θεώρησε απαραίτητη την τροποποίηση των υφιστάμενων και την υπόδειξη νέων προσωρινών μέτρων.

Άξιο αναφοράς είναι ο τρόπος με τον οποίο ολοκλήρωσε το αίτημά της η Ν. Αφρική. Ειδικότερα, επικαλέστηκε το αίτημα προσωρινών μέτρων της Βοσνίας Ερζεγοβίνης κατά της Σερβίας και του Μαυροβουνίου, με το οποίο η πρώτη τόνισε ότι το επίμαχο αίτημα θα αποτελούσε την τελευταία ευκαιρία του ΔΔΧ να σώσει τον βοσνιακό λαό από βέβαιη γενοκτονία.¹⁸⁰ Με αυτόν τον τρόπο, η Ν. Αφρική, δήλωσε ότι δεν καταλείπονται περιθώρια στο ΔΔΧ, υπό την έννοια, ότι είναι απαραίτητο να δεχθεί το αίτημα προσωρινών μέτρων για να σωθεί ο παλαιστινιακός λαός.¹⁸¹

¹⁷⁸ Ibid., 9, para. 27 Αυτός ο αυξημένος αριθμός οφείλεται στο γεγονός ότι το Ισραήλ μετά την διάταξη της 26ης Ιανουαρίου έχει καταστρέψει το 60% των υποδομών της Λωρίδας της Γάζας, με επίκεντρο τα σχολεία, τα νοσοκομεία, τα τζαμιά

¹⁷⁹ Ibid., UN OCHA, *Hostilities in the Gaza Strip and Israel - reported impact | Day 150* (5 March 2024), <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-150> accessed 21 November 2024

¹⁸⁰ Ibid., 10, para. 32 και *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia (Serbia and Montenegro)), Provisional Measures, Request for the Indication of Provisional Measures of Protection submitted by the Government of the Republic of Bosnia and Herzegovina filed on 27 July 1993*, p. 55.

¹⁸¹ Urgent request for the indication of additional provisional measures, (South Africa v. Israel), 6 March 2024, *supra* 164, 11, para. 33, 34

6. Απόφαση ΔΔΧ για το δεύτερο αίτημα τροποποίησης της διάταξης της 26ης Ιανουαρίου (28 Μαρτίου 2024)

Προκειμένου το Δικαστήριο να τροποποιήσει τη διάταξη της 26ης Ιανουαρίου έπρεπε να εξετάσει, σύμφωνα με το άρθρο 76 (1), αν έχει μεταβληθεί η κατάσταση και τα πραγματικά περιστατικά από την ημερομηνία που εκδόθηκε η διάταξη έως και την στιγμή που θα εξεταζόταν το νέο αίτημα. Σε περίπτωση που αποδεικνυόταν μεταβολή των πραγματικών περιστατικών, το Δικαστήριο έπρεπε να εξετάσει εκ νέου αν αυτή δικαιολογούσε την υπόδειξη προσωρινών μέτρων, δηλαδή, έπρεπε να εξακριβώσει ότι πληρούνται όλα τα κριτήρια του άρθρου 41, όπως είχε πράξει στο αρχικό αίτημα της Ν. Αφρικής. Σκοπός, λοιπόν, του παρόντος κεφαλαίου είναι η εξέταση των νέων πραγματικών περιστατικών, ο τρόπος με τον οποίο το Δικαστήριο τα ανέδειξε, και η επιρροή, που άσκησαν στην υπόδειξη ή τροποποίηση των προηγούμενων μέτρων.

Σύμφωνα με το Δικαστήριο, έχει παρατηρηθεί σημαντική μεταβολή της κατάστασης. Από την 26η Ιανουαρίου οι συνθήκες διαβίωσης του παλαιστινιακού λαού στην Λωρίδα της Γάζας έχουν επιδεινωθεί λόγω της στέρησης τροφίμων και των απαιτήσεων για την επιβίωση αγαθών, με το Δικαστήριο μάλιστα να χαρακτηρίζει τις συνθήκες αυτές ως καταστροφικές.¹⁸² Ο κίνδυνος πλήρους υποσιτισμού και αύξησης των θανάτων λόγω της πείνας έχει επιβεβαιωθεί από εκθέσεις διεθνών οργανισμών, οδηγώντας το Δικαστήριο στο να υποστηρίξει ότι, σε αντίθεση με ότι είχε διαπιστώσει στην διάταξη της 26ης Ιανουαρίου, οι Παλαιστίνιοι στην Γάζα δεν διατρέχουν πλέον άμεσο κίνδυνο λιμού, αλλά τον βιώνουν.¹⁸³ Οι εξελίξεις αυτές συνιστούσαν κατά το Δικαστήριο σαφή μεταβολή της κατάστασης, που δικαιολογούσαν την τροποποίηση των προσωρινών μέτρων.

Εν συνεχεία, το ΔΔΧ εξέτασε αν πληρούντο οι προϋποθέσεις του άρθρου 41 του Καταστατικού του, δηλαδή την συνδρομή του επείγοντος

¹⁸² Application of the Convention on the prevention and punishment of the crime of Genocide in the Gaza strip, (South Africa v. Israel), Provisional measures Order, 28 March 2024, 6, para. 18 available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240328-ord-01-00-en.pdf>

¹⁸³ Ibid., 6-7, para. 19-21

στοιχείου και τον άμεσο και πραγματικό κίνδυνο πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα των εμπλεκόμενων κρατών. Μελετώντας αναλύσεις και εκθέσεις εμπειρογνομόνων και διεθνών οργανισμών του ΟΗΕ, ήταν εμφανής η επιδείνωση της κατάστασης στην Λωρίδα της Γάζας, η αύξηση των θανάτων λόγω στέρησης νερού, τροφίμων, ιατρικής περίθαλψης και αδυναμίας αποτελεσματικής παροχής της ανθρωπιστικής βοήθειας.¹⁸⁴ Σύμφωνα με τα τελευταία, η περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης δύνατο να αποτραπεί μόνο με τον τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Λωρίδα της Γάζας. Η μεταβολή της κατάστασης επιβεβαιώθηκε κατά το Δικαστήριο από την αύξηση των θανάτων και τραυματιών στους Παλαιστίνιους στην Γάζα σε σύγκριση με τον Ιανουάριο, 6.600 νέοι θάνατοι και 11.000 επιπλέον τραυματισμοί.¹⁸⁵ Λαμβανομένων υπόψιν όλων των νέων εξελίξεων και μεταβολών στα πραγματικά περιστατικά, το Δικαστήριο συμπέρανε ότι πληρούντο τα κριτήρια του άρθρου 41, γεγονός που επέτρεπε την τροποποίηση των προσωρινών μέτρων της διάταξης της 26ης Ιανουαρίου.

Τα μέτρα, που τελικά υπέδειξε το Δικαστήριο δεν ταυτίζονταν πλήρως με αυτά που αιτήθηκε η Ν. Αφρική. Το ΔΔΧ, αρχικά, τόνισε ότι τα μέτρα δεσμεύουν μόνο τα διάδικα κράτη και δεν δημιουργούν υποχρεώσεις σε τρίτους. Για αυτό, το Δικαστήριο δεν δύνατο να υποδείξει τα τρία πρώτα αιτούμενα προσωρινά μέτρα, καθώς αυτά θα δημιουργούσαν υποχρεώσεις στην προκειμένη περίπτωση μόνο στο Ισραήλ ως διάδικο κράτος στην υπόθεση.¹⁸⁶ Σημειώνεται δε ότι αυτό αποτελεί παράγοντα που συμβάλει στην μη αποτελεσματική εφαρμογή των προσωρινών μέτρων στην παρούσα υπόθεση. Αυτό, διότι, το Δικαστήριο δεν μπορεί να υποδείξει το μέτρο του τερματισμού όλων των στρατιωτικών επιχειρήσεων που διεξάγονται στην Γάζα, καθώς στην προκειμένη περίπτωση το μέτρο αυτό θα ήταν δεσμευτικό μόνο για το Ισραήλ, καθώς αυτό είναι το αντισυμβαλλόμενο στην υπόθεση κράτος. Η πιθανή υπόδειξη του εν λόγω μέτρου θα είχε ως αποτέλεσμα την διασφάλιση

¹⁸⁴ Ibid., 8-9, para. 31-32

¹⁸⁵ Ibid., 10, para. 39

¹⁸⁶ Ibid., 11, para. 44

των δικαιωμάτων μόνο της Ν. Αφρικής και όχι του Ισραήλ, αντιβαίνοντας κατά αυτόν τον τρόπο, στην ίδια την φύση και τους σκοπούς των προσωρινών μέτρων.

Υπό αυτό το πρίσμα, λαμβάνοντας υπόψιν τις υποχρεώσεις, που θεσπίζονται από την Σύμβαση της Γενοκτονίας, και την επιδείνωση της κατάστασης στην Λωρίδα της Γάζας, το Δικαστήριο προχώρησε στην υπόδειξη των κάτωθι.

Ειδικότερα, το Ισραήλ έπρεπε να λάβει όλα τα αναγκαία και αποτελεσματικά μέτρα για την συνεργασία του με τα Ηνωμένα Έθνη και την διασφάλιση της απρόσκοπτης παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας και των βασικών υπηρεσιών στους Παλαιστίνιους σε όλη την Γάζα. Προς τούτο, όφειλε να αυξήσει και να διατηρήσει ανοιχτά τα χερσαία σημεία διέλευσης.¹⁸⁷ Παράλληλα, το Ισραήλ όφειλε άμεσα να διασφαλίσει την μη συμμετοχή των στρατιωτικών του δυνάμεων σε πράξεις που θα παραβίαζαν τα δικαιώματα των Παλαιστινίων, όπως η παρεμπόδιση με οιονδήποτε τρόπο της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας.¹⁸⁸ Ταυτόχρονα, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την άμεση και καθολική εφαρμογή των μέτρων της διάταξης της 26ης Ιανουαρίου, τονίζοντας ότι αυτά πρέπει να εφαρμόζονται σε όλη την Λωρίδα της Γάζας, συμπεριλαμβανομένης και της Ράφα.¹⁸⁹ Τέλος, επεσήμανε και σε αυτήν την περίπτωση ότι το Ισραήλ υποχρεούτο να καταθέσει εντός ενός μήνα έκθεση στην οποία θα ανέγραφε τα μέτρα που θα έχει λάβει σχετικά με την εφαρμογή της διάταξης αυτής.¹⁹⁰

7. Αξιολόγηση και σχολιασμός της διάταξης της 28ης Μαρτίου 2024

Στην δεύτερη διάταξη προσωρινών μέτρων το Δικαστήριο έκρινε ότι η μεταβολή των πραγματικών περιστάσεων δικαιολογούσε την τροποποίηση και

¹⁸⁷ Ibid., para. 45

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ Ibid., 12, para. 46

¹⁹⁰ Ibid., para. 47

την υπόδειξη νέων προσωρινών μέτρων. Ωστόσο, και στην περίπτωση αυτή, το Δικαστήριο, παρά την κρισιμότητα της κατάστασης και τον κίνδυνο πρόκλησης ανεπανόρθωτης ζημίας στα δικαιώματα του Παλαιστινιακού λαού, δεν υπέδειξε τον τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων και την κατάπαυση πυρός. Αντιθέτως, προέβη σε δύο μικρές προσθήκες σε σύγκριση με την πρώτη διάταξη.

Ειδικότερα, στην διάταξη της 28ης Μαρτίου το Δικαστήριο συγκεκριμενοποίησε απλώς το περιεχόμενο των αναγκαίων υπηρεσιών και της ανθρωπιστικής βοήθειας που απαιτείται να παρέχει απρόσκοπτα το Ισραήλ σε συνεργασία με τα σώματα των Η.Ε. στον παλαιστινιακό λαό και επεσήμανε ότι οι στρατιωτικές του δυνάμεις δεν έπρεπε να προβούν στην τέλεση ενεργειών που θα μπορούσαν να παραβιάσουν τα δικαιώματα του λαού αυτού, όπως η παρεμπόδιση παροχής της επείγουσας κι αναγκαίας ανθρωπιστικής βοήθειας.¹⁹¹ Έτσι, παρότι στην παρούσα διάταξη το Δικαστήριο φαίνεται να έχει συγκεκριμενοποιήσει την έννοια της παροχής επείγουσας ανθρωπιστικής βοήθειας και συμπληρώσει τις ενέργειες στις οποίες δεν έπρεπε να προβούν οι στρατιωτικές δυνάμεις του Ισραήλ, αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν αρκετά για την θεώρηση των προσωρινών μέτρων ως αποτελεσματικών. Αυτό, διότι, απουσιάζει ένας μηχανισμός για την επιβολή της εφαρμογής των προσωρινών μέτρων και γιατί η διατύπωση της διάταξης παραμένει γενική, αφού δεν έχει υποδειχθεί κατάπαυση πυρός.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι τα δύο πρώτα αιτήματα της Ν. Αφρικής για τροποποίηση και υπόδειξη νέων μέτρων επιβεβαιώνουν αφενός την αναποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων της αρχικής διάταξης της 26^{ης} Ιανουαρίου 2024 και αφετέρου την γενική διατύπωσή τους, η οποία έχει καταστήσει ασαφές το περιεχόμενό τους. Αν το Δικαστήριο συγκεκριμενοποιούσε εξ αρχής τα μέτρα, που έπρεπε να λάβει το Ισραήλ, ενδεχομένως η Ν. Αφρική να μην προχωρούσε σε δύο διαδοχικά

¹⁹¹ *Request for “Clarification” or “Modification” of the provisional measures orders: different paths, same destination?* (2024, May 12). EJIL: Talk! <https://www.ejiltalk.org/request-for-clarification-or-modification-of-the-provisional-measures-orders-different-paths-same-destination/>

αιτήματα τροποποίησης και υπόδειξης νέων προσωρινών μέτρων. Η γενική διατύπωση των τελευταίων αφενός έχει ως απόρροια την μη συμμόρφωση του Ισραήλ και αφετέρου την κατάθεση νέων αιτημάτων από την Ν. Αφρική. Αυτό, όμως, συνεπάγεται την εκκίνηση κάθε φορά της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματος, των προφορικών ακροάσεων και της διαμόρφωσης της τελικής διάταξης των προσωρινών μέτρων από το Δικαστήριο, και ως εκ τούτου την καθυστέρηση της εξέτασης της ουσίας της υπόθεσης. Η καθυστέρηση αυτή, μάλιστα, ενδεχομένως συνέβαλε στην επιδείνωση της κατάστασης εις βάρος του παλαιστινιακού λαού.

Σε άμεση σχέση με τον γενικό και ασαφή χαρακτήρα των υποδειχθέντων μέτρων, βρίσκεται και η μη εφαρμογή τους από το καθ' ου κράτος, υπό την έννοια ότι η ασάφεια των μέτρων καθιστά αναμενόμενη την μη συμμόρφωση με αυτά. Αναδεικνύονται, λοιπόν, ξανά η αναποτελεσματικότητα και η έλλειψη δεσμευτικότητας υπό το πρίσμα της μη συμμόρφωσης του Ισραήλ, από τη στιγμή που του καταλείπονται ευρεία περιθώρια δράσης.

8. Τρίτο αίτημα Ν. Αφρικής για τροποποίηση και υπόδειξη νέων προσωρινών μέτρων (10 Μαΐου 2024)

Νέα πραγματικά περιστατικά

Λίγες εβδομάδες μετά την δεύτερη διάταξη προσωρινών μέτρων η Ν. Αφρική κατέθεσε το τρίτο σε σειρά αίτημα για την τροποποίηση και την υπόδειξη νέων μέτρων βάσει τόσο του άρθρου 41 όσο και των άρθρων 75 και 76 του κανονισμού του Δικαστηρίου.¹⁹²

¹⁹² Application of the Convention on the prevention and punishment of the crime of Genocide in the Gaza strip, (South Africa v. Israel), Urgent request for the indication and modification pursuant to article 41 of the Statute and articles 75 and 76 of the Rules of the ICJ, 10 May 2024, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240510-wri-01-00-en.pdf>

Πιο συγκεκριμένα, και στο παρόν αίτημα η Ν. Αφρική επικαλέστηκε την επιδείνωση της κατάστασης στην περιοχή της Ράφα μετά την ισραηλινή στρατιωτική επιχείρηση και την πρόκληση ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού λόγω της μη παροχής της αναγκαίας και κρίσιμης ανθρωπιστικής βοήθειας. Αυτά κατά τους ισχυρισμούς της συνιστούσαν αλλαγή των πραγματικών περιστατικών.¹⁹³

Όπως αναλύεται εκτενώς κατωτέρω, η μεταβολή των πραγματικών περιστατικών κατά τους ισχυρισμούς της αιτούσας εκδηλώθηκε και επιβεβαιώθηκε από τρεις αλληλένδετους παράγοντες. Πρώτον, η περιοχή της Ράφα αποτελούσε πλέον το μοναδικό μέρος που φιλοξενούσε υπό ακραίες και μη βιώσιμες συνθήκες πάνω από 1,5 εκατομμύρια Παλαιστίνιους, αποτελώντας το μοναδικό καταφύγιο για τους εκτοπισμένους στο οποίο εντοπίζονται τα τελευταία εναπομείναντα κέντρα ιατρικής περίθαλψης και υποτυπώδους δημόσιας διοίκησης.¹⁹⁴ Ο δεύτερος παράγοντας ήταν ο πλήρης έλεγχος από το Ισραήλ όλων των εισόδων και εξόδων της Γάζας, αποκλείοντας την πρόσβαση σε ανθρωπιστική βοήθεια και στα αναγκαία για την επιβίωση των Παλαιστίνιων αγαθά.¹⁹⁵ Ο τελευταίος παράγοντας εντοπίστηκε στο γεγονός ότι οι στρατιωτικές δυνάμεις του Ισραήλ αντιμετώπιζαν τις περιοχές εκκένωσης ως ζώνες εξόντωσης και μαζικών δολοφονιών με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για τον εντοπισμό τους.¹⁹⁶ Και οι τρεις αυτοί παράγοντες αποτελούσαν απόδειξη τόσο της επιδείνωσης και μεταβολής της κατάστασης, όσο και της ύπαρξης άμεσου και πραγματικού κινδύνου πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού στην Γάζα.

Κατά τους ισχυρισμούς της Ν. Αφρικής, η κρισιμότερη μεταβολή συνίστατο στη στρατιωτική επίθεση του Ισραήλ στην Ράφα την 6η και 7η Μαΐου του 2024, με τους βομβαρδισμούς να διαρκούν πάνω από δύο εβδομάδες. Από αυτούς επλήγησαν Παλαιστίνιοι που ακόμη βρίσκονταν στη

¹⁹³ Ibid., 1, para. 4

¹⁹⁴ Ibid., para. 5

¹⁹⁵ Ibid.

¹⁹⁶ Ibid.

ζώνη εκκένωσης της περιοχής.¹⁹⁷ Μαρτυρίες στρατιωτικών που είχαν υπηρετήσει στις ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις, φανέρωσαν ότι ο ισραηλινός στρατός αντιμετώπιζε τις επίμαχες ζώνες ως σημεία μαζικής εξόντωσης, στις οποίες όλοι οι Παλαιστίνιοι θεωρούνται ως νόμιμοι στόχοι επίθεσης.¹⁹⁸ Μάλιστα, όπως αναφέρεται ανωτέρω, η πρακτική αυτή ενισχυόταν από την χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για την διαμόρφωση των «λίστών θανάτου» και την επιλογή των στόχων.¹⁹⁹ Κατά αυτόν τον τρόπο, το Ισραήλ μέσω των επιχειρήσεων του επέβαλε συνθήκες, που στόχευαν στην φυσική καταστροφή του εναπομείναντα παλαιστινιακού λαού.

Εν συνεχεία κατά τους ισχυρισμούς της αιτούσας, ο έλεγχος από το Ισραήλ όλων των περασμάτων εισόδου και εξόδου προς και από την Γάζα, εμπόδιζε την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, βασικών αγαθών και υπηρεσιών. Επίσης, είναι πιθανό να έχει τοποθετήσει νάρκες στους διαδρόμους εκκένωσης, δεδομένου ότι τους ελέγχει άμεσα.²⁰⁰ Αυτό δυσχέραινε ακόμη περισσότερο την εκκένωση των επιζώντων και την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας. Αξιοσημείωτο είναι δε ότι διαχώριζε τους άντρες από τις γυναίκες και τα παιδιά, γεγονός που θύμιζε τις πρακτικές, που είχαν ακολουθηθεί κατά την γενοκτονία στην Σρεμπρένιτσα. Παράλληλα, το Ισραήλ εμπόδιζε τους διεθνείς παρατηρητές να εισέλθουν στην Γάζα για την συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, γεγονός θα αποτελέσει σοβαρό εμπόδιο στην αποτελεσματική εκδίκαση της ουσίας της υπόθεσης.²⁰¹ Λαμβάνοντας υπόψιν τις παραπάνω εξελίξεις, αυτές αποδεικνύουν την επιδείνωση της κατάστασης, σε σύγκριση με την προηγούμενη διάταξη. Παράλληλα, θα οδηγήσουν σε καταστροφή της Γάζας, σε περίπτωση που δεν αποτραπούν οι περαιτέρω επιχειρήσεις στην Ράφα, το μοναδικό εναπομείναν καταφύγιο για τον παλαιστινιακό λαό.

¹⁹⁷ UNICEF, 6 MAY 2024, <https://www.unicef.org/press-releases/there-nowhere-safe-go-600000-children-rafah-warns-unicef> accessed 29 October 2024 και *Israeli military escalates bombing of civilian homes in Rafah amid threats of ground invasion*. (n.d.). Al-Haq | Defending Human Rights in Palestine Since 1979. <https://www.alhaq.org/advocacy/22940.html> 30 October 2024

¹⁹⁸ (2024, March 31) <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-31/ty-article-magazine/premium/0000018e-9035-d9a4-a7bf-dc7d839e0000> accessed 1 November 2024

¹⁹⁹ Iraqi, A. (2024, April 25). 'Lavender': The AI machine directing Israel's bombing spree in Gaza. +972 Magazine. <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/> accessed 1 November 2024

²⁰⁰ Urgent request for the indication and modification, supra 192, 4, para. 12

²⁰¹ Ibid., 6, para. 17

Τα αιτούμενα προσωρινά μέτρα

Έχοντας αναλύσει την μεταβολή των πραγματικών περιστατικών, η Ν. Αφρική αιτήθηκε από το Δικαστήριο να υποδείξει την απόσυρση του Ισραήλ από τη Ράφα και τον τερματισμό της στρατιωτικής του επίθεσης.²⁰² Παράλληλα, ζήτησε να λάβει το Ισραήλ όλα τα αναγκαία και αποτελεσματικά μέτρα για την διευκόλυνση της πρόσβασης των Η.Ε. στην περιοχή, για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στον παλαιστινιακό λαό. Αιτήθηκε, επίσης, να επιτραπεί η πρόσβαση των διερευνητικών αποστολών και των δημοσιογράφων για την καταγραφή και την διαφύλαξη των αποδεικτικών στοιχείων στην Λωρίδα της Γάζας, χωρίς την παρέμβαση των στρατιωτικών του δυνάμεων.²⁰³ Τέλος, κατά την Ν. Αφρική το Ισραήλ έπρεπε να υποβάλει ανοιχτή έκθεση στο Δικαστήριο για όλα τα μέτρα που λαμβάνει κατ' εφαρμογή των προσωρινών μέτρων που θα εκδοθούν βάσει του υπό ανάλυση αιτήματος και για όλα τα μέτρα, που έχει λάβει συμμορφούμενο με τις προηγούμενες διατάξεις του, εντός μιας εβδομάδας και ενός μήνα από την έκδοση της παρούσας διάταξης, αντίστοιχα.²⁰⁴

Επιπλέον, η Ν. Αφρική αιτήθηκε την άμεση συμμόρφωση του Ισραήλ με τα προσωρινά μέτρα των διατάξεων της 26ης Ιανουαρίου και της 28ης Μαρτίου. Ειδικότερα, αιτήθηκε την άμεση εφαρμογή του τέταρτου μέτρου της διάταξης της 26ης Ιανουαρίου και του δεύτερου μέτρου της διάταξης της 28ης Μαρτίου σε όλα τα σημεία διέλευσης της Ράφα και του περάσματος Κερέμ Σαλόμ.²⁰⁵ Ταυτόχρονα, απαίτησε την άμεση αποχώρηση του Ισραήλ από τα

²⁰² Ibid., 7, para. 25 (1)

²⁰³ Ibid., para. 25 (2)

²⁰⁴ Ibid, para. 25 (3)

²⁰⁵ Ibid., 7, para. 26, Order of 26th January “ (4) The State of Israel shall take immediate and effective measures to enable the provision of urgently needed basic services and humanitarian assistance to address the adverse conditions of life faced by Palestinians in the Gaza Strip »

Order of 28th March « (2) Indicates the following provisional measures: The State of Israel shall, in conformity with its obligations under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime

δύο αυτά σημεία διέλευσης και την μη παρεμπόδιση της εισόδου και εξόδου προσώπων, απαραίτητων για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και των βασικών αγαθών και υπηρεσιών, προκειμένου να επιβιώσει ο παλαιστινιακός λαός.²⁰⁶ Επιπρόσθετα, η Ν. Αφρική αιτήθηκε από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου, εν αναμονή της εξέτασης του αιτήματος και λόγω του εξαιρετικά επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης, να απαιτήσει από το Ισραήλ να ενεργήσει κατά τέτοιο τρόπο, που θα επιτρέψει στην διάταξη, που θα εκδώσει το ΔΔΧ, να επιτύχει τους επιδιωκόμενους σκοπούς της.²⁰⁷ Τέλος, ζήτησε από τον Πρόεδρο να επιβεβαιώσει την δεσμευτική ισχύ των μέτρων, που θα υποδειχθούν, και την άμεση εφαρμογή τους.

9. Απόφαση ΔΔΧ επί του τρίτου αιτήματος τροποποίησης και υπόδειξης νέων προσωρινών μέτρων (24 Μαΐου 2024): στον δρόμο προς την κατάπαυση πυρός;

Κατά τον χρόνο συγγραφής της παρούσας εργασίας, η εν λόγω διάταξη είναι η τελευταία που έχει εκδώσει το ΔΔΧ.

Προτού γίνει ανάλυση της διάταξης, πρέπει να αναφερθεί ότι το Δικαστήριο αποδέχθηκε το αίτημα της Ν. Αφρικής να μην διεξαχθούν οι

of Genocide, and in view of the worsening conditions of life faced by Palestinians in Gaza, in particular the spread of famine and starvation: (a) Unanimously, Take all necessary and effective measures to ensure, without delay, in full co-operation with the United Nations, the unhindered provision at scale by all concerned of urgently needed basic services and humanitarian assistance, including food, water, electricity, fuel, shelter, clothing, hygiene and sanitation requirements, as well as medical supplies and medical care to Palestinians throughout Gaza, including by increasing the capacity and number of land crossing points and maintaining them open for as long as necessary; (b) By fifteen votes to one, Ensure with immediate effect that its military does not commit acts which constitute a violation of any of the rights of the Palestinians in Gaza as a protected group under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, including by preventing, through any action, the delivery of urgently needed humanitarian assistance »

²⁰⁶ Urgent request for the indication and modification, *supra* 192, 7, para. 26

²⁰⁷ *Ibid.*, 7, para. 27

δημόσιες ακροάσεις μετά την 17η Μαΐου, λόγω του εξαιρετικά επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης και του κινδύνου περαιτέρω επιδείνωσής της.^{208, 209}

Έτσι, την καθορισθείσα ημερομηνία, το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει αν υφίστατο πράγματι μεταβολή των πραγματικών περιστατικών, που θα δικαιολογούσε την τροποποίηση και την υπόδειξη νέων προσωρινών μέτρων. Ακολουθώντας τη δομή της διάταξης του Δικαστηρίου, στο σημείο αυτό θα επισημανθούν οι θέσεις του Ισραήλ αναφορικά με το ζήτημα αυτό.

Το Ισραήλ αρνήθηκε τους ισχυρισμούς περί επιδείνωσης της κατάστασης. Αναγνώρισε από τη μία ότι πολλοί Παλαιστίνιοι έχουν βρει καταφύγιο στη Ράφα, από την άλλη, όμως, ισχυρίστηκε ότι η περιοχή αυτή αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα οχυρά της Χαμάς, την μεγαλύτερη απειλή για το κράτος του Ισραήλ. Αυτό δικαιολογούσε τις επιχειρήσεις του.²¹⁰ Παράλληλα, απαντώντας στους ισχυρισμούς περί πλήρους ελέγχου όλων των περασμάτων από και προς την Ράφα και παρεμπόδισης της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας, υπογράμμισε την προσπάθεια διευκόλυνσής της με τη δημιουργία ενός χερσαίου περάσματος, μίας πλωτής προβλήτας στις ακτές της Γάζας και την αποκατάσταση των νοσοκομείων στην Ράφα.²¹¹

Λαμβάνοντας υπόψιν τα επιχειρήματα των διαδίκων, το Δικαστήριο έκρινε ότι η κατάσταση είχε επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο από την προηγούμενη διάταξη της 28ης Μαρτίου, χαρακτηρίζοντας πλέον την ανθρωπιστική κρίση ως καταστροφική. Προς ενίσχυση αυτού, το Δικαστήριο ανέφερε ότι πάνω από 800.000 Παλαιστίνιοι έχουν εκτοπιστεί.²¹² Υπό αυτό το πρίσμα, οι συνεχείς στρατιωτικές επιθέσεις στην περιοχή της Ράφα και ο συνεχής εκτοπισμός του ήδη ευάλωτου παλαιστινιακού λαού συνιστούσαν σαφή μεταβολή των πραγματικών περιστατικών, δικαιολογώντας την

²⁰⁸ Urgent request for the indication and modification, supra 192, 7, para. 24 Το ΔΔΧ απέρριψε το αίτημα του Ισραήλ περί μετάθεσης των δημοσίων ακροάσεων μία εβδομάδα αργότερα.

²⁰⁹ Application of the Convention on the prevention and punishment of the crime of Genocide in the Gaza strip, (South Africa v. Israel), Provisional measures Order, 24 May 2024, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240524-ord-01-00-en.pdf>, 5, para. 15

²¹⁰ Ibid., 7, para. 25

²¹¹ Ibid., 8, para. 26

²¹² Ibid., para. 28

τροποποίηση των υφιστάμενων μέτρων.²¹³ Μάλιστα, λαμβάνοντας υπόψιν το γεγονός ότι μόνο σε μία μέρα σχεδόν 800.000 Παλαιστίνιοι εκτοπίστηκαν από την Ράφα, καθώς και δηλώσεις αξιωματούχων των Η.Ε. για τις ανεπανόρθωτες επιπτώσεις μιας στρατιωτικής επίθεσης στην περιοχή, το Δικαστήριο δεν πείστηκε από τους σχετικούς ισχυρισμούς του Ισραήλ.²¹⁴ Επομένως, κατά το Δικαστήριο υφίστατο άμεσος-πραγματικός κίνδυνος πρόκλησης ανεπανόρθωτης ζημίας στα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού.

Υπό αυτό το πρίσμα, για πρώτη φορά το Δικαστήριο έκρινε ότι το Ισραήλ έπρεπε να σταματήσει άμεσα την στρατιωτική επίθεση και οποιαδήποτε άλλη ενέργεια στην Ράφα, που θα επέβαλαν στον παλαιστινιακό λαό συνθήκες που θα μπορούσαν να επιφέρουν την καταστροφή τμήματος ή του συνόλου του.²¹⁵ Ταυτόχρονα, σε συμμόρφωση με την διάταξη της 26ης Ιανουαρίου, το Ισραήλ καλείτο να αναλάβει όλα τα αναγκαία και αποτελεσματικά μέτρα για την εξασφάλιση της πρόσβασης στην Λωρίδα της Γάζας διερευνητικών αποστολών των Ηνωμένων Εθνών για την συγκέντρωση και την διασφάλιση των αποδεικτικών στοιχείων, που σχετίζονται με τους ισχυρισμούς γενοκτονίας.²¹⁶ Παράλληλα, λόγω της κρισιμότητας της κατάστασης το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την ανάγκη συμμόρφωσης με τα προσωρινά μέτρα των διατάξεων της 26ης Ιανουαρίου και της 28ης Μαρτίου, που εφαρμόζονται στην Λωρίδα της Γάζας και στη Ράφα.²¹⁷ Επιπλέον, το ΔΔΧ προχώρησε στην συμπλήρωση του μέτρου της διάταξης της 28ης Μαρτίου, που αφορούσε στην απρόσκοπτη παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και βασικών αγαθών, τονίζοντας την αναγκαιότητα διαμόρφωσης από το Ισραήλ ανοιχτών χερσαίων σημείων διέλευσης, ιδίως στο πέρασμα προς την Ράφα. Τέλος, το Ισραήλ απαιτείτο να υποβάλει ενώπιον του Δικαστηρίου

²¹³ Ibid., para. 29, 30

²¹⁴ Κατά το ΔΔΧ το Ισραήλ δεν κατέθεσε επαρκείς πληροφορίες για την ύπαρξη αποτελεσματικού σχεδιασμού εκκένωσης των Παλαιστινίων από την Ράφα. Ibid., 12, para. 43-46

²¹⁵ Ibid., 13, para. 50 Το Δικαστήριο για πρώτη φορά χρησιμοποιεί το ρήμα must αντί για το shall.

²¹⁶ Ibid., para. 51

²¹⁷ Ibid., para. 52

έκθεση αναφορικά με όλα τα μέτρα που θα έχει λάβει για την εφαρμογή της παρούσας διάταξης σε διάστημα ενός μηνός από την έκδοσή της.²¹⁸

10. Αξιολόγηση και σχολιασμός της διάταξης της 24ης Μαΐου 2024

Κομβικό σημείο στην υπόθεση της Γάζας και στις προσπάθειες περιορισμού των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ισραήλ αποτέλεσε η νέα διάταξη προσωρινών μέτρων της 24ης Μαΐου, με την οποία το Δικαστήριο όχι μόνο επιβεβαίωσε την κρισιμότητα άμεσης εφαρμογής των δύο προηγούμενων διατάξεων, αλλά και υπέδειξε για πρώτη φορά τον άμεσο τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Ράφα, όπως περιγράφεται ανωτέρω. Το μέτρο αυτό αποτελεί το πρώτο μετά από τρία επιμέρους αιτήματα της Ν. Αφρικής και μετά από δύο διατάξεις του ΔΔΧ, με το οποίο κλήθηκε το Ισραήλ να τερματίσει τις στρατιωτικές επιθέσεις στη Ράφα. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί απόρροια αφενός της αναποτελεσματικότητας των προηγούμενων μέτρων να περιορίσουν και τερματίσουν τις στρατιωτικές ενέργειες του Ισραήλ λόγω της γενικής τους διατύπωσης, και αφετέρου της συνεχιζόμενης αύξησης των θανάτων και του κινδύνου πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού.²¹⁹

Μάλιστα, στην παρούσα διάταξη η διατύπωση του Δικαστηρίου έγινε πιο συγκεκριμένη, καθώς για πρώτη φορά χρησιμοποίησε το ρήμα «must» αντί για «shall». Τονίστηκε η ανάγκη διατήρησης ανοιχτού του περάσματος της Ράφα για την απρόσκοπτη παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας. Επρόκειτο για μέτρο, που εξειδίκευσε το αντίστοιχο της διάταξης της 28ης Μαρτίου. Έτσι, η προκείμενη διάταξη μαζί με αυτήν της 28ης Μαρτίου λειτουργούν

²¹⁸ Ibid, para. 53

²¹⁹ *Assessing the Contents of the ICJ's Latest Provisional Measures Order in South Africa v. Israel*. (2024, June 5). EJIL: Talk! <https://www.ejiltalk.org/assessing-the-contents-of-the-icjs-latest-provisional-measures-order-in-south-africa-v-israel/#:~:text=The%20provisional%20measures%20order%20recently,for%20continuing%20to%20provide%20security>

συμπληρωματικά.²²⁰ Το Δικαστήριο έγινε ακόμα πιο συγκεκριμένο με το τρίτο προσωρινό μέτρο. Σύμφωνα με αυτό, το Ισραήλ έπρεπε να διασφαλίσει την πρόσβαση σε διερευνητικές αποστολές, ομάδες, εμπειρογνώμονες και απεσταλμένους των Η.Ε. για την εξέταση των ισχυρισμών γενοκτονίας. Αντίθετα, στις προηγούμενες διατάξεις το Δικαστήριο αρκέστηκε απλώς στο να αναφέρει την ανάγκη διατήρησης των αποδεικτικών στοιχείων για τους ισχυρισμούς γενοκτονίας.

Προβαίνοντας σε μία συνολική αποτίμηση των προσωρινών μέτρων της διάταξης της 24^{ης} Μαΐου, ενώ εκ πρώτης όψεως, τα προσωρινά μέτρα είναι πιο συγκεκριμένα και πιο αυστηρά στη διατύπωσή τους, στην πραγματικότητα δεν έχουν καταφέρει να διασφαλίσουν την εφαρμογή τους από το Ισραήλ. Το προσωρινό μέτρο για τον τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων του τελευταίου περιορίζεται αποκλειστικά στην Ράφα και δεν καλύπτει γεωγραφικώς όλη την Λωρίδα της Γάζα. Δεν επιτεύχθηκε, επομένως, αυτό που τα περισσότερα κράτη των Η.Ε. επεδίωκαν, την κατάπαυση πυρός σε όλη την επίμαχη περιοχή.

Επομένως, χρειάστηκαν τρία επείγοντα αιτήματα της Ν. Αφρικής για την υπόδειξη νέων μέτρων, μία ραγδαία αύξηση των απωλειών ανθρωπίνων ζωών με επίκεντρο τις γυναίκες και τα παιδιά, την σχεδόν ολική καταστροφή των υποδομών στην Γάζα και την Ράφα και έξι μήνες συνεχών επιθέσεων του Ισραήλ στον παλαιστινιακό λαό, προκειμένου το Δικαστήριο να υποδείξει στην τρίτη διάταξη της 24ης Μαΐου τον άμεσο τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ισραήλ στην περιοχή της Ράφα. Παρότι το Δικαστήριο για πρώτη φορά υπέδειξε αυστηρότερα μέτρα, διατυπώνοντάς τα πιο ειδικά, κατά τον χρόνο συγγραφής της εργασίας οι στρατιωτικές επιθέσεις του Ισραήλ τόσο στην Ράφα όσο και στην ευρύτερη περιοχή της Λωρίδας της Γάζα

²²⁰ South Africa v. Israel, Provisional measures Order, 24 May 2024, *supra* 200, (52). The Court also considers that the catastrophic situation in Gaza confirms the need for the immediate and effective implementation of the measures indicated in its Orders of 26 January 2024 and 28 March 2024, which are applicable throughout the Gaza Strip, including in Rafah. In these circumstances, the Court finds it necessary to reaffirm the measures indicated in those Orders. In so doing, the Court wishes to emphasize that the measure indicated in paragraph 51 (2) (a) of its Order of 28 March 2024, requiring the “unhindered provision at scale by all concerned of urgently needed basic services and humanitarian assistance”, necessitates that the Respondent maintain open land crossing points, and in particular the Rafah crossing.

εξακολουθούν να υφίστανται, με επίκεντρο τον άμαχο παλαιστινιακό λαό.²²¹ Έτσι, η αποτελεσματικότητα των μέτρων της σχολιαζόμενης διάταξης και στην περίπτωση αυτή αξιολογείται ως αρνητική. Λόγω της απουσίας ενός μηχανισμού επιβολής της εφαρμογής των διατάξεων προσωρινών μέτρων και κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης και της επιτασσόμενης έντασης των στρατιωτικών επιχειρήσεων τόσο στην Γάζα όσο και στην περιοχή της Ράφα, είναι φανερή η αναποτελεσματικότητα των επίμαχων μέτρων.

Γ' μέρος: Συγκριτική ανασκόπηση αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων σε ισχυρισμούς γενοκτονίας βάσει πρόσφατης νομολογίας του ΔΔΧ (Γκάμπια κατά Μυανμάρ, Ουκρανία κατά Ρωσία)

Έχοντας καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα προσωρινά μέτρα στην υπόθεση της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ είναι αναποτελεσματικά, στο παρόν μέρος της εργασίας γίνεται συγκριτική ανάλυση των προσωρινών μέτρων και της αποτελεσματικότητας τους σε δύο πρόσφατες υποθέσεις που αφορούσαν ισχυρισμούς γενοκτονίας, την «Εφαρμογή της Σύμβασης για την Πρόληψη και την Τιμωρία του εγκλήματος της Γενοκτονίας» (Γκάμπια κατά Μυανμάρ), 2019 και την «Ισχυρισμούς Γενοκτονίας υπό την Σύμβαση της Πρόληψης και Τιμωρίας του εγκλήματος της Γενοκτονίας», (Ουκρανία κατά Ρωσία), 2022. Η συγκριτική ανάλυση των υποθέσεων αυτών παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς αναδεικνύεται και σε αυτές η αναποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων, λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα των διαφορών, δη της ένοπλης σύγκρουσης.

²²¹ *Conditions in Gaza "unfit for human survival," acting UN relief chief tells Security Council | United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - occupied Palestinian territory.* (2024, November 13). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - Occupied Palestinian Territory. <https://www.ochaopt.org/content/conditions-gaza-unfit-human-survival-acting-un-relief-chief-tells-security-council>

1. Τα προσωρινά μέτρα στην υπόθεση «Εφαρμογή της Σύμβασης για την Πρόληψη και την Τιμωρία του εγκλήματος της Γενοκτονίας» (Γκάμπια κατά Μυανμάρ), 2019 : η αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων

Ο λόγος εξέτασης του αιτήματος και των μέτρων που υπέδειξε το Δικαστήριο στην αναλυόμενη υπόθεση γίνεται για να καταδειχθεί πώς διατύπωσε το Δικαστήριο τα μέτρα σε σύγκριση με την υπόθεση της Ν. Αφρικής, πώς έχει διαφοροποιηθεί η διατύπωση και πώς αυτή διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων.

1.1 Το αίτημα της Γκάμπια (11 Νοεμβρίου 2019)

Τον Νοέμβριο του 2019 η Γκάμπια υπέβαλε αίτημα στο ΔΔΧ για την υπόδειξη προσωρινών μέτρων για τον τερματισμό των γενοκτονικών πράξεων της Μυανμάρ κατά της μειονότητας των Rohingya.²²²

Ειδικότερα, οι ενέργειες, που καταλόγισε η Γκάμπια στην Μυανμάρ αφορούσαν στη δολοφονία γυναικών και παιδιών, την τέλεση αποτρόπαιων σεξουαλικών εγκλημάτων κατά των γυναικών και την μαζική δολοφονία των μελών της μέσω του εμπρησμού σπιτιών και ολόκληρων επαρχιών, στις οποίες διαβιούσαν μέλη της εν λόγω μειονότητας.²²³ Αυτή αποτελούσε στόχο λόγω της εθνοτικής, θρησκευτικής και φυλετικής καταγωγής των προσώπων που την απάρτιζαν, με απώτερο σκοπό την μερική ή πλήρη καταστροφή της.

Τα δικαιώματα που επεδίωκε να προστατεύσει η Γκάμπια μέσω του αιτήματος αφορούσαν αφενός στα δικαιώματα της μειονότητας των Rohingya να υπάρχουν και να μην υφίσταται πράξεις γενοκτονίας κι αφετέρου τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις erga omnes της Σύμβασης Γενοκτονίας.²²⁴ Τα

²²² Application of the Convention on the prevention and punishment of the crime of Genocide (The Gambia v. Myanmar), Request for provisional measures, 11 November 2019, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/178/178-20191111-APP-01-00-EN.pdf>

²²³ Ibid., 58, par. 114

²²⁴ Ibid., par. 115

ίδια δικαιώματα επεδίωξε να προστατεύσει και η Ν. Αφρική με τα αιτήματά της κατά του Ισραήλ.

Υπό αυτό το πρίσμα, η Γκάμπια αιτήθηκε από το Δικαστήριο την άμεση λήψη και εφαρμογή μέτρων από την Μυανμάρ για την πρόληψη τέλεσης πράξεων γενοκτονικού χαρακτήρα και ιδίως των μαζικών εκτελέσεων, όλων των μορφών σεξουαλικής κακοποίησης και βίας, του εμπρησμού χωριών, καθώς και της καταστροφής των καλλιεργειών και εδαφών, που είναι απαραίτητα για την επιβίωση των μελών της επίμαχης ομάδας.²²⁵ Στην ίδια κατεύθυνση η Μυανμάρ έπρεπε κατά την Γκάμπια να διασφαλίσει την μη εμπλοκή των στρατιωτικών, παραστρατιωτικών και ενόπλων δυνάμεων ή άλλων ομάδων, που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο και επιρροή της, σε ενέργειες γενοκτονικού χαρακτήρα.²²⁶ Ταυτόχρονα, η Μυανμάρ έπρεπε να διασφαλίσει την προστασία των αποδεικτικών στοιχείων, να υποβάλει έκθεση ενώπιον του Δικαστηρίου για όλα τα ληφθέντα μέτρα σε διάστημα τεσσάρων μηνών από την έκδοση της διάταξης και να συνεργαστεί με όλα τα διερευνητικά όργανα του ΟΗΕ για την εξέταση των καταλογιζόμενων γενοκτονικών πράξεων.²²⁷

1.2 Η διάταξη του ΔΔΧ (23 Ιανουαρίου 2020)

Αξιοσημείωτο στοιχείο της προκειμένης υπόθεσης αποτελούσε ο ισχυρισμός της Μυανμάρ ότι η Γκάμπια δεν δύνατο να προσφύγει ενώπιον του Δικαστηρίου καταλογίζοντας ενέργειες γενοκτονίας στην ίδια, καθώς δεν θιγόταν άμεσα από πράξεις τέτοιου χαρακτήρα.²²⁸ Μάλιστα, επεσήμανε ότι

²²⁵ Ibid., 67, par. 132 (a)

²²⁶ Ibid., 68, par. 132 (b)

²²⁷ Ibid., par. 132 c, d, e

²²⁸ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (The Gambia v. Myanmar), Provisional Measures, Order of 23 January 2020, I.C.J. Reports 2020, p. 3,

μόνο το ζημιωθέν κράτος μπορεί να επικαλεστεί την ευθύνη ενός άλλου κράτους για εικαζόμενες πράξεις γενοκτονίας,²²⁹ ενώ οι καταθέσεις τρίτων κρατών, που δεν εμπλέκονται άμεσα στην διαφορά, είναι επικουρικές.²³⁰ Το Δικαστήριο, απορρίπτοντας τον ισχυρισμό της Μυανμάρ, έκρινε ότι όλα τα συμβαλλόμενα κράτη στην Σύμβαση της Γενοκτονίας έχουν ως κοινό συμφέρον την πρόληψη πράξεων γενοκτονικού χαρακτήρα, ανεξαρτήτως του αν εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στην εκάστοτε διαφορά, αφού σε μία τέτοια Σύμβαση δεν υφίστανται ατομικά συμφέροντα.²³¹

Η επισήμανση αυτή καθίσταται κρίσιμη για την υπόθεση της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ. Η Ν. Αφρική δεν εμπλέκεται άμεσα στην διαφορά και δεν αποτελεί θύμα των καταλογιζόμενων ως γενοκτονία πράξεων. Από τη στιγμή που τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις της Σύμβασης της Γενοκτονίας είναι *erga omnes*, κάθε συμβαλλόμενο κράτος δύναται να επικαλεστεί την ευθύνη άλλου κράτους και να προσφύγει ενώπιον του ΔΔΧ. Έτσι, το σύστημα των προσωρινών μέτρων αναδεικνύεται σε ένα δυνητικό σύστημα δικαστικής προστασίας τόσο των διαδίκων κρατών όσο και της ομάδας, που είναι θύμα των καταλογιζόμενων ενεργειών. Δηλαδή, στην υπόθεση της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ, επειδή ακριβώς η προσφυγή γίνεται βάσει της Σύμβασης Γενοκτονίας, τα προσωρινά μέτρα επικεντρώνονται εκτός από τα δύο κράτη και στην προστασία των δικαιωμάτων του παλαιστινιακού λαού στην Λωρίδα της Γάζας. Ωστόσο, αυτό μπορεί να θεωρηθεί εμπόδιο στην αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων. Τροχοπέδη αποτελεί το γεγονός ότι το Δικαστήριο καλείται να σταθμίσει αφενός τα δικαιώματα της Ν. Αφρικής και του Ισραήλ, για την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης της Γενοκτονίας, κι αφετέρου τα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού, που αποτελεί το θύμα των ενεργειών του Ισραήλ. Επομένως, προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή των διατάξεων προσωρινών μέτρων και να τεθεί σε

available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/178/178-20200123-ORD-01-00-EN.pdf>, 12, par. 23

²²⁹ Pillai, P. (2020). EXPANDING THE SCOPE OF PROVISIONAL MEASURES UNDER THE GENOCIDE CONVENTION. *The Cambridge Law Journal*, 79(2), 201–204. <https://doi.org/10.1017/s0008197320000392>

²³⁰ Provisional Measures, Order of 23 January 2020, *supra* 228, p. 17, par. 39

²³¹ *Ibid.*, p. 18, par. 41

λειτουργία η δεσμευτική τους ισχύς, απουσία μηχανισμού επιβολής της εφαρμογής τους, το Δικαστήριο χρειάζεται να βρει το σημείο ισορροπίας μεταξύ των δικαιωμάτων των διαδίκων κρατών και της ομάδας, που αποτελεί το θύμα των καταλογιζόμενων ενεργειών.

Το Δικαστήριο εξέτασε την σύνδεση των δικαιωμάτων, που επικαλέστηκε η Γκάμπια, με τα προσωρινά μέτρα που αιτήθηκε. Έκρινε ότι υφίσταται διασύνδεση των τριών πρώτων μέτρων με το δικαίωμα της ομάδας να προστατεύεται από πράξεις γενοκτονίας και το δικαίωμα της Γκάμπια ως συμβαλλόμενο κράτος στην Σύμβαση Γενοκτονίας να προλαμβάνει γενοκτονικές πράξεις και να εγείρει ζήτημα κρατικής ευθύνης της Μιανμάρ.²³² Λαμβάνοντας υπόψιν εκθέσεις διερευνητικών αποστολών²³³ και ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε.²³⁴, το ΔΔΧ θεώρησε ότι ο πληθυσμός της ομάδας παρέμενε ευάλωτος κατά την εξέταση του αιτήματος, με αποτέλεσμα ο επείγον χαρακτήρας της κατάστασης να απαιτεί την υπόδειξη προσωρινών μέτρων.

Άξια αναφοράς είναι η σκέψη του Δικαστηρίου όσον αφορά στην εφαρμογή των υποχρεώσεων της Σύμβασης Γενοκτονίας. Κατά το Δικαστήριο ανεξάρτητα από την εμφύλια σύγκρουση και την διένεξη, που μπορεί να τελείται στην Μιανμάρ, η ίδια, ως συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης Γενοκτονίας, πρέπει να ενεργεί σύμφωνα με τις υποχρεώσεις, που πηγάζουν από τις διατάξεις της Σύμβασης, διότι, βάσει του άρθρου I αυτής, η γενοκτονία θεωρείται έγκλημα ανεξάρτητα του αν συντελείται σε περίοδο ειρήνης ή πολέμου.²³⁵

Έτσι, λόγω της κρισιμότητας της κατάστασης και του κινδύνου ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα της ομάδας, κατά το Δικαστήριο, η Μιανμάρ έπρεπε να λάβει όλα τα μέτρα για την αποτροπή και την πρόληψη

²³² Ibid., 23, par. 56 και 24, par. 61

²³³ Human Rights Council, (12 September 2018) Report of the independent international fact-finding mission on Myanmar, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/178/178-20200123-ORD-01-00-EN.pdf> accessed 13 November 2024

²³⁴ Resolution adopted by the General Assembly, (27 December 2019), available at <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n19/440/18/pdf/n1944018.pdf> accessed 13 November 2024

²³⁵ Provisional Measures, Order of 23 January 2020, supra 228, p. 28, par. 74

τέλεσης των πράξεων, που αριθμούνται στο άρθρο II της Σύμβασης, να διασφαλίσει ότι οι δυνάμεις και οι ομάδες, που βρίσκονται υπό τον έλεγχο της, δεν συμμετέχουν σε πράξεις υποκίνησης, τέλεσης και συνέργειας σε γενοκτονία.²³⁶ Παράλληλα, η Μυανμάρ έπρεπε να διασφαλίσει την προστασία των αποδεικτικών στοιχείων για την ομαλή εξέταση των καταλογιζόμενων ως γενοκτονία πράξεων, καθώς και να υποβάλλει έκθεση για όλα τα μέτρα, που θα έχει λάβει, για την εφαρμογή της διάταξης εντός τεσσάρων μηνών από την έκδοσή της.²³⁷

Χρειάζεται στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι μεταξύ της υπόθεσης της Γκάμπια κατά Μυανμάρ και της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ παρουσιάζεται ομοιότητα στο γεγονός ότι η διάταξη της πρώτης με τις διατάξεις της 26^{ης} Ιανουαρίου και 28^{ης} Μαρτίου της δεύτερης έχουν γενική και αφηρημένη διατύπωση. Αντίθετα, η διάταξη της 24^{ης} Μαΐου στην υπόθεση της Ν. Αφρικής έχει ειδικό χαρακτήρα και τα προσωρινά της μέτρα είναι διατυπωμένα με πιο αυστηρό και επιτακτικό τρόπο.

1.3 Αξιολόγηση και σχολιασμός της αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων

Όπως φαίνεται από τα ανωτέρω, τη λογική της γενικής διατύπωσης των προσωρινών μέτρων ακολούθησε το Δικαστήριο και στην διάταξη στην υπόθεση Γκάμπια κατά Μυανμάρ. Το Δικαστήριο αρκέστηκε στην επισήμανση ότι υφίσταται ανάγκη να λάβει η Μυανμάρ τα μέτρα, που δύναται, για την αποτροπή της τέλεσης των πράξεων, που περιλαμβάνονται στο άρθρο II της Σύμβασης της Γενοκτονίας, να διασφαλίσει τη μη συμμετοχή των ομάδων και ατόμων που βρίσκονται υπό τον έλεγχο της στην τέλεση τέτοιων πράξεων, και να διατηρήσει τα αποδεικτικά στοιχεία.

Και σε αυτήν την περίπτωση, όπως και στην υπόθεση της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ, το Δικαστήριο αρκέστηκε στην επαναδιατύπωση των

²³⁶ Ibid., 29, par. 79, 80

²³⁷ Ibid., 81, 82

υποχρεώσεων της Σύμβασης Γενοκτονίας, χωρίς να συγκεκριμενοποιεί το περιεχόμενο των μέτρων που πρέπει να λάβουν τα κράτη. Και εδώ η γενική διατύπωση των μέτρων άφησε ευρεία περιθώρια δράσης στην Μυανμάρ. Ελλείψει μηχανισμού εφαρμογής των προσωρινών μέτρων και επιβολής κυρώσεων, ο βαθμός συμμόρφωσής της δεν ήταν ο προσδοκώμενος. Εκθέσεις, που δημοσιεύτηκαν μετά την διάταξη του Δικαστηρίου, αποκάλυψαν ότι η κατάσταση για τα μέλη της ομάδας Ροχίγκια δεν είχε καλυτερεύσει και ότι ακόμα αποτελούσαν θύματα των ενεργειών της Μυανμάρ.²³⁸ Έτσι, παρότι η διάταξη του Δικαστηρίου διασφάλισε το δικαίωμα της Γκάμπια να εγείρει την κρατική ευθύνη της Μυανμάρ και με αυτόν τον τρόπο να ασκεί το δικαίωμά της, που απορρέει από την σύμβαση Γενοκτονίας, τα επίμαχα προσωρινά μέτρα και σε αυτήν την περίπτωση, δεν κατέστησαν δυνατή την διασφάλιση των δικαιωμάτων της ομάδας των Ροχίγκια, λόγω της γενικής διατύπωσής τους και του ευρύ περιεχομένου τους.²³⁹

2. Τα προσωρινά μέτρα στην υπόθεση «Ισχυρισμοί για Γενοκτονία υπό τη Σύμβαση για την Πρόληψη και την Τιμωρία του εγκλήματος της Γενοκτονίας» (Ουκρανία κατά Ρωσικής Ομοσπονδίας), 2022: η αποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων

Άλλη κρίσιμη υπόθεση για την εξέταση και συγκριτική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων να επιτύχουν τους επιδιωκόμενους σκοπούς τους, αποτελεί η προσφυγή της Ουκρανίας κατά της

²³⁸ Ramsden, M. (2021). Accountability for crimes against the Rohingya: Strategic litigation in the International Court of Justice. *SSRN Electronic Journal*.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3768924

²³⁹ James Joseph, Managing Editor, Long-Form Content. (2024, May 30). Trapped and Persecuted: The Rohingya crisis worsens despite ICJ order. *JURIST - Features - Legal News & Commentary*.
<https://www.jurist.org/features/2024/05/30/trapped-and-persecuted-the-rohingya-crisis-worsens-despite-icj-order/>

Ρωσίας στο ΔΔΧ λίγες μέρες μετά την ρωσική εισβολή στην ευρύτερη περιφέρεια του Donbas.²⁴⁰

Η κρισιμότητα της εν λόγω υπόθεσης έγκειται στο γεγονός ότι παρά την υπόδειξη προσωρινών μέτρων από το Δικαστήριο και την δεσμευτικότητα τους, η Ρωσία συνεχίζει για τρίτη χρονιά τις επιθετικές της ενέργειες εντός της ουκρανικής επικράτειας χωρίς να έχει εφαρμόσει τα προσωρινά μέτρα, που έχει υποδείξει το Δικαστήριο. Αποδεικνύεται, έτσι, η αναποτελεσματικότητα τους να επιτύχουν τόσο την διασφάλιση των δικαιωμάτων της Ουκρανίας, ως συμβαλλόμενου μέρους στην Σύμβαση Γενοκτονίας, όσο και των Ουκρανών αμάχων, που χάνονται κάθε μέρα από τις στρατιωτικές επιθέσεις των Ρώσων. Ένα επιπλέον αξιοσημείωτο στοιχείο της εν λόγω υπόθεσης αποτελεί το γεγονός ότι το καθ' ου κράτος, η Ρωσία, προσπαθεί να νομιμοποιήσει τις ενέργειές της στο πλαίσιο της πρόληψης και τιμωρίας της γενοκτονίας, που υφίσταντο οι πληθυσμοί στις δύο επαρχίες, το Ντόνεσκ και την Λουχάνσκ, κατηγορώντας το αιτούν κράτος για τέλεση πράξεων γενοκτονικού χαρακτήρα στις περιοχές αυτές.²⁴¹ Επομένως, στην προκειμένη υπόθεση από την μία η Ουκρανία αιτείται την υπόδειξη προσωρινών μέτρων για να προστατέψει τον ουκρανικό πληθυσμό από τις ρωσικές στρατιωτικές επιθέσεις και από την άλλη για να προστατευθεί η ίδια από την κατηγορία ότι έχει διαπράξει γενοκτονία στις δύο προαναφερθείσες επαρχίες.²⁴² Επιπρόσθετα, η προσφυγή της Ουκρανίας κατά της Ρωσίας εκτός από το ζήτημα της αποτελεσματικότητας και δεσμευτικότητας των προσωρινών μέτρων έχει φέρει στο προσκήνιο την χρήση βίας από ένα κράτος ως απάντηση σε ισχυρισμούς τέλεσης γενοκτονίας από το άλλο διάδικο κράτος.²⁴³

²⁴⁰ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Request for the indication of provisional measures, 27 February 2022, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220227-WRI-01-00-EN.pdf>

²⁴¹ *Address by the President of the Russian Federation*. (2022, February 24). President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/statements/67843>

²⁴² Request for the indication of provisional measures, *supra* 240, p. 2, par. 4 και 5, par. 12

²⁴³ Kulick, A. (2022). Provisional Measures after Ukraine v Russia (2022). *Journal of International Dispute Settlement*, 13(2), 323–340. <https://doi.org/10.1093/jnlids/idad012>

2.1 Το αίτημα προσωρινών μέτρων της Ουκρανίας (27 Φεβρουαρίου 2022)

Λίγες μέρες μετά την στρατιωτική εισβολή των ρωσικών δυνάμεων στις επαρχίες Ντόνεσκ και Λουχάνσκ η Ουκρανία υπέβαλε αίτημα προσωρινών μέτρων στο ΔΔΧ αφενός για να προστατεύσει το δικαίωμά της να μην υπόκειται σε ψευδείς κατηγορίες περί διάπραξης γενοκτονίας και αφετέρου για να προστατεύσει τον ουκρανικό λαό από τις επιθέσεις της Ρωσίας, ως αποτέλεσμα της καταχρηστικής επίκλησης του άρθρου I της Σύμβασης Γενοκτονίας. Ο επείγων χαρακτήρας της κατάστασης κατά την Ουκρανία έγκειτο στον άμεσο κίνδυνο πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στον ουκρανικό λαό ως απόρροια των στρατιωτικών επιθέσεων των ρωσικών δυνάμεων εντός της επικράτειάς της.²⁴⁴ Ήδη μέσα σε διάστημα λίγων ημερών από την έναρξη της στρατιωτικής εισβολής μεγάλος αριθμός ανθρώπων είχαν χάσει την ζωή τους, μεγάλες καταστροφές είχαν πλήξει τις ουκρανικές υποδομές, και χιλιάδες Ουκρανοί είχαν εκτοπιστεί.²⁴⁵

Υπό αυτό το πρίσμα, η Ουκρανία αιτήθηκε από το Δικαστήριο την άμεση αναστολή των στρατιωτικών ρωσικών επιχειρήσεων, που είχαν ως σκοπό την τιμωρία και την πρόληψη γενοκτονίας στις επαρχίες του Ντόνεσκ και της Λουχάνσκ.²⁴⁶ Παράλληλα, η Ουκρανία αιτήθηκε να διασφαλίσει η Ρωσία ότι οι στρατιωτικές δυνάμεις και οποιεσδήποτε ομάδες βρίσκονται υπό τον έλεγχο και επιρροή της να μην προωθούν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις εντός της Ουκρανίας, καθώς και να μην λάβει μέτρα για την επιδείνωση της παρούσας διαφοράς, τα οποία θα μπορούσαν να δυσχεράνουν την επίλυση της.²⁴⁷ Τέλος, η Ουκρανία αιτήθηκε την υποβολή έκθεσης από την Ρωσία μια

²⁴⁴ Request for the indication of provisional measures , supra 240, p. 6, par. 18

²⁴⁵ World Food Program USA. (2024, February 23). *Ukraine after 2 years of war: How the conflict has affected civilians* - World Food Program USA. <https://www.wfpusa.org/articles/ukraine-after-2-years-war-how-conflict-has-affected-civilians/#:~:text=It%20caused%20the%20one%20of,a%20third%20of%20the%20population.> accessed 27 November 2024

²⁴⁶ Request for the indication of provisional measures , supra 240, p. 7, para. 20 (a)

²⁴⁷ Ibid., para. 20 (b, c)

εβδομάδα μετά την έκδοση της διάταξης για προσωρινά μέτρα, στην οποία θα ανέγραφε όλα τα μέτρα, που θα έχει λάβει για την εφαρμογή της.²⁴⁸

2.2 Η διάταξη του ΔΔΧ (16 Μαρτίου 2022)

Αυτό, που αξίζει να σημειωθεί κατά την έκδοση της διάταξης του Δικαστηρίου στην προκειμένη υπόθεση, είναι η επισήμανση στην αρχή ότι η χρήση βίας από τη Ρωσία στην επικράτεια της Ουκρανίας έχει προκαλέσει κρίσιμα ζητήματα διεθνούς δικαίου.²⁴⁹ Εξετάζοντας την ύπαρξη *prima facie* δικαιοδοσίας, το Δικαστήριο ανέλυσε το επιχείρημα της Ρωσίας περί του ότι η «ειδική στρατιωτική επίθεσή» της εδράζεται στο άρθρο 51 του Χάρτη των ΗΕ και ότι δεν δύναται να ενταχθεί η διαφορά στο πλαίσιο της Σύμβασης Γενοκτονίας, καθώς κάτι τέτοιο θα υπερέβαινε το πεδίο εφαρμογής της. Μετά την εξέταση των δηλώσεων, που είχαν ανταλλαχθεί μεταξύ των δύο κρατών, το Δικαστήριο κατέληξε στο ότι υφίσταται νομική διαφορά, που συνίστατο στην θεώρηση των ενεργειών της Ουκρανίας από την Ρωσία ως γενοκτονία και στην άρνηση των εν λόγω ισχυρισμών από την Ουκρανία.²⁵⁰

Όσον αφορά στην εξέταση των δικαιωμάτων, που επεδίωκε να διασφαλίσει η Ουκρανία με το αίτημά της, σημαντική είναι η σκέψη του Δικαστηρίου ότι τα μέτρα, στα οποία μπορεί να καταφύγει ένα κράτος για την πρόληψη και την τιμωρία του εγκλήματος της γενοκτονίας από άλλο κράτος, είναι οι διμερείς δεσμεύσεις και οι ανταλλαγές στο πλαίσιο ενός περιφερειακού οργανισμού.²⁵¹ Τα κράτη κατά την επιλογή των μέτρων που θέλουν να ακολουθήσουν προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεων, που πηγάζουν από την Σύμβαση της Γενοκτονίας, πρέπει να ενεργούν πάντα εντός των ορίων του διεθνούς δικαίου. Έτσι, κατά το Δικαστήριο η Σύμβαση δεν επιτρέπει την

²⁴⁸ Ibid., para. 20 (d)

²⁴⁹ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Provisional Measures, Order of 16 March 2022, I.C.J. Reports 2022, p. 211, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-00-en.pdf>

²⁵⁰ Ibid., 15-16, para. 45

²⁵¹ Ibid., 18, para. 57

χρήση βίας από ένα κράτος στο έδαφος ενός άλλου συμβαλλόμενου κράτους, για την πρόληψη και την τιμωρία της γενοκτονίας.²⁵² Επομένως, έκρινε ότι η Ουκρανία είχε εύλογο δικαίωμα να μην υποβάλλεται στις στρατιωτικές επιχειρήσεις της Ρωσίας για την πρόληψη και την τιμωρία του εγκλήματος γενοκτονίας, από την στιγμή μάλιστα που η Ρωσία δεν είχε προσκομίσει τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία που να τεκμηριώνουν τον ισχυρισμό περί τέλεσης γενοκτονίας από την Ουκρανία.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο εξέτασε την πλήρωση του κριτηρίου του επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης, τονίζοντας ότι οι στρατιωτικές επιθέσεις της Ρωσίας είναι τέτοιου βαθμού και έντασης, που είχαν προκαλέσει μεγάλο αριθμό θανάτων και καταστροφών σε σημαντικές υποδομές της Ουκρανίας με αποτέλεσμα ο άμαχος πληθυσμός να καθίσταται εξαιρετικά ευάλωτος.²⁵³ Αναφερόμενο, επίσης, στο υπ' αριθμόν A/RES/ES-11/1 Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, της 2ας Μαρτίου 2022, και ειδικότερα στην κρατούσα άποψη ότι οι επιθέσεις στην Ουκρανία είναι οι μεγαλύτερες σε ένταση και βαθμό, που έχει γνωρίσει η Ευρώπη τις τελευταίες δεκαετίες, έκρινε ότι υφίσταται άμεσος και πραγματικός κίνδυνος πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα, που επιδιώκει να προστατεύσει η Ουκρανία μέσω του αιτήματός της.²⁵⁴

Λαμβάνοντας υπόψιν τόσο την κρισιμότητα της κατάστασης όσο και τον κίνδυνο πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης λόγω της φύσης και της έντασης των ρωσικών στρατιωτικών επιχειρήσεων, το Δικαστήριο υπέδειξε τον άμεσο τερματισμό των επιθέσεων στην επικράτεια της Ουκρανίας, καθώς και την διασφάλιση της μη λήψης μέτρων για την προώθηση των επιχειρήσεων από ομάδες ή άτομα, που βρίσκονται υπό τον έλεγχο και την επιρροή της Ρωσίας.²⁵⁵ Πρόκειται για ομοιότητα μεταξύ της αναλυόμενης υπόθεσης και της υπόθεσης της Ν. Αφρικής και διαφορά με την υπόθεση της Γκάμπια κατά Μυανμάρ. Επιπλέον, το Δικαστήριο υπέδειξε ένα επιπρόσθετο προσωρινό

²⁵² Ibid., 18, para. 59. Να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο χρησιμοποιεί τον όρο doubtful.

²⁵³ Ibid., 21, para. 75

²⁵⁴ Ibid., para. 76, 77

²⁵⁵ Ibid., 22, para. 81

μέτρο που απευθυνόταν και στα δύο κράτη, την μη υιοθέτηση μέτρων, που θα μπορούσαν να επιδεινώσουν την κατάσταση.²⁵⁶ Η υπόδειξη του συγκεκριμένου προσωρινού μέτρου διαφοροποιεί την εν λόγω διάταξη από αυτές της υπόθεσης της Γκάμπια κατά Μυανμάρ και της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ. Ένα ακόμη διαφοροποιητικό στοιχείο αποτελεί η απόρριψη από το Δικαστήριο του αιτήματος της Ουκρανίας περί της υποχρέωσης της Ρωσίας να υποβάλει έκθεση για όλα τα μέτρα που έχει λάβει εντός μίας εβδομάδας από την έκδοση της διάταξης.²⁵⁷

2.3 Αξιολόγηση και σχολιασμός της αποτελεσματικότητας των προσωρινών μέτρων

Η διάταξη προσωρινών μέτρων στην υπόθεση της Ουκρανίας κατά της Ρωσίας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς το Δικαστήριο, σε αντίθεση με τις υποθέσεις Γκάμπια κατά Μυανμάρ και Ν. Αφρικής κατά Ισραήλ, υπέδειξε τον άμεσο τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων της Ρωσίας σε όλη την επικράτεια της Ουκρανίας, που είχαν ξεκινήσει στις 24 Φεβρουαρίου του 2022.

Το Δικαστήριο, αναγνωρίζοντας την μη ύπαρξη δικαιώματος χρήσης βίας από ένα κράτος για την αποτροπή ή τιμωρία πράξεων γενοκτονίας από άλλο κράτος, υπέδειξε τον άμεσο τερματισμό της ειδικής στρατιωτικής επιχείρησης, όπως την χαρακτηρίζει η Ρωσία, για την αποτροπή περαιτέρω επιδείνωσης της κατάστασης και την πρόκληση ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα του ουκρανικού πληθυσμού. Στο σημείο αυτό εντοπίζεται σημαντική διαφορά με την τελευταία διάταξη στην υπόθεση της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ, στην οποία ναι μεν το Δικαστήριο υπέδειξε τον τερματισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων, ο τερματισμός, όμως, αυτός είχε περιορισμένη γεωγραφική εμβέλεια, καθώς κάλυπτε μόνο την περιοχή της

²⁵⁶ Ibid., 23 para. 82

²⁵⁷ Ibid., para. 83

Ράφα και όχι ολόκληρη την Λωρίδα της Γάζα. Επομένως, ενώ για πολλούς ο τερματισμός των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Ράφα φάνταζε σαν το πρώτο βήμα για την κατάπαυση του πυρός, στην πραγματικότητα, περιόριζε απλώς γεωγραφικά το πεδίο εκτέλεσης των επιχειρήσεων. Αντιθέτως, στην υπόθεση της Ουκρανίας το προσωρινό μέτρο δεν περιοριζόταν στις επίμαχες περιοχές, από τις οποίες ξεκίνησε η σύγκρουση, το Ντόνεσκ και την Λουχάνσκ, αλλά κάλυπτε όλη την επικράτεια της Ουκρανίας.

Ένα ακόμη αξιοσημείωτο στοιχείο αποτελεί η υπόδειξη ενός μέτρου που απευθύνεται και στα δύο κράτη και αφορά στην μη διενέργεια πράξεων, που θα μπορούσαν να επιδεινώσουν την κατάσταση. Το συγκεκριμένο μέτρο δεν προκαλεί έκπληξη δεδομένης της εμπλοκής και των δύο κρατών σε έναν πόλεμο, που βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ και τρία χρόνια. Αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι στην υπόθεση της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ το Δικαστήριο απέρριψε το προσωρινό μέτρο της Ν. Αφρικής που απευθυνόταν στην λήψη μέτρων από τα διάδικα κράτη για την αποτροπή της γενοκτονίας.

Προκειμένου να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα των αναλυόμενων προσωρινών μέτρων, χρειάζεται να εξετασθεί η επίτευξη των στόχων τους συνδυαστικά με την συμμόρφωση και εφαρμογή τους από την Ρωσία.

Ειδικότερα, βασικός σκοπός του Δικαστηρίου ήταν η αποτροπή περαιτέρω επιδείνωσης της κατάστασης μέσω του τερματισμού των ενόπλων επιθέσεων εντός της ουκρανικής επικράτειας, και ο περιορισμός των συνεπειών της ανθρωπιστικής κρίσης εντός της χώρας. Λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψιν, ότι ο πόλεμος βρίσκεται εν εξελίξει για τρίτη χρονιά, είναι εμφανές ότι η Ρωσία δεν έχει συμμορφωθεί τόσο με το μέτρο του τερματισμού των στρατιωτικών επιχειρήσεων εντός της Ουκρανίας όσο και με τη μη λήψη μέτρων που συμβάλλουν στην επιδείνωση της κατάστασης. Επιπλέον, δεν έχει επιτευχθεί ο στόχος της προστασίας των δικαιωμάτων του ουκρανικού πληθυσμού, δεδομένου ότι μεγάλα τμήματά του έχουν εκτοπισθεί, λόγω των συνεχιζόμενων επιθέσεων από τις ρωσικές δυνάμεις.

Επομένως, ενώ στην προκειμένη υπόθεση η διατύπωση των προσωρινών μέτρων του Δικαστηρίου περί άμεσου τερματισμού των

στρατιωτικών επιχειρήσεων ήταν εξ αρχής συγκεκριμένη και αυστηρή, σε αντίθεση με την υπόθεση της Νο. Αφρικής κατά του Ισραήλ όπου απαιτήθηκε η υποβολή/κατάθεση τεσσάρων επιμέρους αιτημάτων και η έκδοση τριών διατάξεων από το ΔΔΧ, τα προσωρινά μέτρα δεν πέτυχαν τους επιδιωκόμενους σκοπούς, καθώς η Ρωσία δεν συμμορφώθηκε με την διάταξη.

Αναδεικνύεται, συνεπώς, ότι σε περιπτώσεις ένοπλων συρράξεων και δη σε καταστάσεις, στις οποίες τα κράτη υποστηρίζουν ότι απειλείται η ύπαρξή τους, τα ίδια δεν συμμορφώνονται με τις διατάξεις των προσωρινών μέτρων παρά την δεσμευτική τους ισχύ. Σε μία ανάλυση κόστους-οφέλους αυτά έχουν περισσότερα να κερδίσουν από την μη εφαρμογή τους, δεδομένου ότι απουσιάζει ένας μηχανισμός επιβολής κυρώσεων κι εφαρμογής των προσωρινών μέτρων.

Συμπεράσματα

Τα προσωρινά μέτρα ως παρεμπόμπουσα αρμοδιότητα του ΔΔΧ έχουν ως βασικό σκοπό την ομαλή και ειρηνική επίλυση της διαφοράς μέσω της διασφάλισης των δικαιωμάτων των διάδικων κρατών, της ομαλής εκδίκασης της ουσίας της υπόθεσης, της διατήρησης και μη επιδείνωσης της διαφοράς, και της μη πρόκλησης ανεπανόρθωτης βλάβης στα δικαιώματα, που επιδιώκει το κράτος να προστατεύσει.²⁵⁸

Μέχρι το 2001 οι διατάξεις προσωρινών μέτρων δεν είχαν δεσμευτική ισχύ με αποτέλεσμα η πλειονότητα των κρατών να μην συμμορφώνεται με αυτά. Ωστόσο, το ίδιο παρατηρείται και μετά το 2001, οπότε αναγνωρίστηκε η δεσμευτικότητά τους. Δηλαδή τα κράτη συνεχίζουν την πρακτική της μη εφαρμογής και μη συμμόρφωσης με τα προσωρινά μέτρα, που υποδεικνύει το Δικαστήριο, γεγονός που αναδεικνύει την αναποτελεσματικότητά τους. Όπως διαπιστώνεται από την εξέταση της πρόσφατης νομολογίας του Δικαστηρίου

²⁵⁸ Π. Νάσκου - Περράκη, Π. Γιαννόπουλος Προσωρινά μέτρα στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (14), [Αντ. Ν. Σάκκουλα](#), 2000

με έμφαση στην υπόθεση της Ν. Αφρικής κατά του Ισραήλ, η αναποτελεσματικότητα αυτή οφείλεται σε πρώτο βαθμό, στην γενική διατύπωση των προσωρινών μέτρων. Αυτή καταλείπει ευρεία περιθώρια δράσης στο διάδικο κράτος, στο οποίο απευθύνονται. Όσο το Δικαστήριο θα συνεχίζει να υποδεικνύει προσωρινά μέτρα, που είναι διατυπωμένα με γενικό τρόπο, επαναλαμβάνοντας επί της ουσίας τις υποχρεώσεις των κρατών, που απορρέουν από τις διατάξεις της Σύμβασης της Γενοκτονίας, τα μέτρα αυτά θα παραμένουν αναποτελεσματικά. Αυτό επιτείνεται από το γεγονός ότι απουσιάζει μηχανισμός επιβολής της εφαρμογής τους.

Σε δεύτερο επίπεδο η αναποτελεσματικότητα των προσωρινών μέτρων οφείλεται, όπως προκύπτει από τις εξετασθείσες υποθέσεις, που αφορούν σε ισχυρισμούς γενοκτονίας, στον ιδιαίτερο χαρακτήρα, που αυτές ενέχουν. Βασικό χαρακτηριστικό αυτών, ιδίως στην περίπτωση της Γάζα, αποτελεί η ένοπλη σύρραξη. Τα διάδικα κράτη, που συμμετέχουν σε αυτήν, δεν έχουν συμφέρον να συμμορφωθούν με τις διατάξεις του Δικαστηρίου. Μάλιστα, τα κράτη αυτά για να νομιμοποιήσουν την μη εφαρμογή των προσωρινών μέτρων προβάλλουν είτε το επιχείρημα της απειλής στην ύπαρξη του κράτους τους είτε της δράσης τους στο πλαίσιο της νόμιμης άμυνας.²⁵⁹

Υπό αυτό το πρίσμα, στην υπόθεση της Νοτίου Αφρικής κατά του Ισραήλ, καθώς το Ισραήλ υποστηρίζει ότι η Χαμάς αποτελεί απειλή για την ύπαρξη του κράτους του, το ίδιο δεν συμμορφώνεται και δεν εφαρμόζει τα προσωρινά μέτρα. Κατά το ίδιο, η συμμόρφωση με αυτά, θα τερμάτιζε τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Γάζα και θα απέδιδε πλεονέκτημα στην Χαμάς. Έτσι, αιτιολογώντας στο πλαίσιο της νόμιμης άμυνας τις επιθέσεις του με στόχο τον παλαιστινιακό λαό, συνεχίζει τις στρατιωτικές του επιχειρήσεις παρά τις τρεις διατάξεις προσωρινών μέτρων από το Δικαστήριο. Μάλιστα, εν απουσία μηχανισμού επιβολής της εφαρμογής των μέτρων και κυρώσεων σε

²⁵⁹ Zyberi, G. (2010). Provisional measures of the International Court of Justice in armed conflict situations. *Leiden Journal of International Law*, 23(3), 571–584.
<https://doi.org/10.1017/s0922156510000221>

περίπτωση μη συμμόρφωσης με αυτά, τα προσωρινά μέτρα που υπέδειξε το Δικαστήριο δεν ασκούν καμία πίεση στο Ισραήλ.

Επομένως, η παρούσα ανάλυση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα προσωρινά μέτρα που υποδεικνύει το ΔΔΧ, λόγω της γενικής τους διατύπωσης, της απουσίας μηχανισμού επιβολής της εφαρμογής τους και κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης και, λόγω του ειδικού χαρακτήρα της ένοπλης σύγκρουσης στην κατάσταση στην Γάζα, κρίνονται ως αναποτελεσματικά. Αυτό σημαίνει, πως δεν μπορούν κατά την άποψη της γραφούσης να θεωρηθούν ως αποτελεσματικό σύστημα δικαστικής προστασίας, δεδομένης ιδίως της σύρραξης στην Γάζα και της συνέχισης επί έναν χρόνο των εχθροπραξιών με επίκεντρο τον παλαιστινιακό λαό.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Βιβλία

Στ. Περράκης, Μ.-Ντ. Μαρούδα , Διεθνής Δικαιοταξία Θεωρία και Εφαρμογή Διεθνούς Δικαίου, Τόμος Α, εκδ. Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, 2016

Π. Νάσκου - Περράκη , Π. Γιαννόπουλος Προσωρινά μέτρα στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (14), Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2000

Αγγλική

Βιβλία

Palombino, F. M., Virzo, R., & Zarra, G. (2020). Provisional measures issued by international courts and tribunals. In *T.M.C. Asser Press eBooks*. <https://doi.org/10.1007/978-94-6265-411-2>

Rosenne, S. (2005). *Provisional measures in international law: the International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA70204519>

Sałkiewicz-Munnerlyn, E. (2021). Jurisprudence of the PCIJ and of the ICJ on interim measures of protection. In *T.M.C. Asser Press eBooks*. <https://doi.org/10.1007/978-94-6265-475-4>

Αρθρογραφία

Address by the President of the Russian Federation. (2022, February 24). President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/statements/67843>

Amnesty International. (2024, August 27). *Israel/OPT: Israeli attacks targeting Hamas and other armed group fighters that killed scores of displaced civilians in Rafah should be investigated as war crimes.* <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/08/israel-opt-israeli-attacks-targeting-hamas-and-other-armed-group-fighters-that-killed-scores-of-displaced-civilians-in-rafah-should-be-investigated-as-war-crimes/>

Arribas, G. F. (2024). The ICJ Order on provisional measures of January 2024 in South Africa v. Israel on Genocide Case: An expected but disappointing decision. *Paix Et Securite Internationales*, 12. https://doi.org/10.25267/paix_secur_int.2024.i12.1003

Assessing the Contents of the ICJ's Latest Provisional Measures Order in South Africa v. Israel. (2024, June 5). EJIL: Talk! <https://www.ejiltalk.org/assessing-the-contents-of-the-icjs-latest-provisional-measures-order-in-south-africa-v-israel/#:~:text=The%20provisional%20measures%20order%20recently,for%20continuing%20to%20provide%20security>

Bahiru, B. A. (2022). Challenges of Dispute Settlement through International Court of Justice (ICJ): the Case of Ukraine v. Russian Federation the Decision on Provisional Measures on Alleged Violation of Genocide Convention. *European Scientific Journal ESJ*, 18(29), 64. <https://doi.org/10.19044/esj.2022.v18n29p64>

BBC, 11 February 2024, Netanyahu insists on Rafah offensive as warnings mount <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68266335>

Becker, M. A. (2020). The Plight of the Rohingya: Genocide Allegations and Provisional Measures in The Gambia v Myanmar at the International Court of Justice. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3688935>

Becker, M. A. (2024). Desperate times, desperate (Provisional) measures: Rafah and South Africa's latest action at the ICJ. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4816391>

Berg, B. R. (2024, May 24). *What is South Africa's genocide case against Israel at the ICJ?* <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67922346>

Bernhardt, R. (1994). Interim measures indicated by international courts. *Beiträge Zum Ausländischen Öffentlichen Recht Und Völkerrecht*. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-03017-2>

Briefing to the Security Council on the Protection of Civilians in Gaza by Joyce Msuya, Acting Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator, 13 Nov 2024, <https://www.ochaopt.org/content/conditions-gaza-unfit-human-survival-acting-un-relief-chief-tells-security-council>

CNN, February 11, 2024 Israel-Hamas war <https://edition.cnn.com/middleeast/live-news/israel-hamas-war-gaza-news-02-11-24/index.html>

Conditions in Gaza are 'unspeakable' as one million people flee Rafah: UNRWA. (2024, June 4). UN News. <https://news.un.org/en/story/2024/06/1150556>

Conditions in Gaza "unfit for human survival," acting UN relief chief tells Security Council | United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - occupied Palestinian territory. (2024, November 13). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - Occupied Palestinian Territory. <https://www.ochaopt.org/content/conditions-gaza-unfit-human-survival-acting-un-relief-chief-tells-security-council>

Crockett, C. H. (1977). The effects of interim measures of protection in the International Court of Justice. *California Western International Law Journal*, 7(2), 3.

<https://scholarlycommons.law.cwsl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1825&context=cwilj>

Crook, J. R. (2009). ICJ rejects Mexico's request to interpret Avena but finds United States violated provisional measures order. *American Journal of International Law*, 103(2), 362–364. <https://doi.org/10.2307/20535169>

Daily press briefing by the Office of the Spokesperson for the Secretary-General | Meetings coverage and press releases. (2024, October 21). <https://press.un.org/en/2024/db241021.doc.htm>

Duxbury, A. (2000). Saving lives in the International Court of Justice: the use of provisional measures to protect human rights. *California Western International Law Journal*, 31(1), 12. <https://findanexpert.unimelb.edu.au/scholarlywork/1426275-saving-lives-in-the-international-court-of-justice--the-use-of-provisional-measures-to-protect-human-life>

ESJ, 18(29), 64. <https://doi.org/10.19044/esj.2022.v18n29p64>

Evans, M. D., Mennecke, M., & Tams, C. J. (2002). I. Lagrand Case (Germany v United States of America). *International and Comparative Law Quarterly*, 51(2), 449–455. <https://doi.org/10.1093/iclq/51.2.449>

Gaja, G. (2015). Requesting the ICJ to revoke or modify provisional measures. *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, 14(1), 16. <https://doi.org/10.1163/15718034-12341281>

Georgia/Russia, Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in South Ossetia | How does law protect in war? - Online casebook. (n.d.). <https://casebook.icrc.org/case-study/georgiarussia-independent-international-fact-finding-mission-conflict-south-ossetia>

Ghandhi, S. (2010). The International Court of Justice and the Provisional Measures Order in the Georgia v Russian Federation Case. In *Palgrave Macmillan UK eBooks* (pp. 80–113). https://doi.org/10.1057/9780230292413_5

Goldsworthy, P. J. (1974). Interim measures of protection in the International Court of Justice. *American Journal of International Law*, 68(2), 258–277. <https://doi.org/10.2307/2199652>

Grossman, N. (2019). Provisional Measures Before International Courts and Tribunals. By Cameron A. Miles. Cambridge, UK; New York, New York: Cambridge University Press, 2017. Pp. lxiii, 517. Index. *American Journal of International Law*, 113(4), 871–874. <https://doi.org/10.1017/ajil.2019.44>

Home Page | United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - occupied Palestinian territory. (n.d.). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - Occupied Palestinian Territory. <https://www.ochaopt.org/>

Hostilities in the Gaza Strip and Israel - reported impact, (5 December 2023) <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-5-december-2023-2359>

Human Rights Council, (12 September 2018) Report of the independent international fact-finding mission on Myanmar, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/178/178-20200123-ORD-01-00-EN.pdf>

Humanitarian consequences of the conflict between Armenia and Azerbaijan / Nagorno-Karabakh conflict, Resolution 2391 (2021), <https://pace.coe.int/en/files/29483/html>

Huneus, A. V. (2013). Compliance with International Court Judgments and Decisions. *SSRN Electronic Journal*.

https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID2213832_code546503.pdf?abstractid=2198595&mirid=1

(2024, March 31) <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-31/ty-article-magazine/.premium/0000018e-9035-d9a4-a7bf-dc7d839e0000>

Iraqi, A. (2024, April 25). 'Lavender': The AI machine directing Israel's bombing spree in Gaza. +972 Magazine. <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/>

Israeli military escalates bombing of civilian homes in Rafah amid threats of ground invasion. (n.d.). Al-Haq | Defending Human Rights in Palestine Since 1979. <https://www.alhaq.org/advocacy/22940.html>

International Court of Justice (ICJ): Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), Order on Request for Indication of Provisional Measures. (2000). *International Legal Materials*, 39(5), 1100–1115. <https://doi.org/10.1017/s0020782900008615>

Israeli military escalates bombing of civilian homes in Rafah amid threats of ground invasion. (n.d.). Al-Haq | Defending Human Rights in Palestine Since 1979. <https://www.alhaq.org/advocacy/22940.html>

Iwamoto, Y. (2002). The protection of human life through provisional measures indicated by the International Court of Justice. *Leiden Journal of International Law*, 15(2), 345–366. <https://doi.org/10.1017/s0922156502000171>

James Joseph, Managing Editor, Long-Form Content. (2024, May 30). Trapped and Persecuted: The Rohingya crisis worsens despite ICJ order. *JURIST - Features*
- Legal News & Commentary.

<https://www.jurist.org/features/2024/05/30/trapped-and-persecuted-the-rohingya-crisis-worsens-despite-icj-order/>

Kammerhofer, J. (2003). The Binding Nature of Provisional Measures of the International Court of Justice: the ‘Settlement’ of the Issue in the LaGrand Case. *Leiden Journal of International Law*, 16(1), 67–83.
<https://doi.org/10.1017/s0922156503001043>

Kolb, R. (2005). Note on new international case-law concerning the binding character of provisional measures. *Nordic Journal of International Law*, 74(1), 117–130.
<https://doi.org/10.1163/1571810054300979>

Krisch, W. by Nico and Krisch, N. (2024) *Speaking the law, plausibly: The International Court of Justice on Gaza*, *EJIL*. Available at:
<https://www.ejiltalk.org/speaking-the-law-plausibly-the-international-court-of-justice-on-gaza/>

Kulick, A. (2022). Provisional Measures after Ukraine v Russia (2022). *Journal of International Dispute Settlement*, 13(2), 323–340.
<https://doi.org/10.1093/jnlids/idac012>

Lee-Iwamoto, Y. (2013). The ICJ as a guardian of community interests? Legal limitations on the use of provisional measures. In *Brill | Nijhoff eBooks* (pp. 71–92).
https://doi.org/10.1163/9789004228818_005

Leonhardsen, E. M. (2013). Court without qualities: Non-Compliance, provisional measures and the power of international adjudication. *SSRN Electronic Journal*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2324721

Lukiv, J. (2024, October 20). *Israeli strike in north Gaza kills 87, Hamas-run ministry says*. <https://www.bbc.com/news/articles/ce3wdkjgxz2o>

Nagorno-Karabakh: captives must be released – UN experts , (1 February 2021), <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/02/nagorno-karabakh-captives-must-be-released-un-experts>

Marotti, L. (2020). A “Game of Give and Take”: The ITLOS, the ICJ and Provisional Measures. In *T.M.C. Asser Press eBooks*(pp. 131–146). https://doi.org/10.1007/978-94-6265-411-2_7

Merrills, J. G. (1977). Interim measures of protection and the substantive jurisdiction of the international court. *The Cambridge Law Journal*, 36(1), 86–109. <https://doi.org/10.1017/s0008197300014380>

Merrills, J. G. (1995). Interim measures of protection in the recent jurisprudence of the International Court of Justice. *International and Comparative Law Quarterly*, 44(1), 90–146. <https://doi.org/10.1093/iclqaj/44.1.90>

Miles, C. A. (2017). Purpose of provisional measures. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 174–224). <https://doi.org/10.1017/9781316410813.007>

Miles, C. A. (2015). The influence of the International Court of Justice on the law of provisional measures. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 218–271). <https://doi.org/10.1017/cbo9781139979498.009>

M.I. (2024, November 8). *Six-month update report on the human rights situation in Gaza: 1 November 2023 to 30 April 2024 - OHCHR - Question of Palestine*. Question of Palestine. <https://www.un.org/unispal/document/update-report-08nov24/>

M.I. (2024, October 21). *Tor Wennesland condemns ongoing attacks on civilians in Gaza - Statement by UN Special Coordinator for the Middle East Peace Process - Question of Palestine*. Question of Palestine. <https://www.un.org/unispal/document/statement-by-unsco-20oct24/>

M.I. (2024a, October 9). *The nightmare in Gaza is now entering an atrocious, abominable second year - UN Secretary-General's press encounter on the situation in the Middle East - Question of Palestine*. Question of Palestine. <https://www.un.org/unispal/document/secretary-generals-press-encounter-08oct24/>

OCHA, Gaza Strip: Internal Displacement from Rafah Governorate, 9 June 2024, available at <https://www.ochaopt.org/content/gaza-strip-internal-displacement-rafah-governorate-9-june-2024>

OCHA, Statement attributable to the Spokesperson for the Secretary-General – on Gaza, 28 MAY 2024, available at <https://www.ochaopt.org/content/statement-attributable-spokesperson-secretary-general-gaza-2>

OCHA, Occupied Palestinian territory, REPORTED IMPACT SINCE 7 OCTOBER 2023, available at <https://www.ochaopt.org/>

Oellers-Frahm, K. (2012). Expanding the competence to issue provisional measures – strengthening the international judicial function. In *Beiträge zum ausländischen öffentlichen Recht und Völkerrecht* (pp. 389–409). https://doi.org/10.1007/978-3-642-29587-4_12

Okowa, P. (2011). The International Court of Justice and the Georgia/Russia dispute. *Human Rights Law Review*, 11(4), 739–757. <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngr039>

OHCHR, 5 March 2024, UN experts condemn ‘flour massacre’, urge Israel to end campaign of starvation in Gaza, available at <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/03/un-experts-condemn-flour-massacre-urge-israel-end-campaign-starvation-gaza>

OSCE 2008 HUMAN RIGHTS IN THE WAR-AFFECTED AREAS FOLLOWING
THE CONFLICT IN GEORGIA
<https://www.osce.org/files/f/documents/d/6/35578.pdf>

Palchetti, P. (2008). The power of the International Court of Justice to indicate provisional measures to prevent the aggravation of a dispute. *Leiden Journal of International Law*, 21(3), 623–642. <https://doi.org/10.1017/s0922156508005219>

Parlett, K. (2009). A ROLE FOR THE ICJ IN ONGOING ARMED CONFLICT: PROVISIONAL MEASURES. *The Cambridge Law Journal*, 68(1), 4–6. <https://doi.org/10.1017/s0008197309000178>

Pillai, P. (2020). EXPANDING THE SCOPE OF PROVISIONAL MEASURES UNDER THE GENOCIDE CONVENTION. *The Cambridge Law Journal*, 79(2), 201–204. <https://doi.org/10.1017/s0008197320000392>

Quintana, J. J. (1994). Violations of international humanitarian law and measures of repression: the International Tribunal for the former Yugoslavia. *International Review of the Red Cross*, 34(300), 223–239. <https://doi.org/10.1017/s0020860400078104>

Ramsden, M. (2021). Accountability for crimes against the Rohingya: Strategic litigation in the International Court of Justice. *SSRN Electronic Journal*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3768924

Ratner, S. R. (2020). The aggravating duty of Non-Aggravation. *European Journal of International Law*, 31(4), 1307–1342. <https://doi.org/10.1093/ejil/cha081>

Resolution adopted by the General Assembly, (27 December 2019), <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n19/440/18/pdf/n1944018.pdf>

Request for “Clarification” or “Modification” of the provisional measures orders: different paths, same destination? (2024, May 12). EJIL: Talk! <https://www.ejiltalk.org/request-for-clarification-or-modification-of-the-provisional-measures-orders-different-paths-same-destination/>

Rieter, E. (2010). *Preventing irreparable harm: Provisional measures in international human rights adjudication*. <https://doi.org/10.26481/dis.20100312er>

Rieter, E. (2012). PROVISIONAL MEASURES: BINDING AND PERSUASIVE? ENABLING HUMAN RIGHTS ADJUDICATORS TO FOLLOW UP ON STATE DISRESPECT. *Netherlands International Law Review*, 59(02), 165–198. <https://doi.org/10.1017/s0165070x12000149>

Rosenne, S. (2004). Introducing the topic. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 3–21). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268061.003.0001>

Rosenne, S. (2004). The statutes. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 22–61). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268061.003.0002>

Rosenne, S. (2004). Urgency. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 135–148). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268061.003.0005>

Rosenne, S. (2004). Duration of provisional measures. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 149–158). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268061.003.0006>

Rules of the Court (1978), available at <https://www.icj-cij.org/rules>

Sanger, A. (2022). FALSE CLAIMS OF GENOCIDE HAVE REAL EFFECTS: ICJ INDICATES PROVISIONAL MEASURES IN UKRAINE’S PROCEEDINGS AGAINST RUSSIA. *The Cambridge Law Journal*, 81(2), 217–221. <https://doi.org/10.1017/s0008197322000265>

Savado, L. (2002). Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda): The Court's Provisional Measures Order of 1 July 2000. *British Yearbook of International Law*, 72(1), 357–380. <https://doi.org/10.1093/bybil/72.1.357>

Situation in southern Gaza 'horrific and apocalyptic': WFP. (2024, June 2). UN News. <https://news.un.org/en/story/2024/05/1150536>

Sparks, T., & Somos, M. (2018). The urgent, the plausible and the irreparable: The significance of lowering ICJ thresholds for provisional measures. *Völkerrechtsblog*. <https://doi.org/10.17176/20181005-164720-0>

Statement by UN Special Coordinator for the Middle East Peace Process, Tor Wennesland, on the situation in the Gaza Strip. (2024, October 20). UNSCO. <https://unsco.unmissions.org/statement-un-special-coordinator-middle-east-peace-process-tor-wennesland-situation-gaza-strip-6#:~:text=Nowhere%20is%20safe%20in%20Gaza,aid%20must%20be%20delivered%20unimpeded.>

Stoica, V. (2021). Provisional measures. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 13–20). <https://doi.org/10.1017/9781108855006.005>

Sultany, N. (2024). A threshold crossed: on genocidal intent and the duty to prevent genocide in Palestine. *Journal of Genocide Research*, 1–26. <https://doi.org/10.1080/14623528.2024.2351261>

Thienel, T. (2009). The Georgian Conflict, racial discrimination and the ICJ: The Order on Provisional Measures of 15 October 2008. *Human Rights Law Review*, 9(3), 465–472. <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngp018>

Tully, S. (2006). Case concerning Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v Uruguay) (Order on the Request for the Indication of Provisional Measures) [2006]

ICJ Rep 135. *Australian International Law Journal*, 13, 281
<https://www.austlii.edu.au/au/journals/AUIntLawJl/2006/16.pdf>

Ukraine | World Food Programme. (2022, March 22). UN World Food Programme (WFP). <https://www.wfp.org/countries/ukraine>

UN 29 May 2024, Press Releases, Experts outraged by Israeli strikes on civilians sheltering in Rafah camps, available at <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/05/un-experts-outraged-israeli-strikes-civilians-sheltering-rafah-camps>

UNICEF, 6 MAY 2024, <https://www.unicef.org/press-releases/there-nowhere-safe-go-600000-children-rafah-warns-unicef>

UNRWA Situation Report #149 on the Humanitarian Crisis in the Gaza Strip and the West Bank, including East Jerusalem, 27 November 2024, available at <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-149-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem>

Video captures Israeli strike on humanitarian zone in Gaza. (2024, November 15). [Video]. The New York Times. <https://www.nytimes.com/video/world/middleeast/100000009825987/israel-strike-gaza-mawasi.html>

When the Reasons are More Telling than the Ruling: The Order of the ICJ in South Africa v. Israel. (2024, February 4). EJIL: Talk! <https://www.ejiltalk.org/when-the-reasons-are-more-telling-than-the-ruling-the-order-of-the-icj-in-south-africa-v-israel/>

With War Raging in Gaza, International Day of Solidarity with Palestinians Marked by Sombre Statements across UN System, Diplomatic Sphere | Meetings Coverage and Press Releases. (2024, November 26). <https://press.un.org/en/2024/gapal1475.doc.htm>

Wong, J. (2005). The issuance of interim measures in international disputes: a proposal requiring a reasonable possibility of success on the underlying merits. *The Georgia Journal of International and Comparative Law*, 33(3), 605. <http://digitalcommons.law.uga.edu/gjicl/vol33/iss3/3/>

World Health Organization: WHO. (2024, November 1). Statement by principals of the Inter-Agency Standing Committee – Stop the assault on Palestinians in Gaza and on those trying to help them. *World Health Organization*. <https://www.who.int/news/item/01-11-2024-statement-by-principals-of-the-inter-agency-standing-committee---stop-the-assault-on-palestinians-in-gaza-and-on-those-trying-to-help-them>

World Food Program USA. (2024, February 23). *Ukraine after 2 years of war: How the conflict has affected civilians* - World Food Program USA. <https://www.wfpusa.org/articles/ukraine-after-2-years-war-how-conflict-has-affected-civilians/#:~:text=It%20caused%20the%20one%20of,a%20third%20of%20the%20population.>

Zyberi, G. (2010). Provisional measures of the International Court of Justice in armed conflict situations. *Leiden Journal of International Law*, 23(3), 571–584. <https://doi.org/10.1017/s0922156510000221>

Νομολογία

Anglo-Iranian Oil Co. Case. Request for the indication of interim measures of protection (United Kingdom/Iran) 22 June 1951, I.C.J., <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/16/8983.pdf>

Anglo-Iranian Oil Co. Case. (United Kingdom/Iran) Provisional Measures, Order, of 5 July 1951, I.C.J. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/16/016-19510705-ORD-02-00-EN.pdf>

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, (Bosnia Herzegovina v Yugoslavia (Serbia and Montenegro)) Provisional Measures, Order of 13 September 1993, I. C.J. Reports 1993, p. 325, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/91/091-19930913-ORD-01-00-EN.pdf>

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia), Preliminary Objections, Judgment, I.C.J. Reports 1996, p. 615, para. 31., available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/91/091-19960711-JUD-01-00-EN.pdf>

Arbitral Award of 31 July 1989, (Guinea-Bissau v Senegal) Provisional Measures, Order of 2 March 1990, Z.C.J.Reports 1990, p.64 <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/82/082-19900302-ORD-01-00-EN.pdf>

Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention arising from the Aerial Incident at Lockerbie (Libyan Arab Jamahiriya v. United States of America), Provisional Measures, Order of 14 April 1992, I.C.J.Reports 1992, p. 114 <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/88/088-19920414-ORD-01-00-EN.pdf>

Application of the International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination (Georgia v. Russian Federation), Provisional Measures, Order of 15 October 2008, I.C.J. Reports 2008, p. 353, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/140/140-20081015-ORD-01-00-EN.pdf>

Application of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Qatar v. United Arab Emirates), Provisional Measures, Order of 23

July 2018, *I.C.J. Reports* 2018, p. 406, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/172/172-20180723-ORD-01-00-EN.pdf>

Application of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Armenia v. Azerbaijan), Provisional Measures, Order of 7 December 2021, *I.C.J. Reports* 2021, p. 361 <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/181/181-20211207-ORD-01-00-EN.pdf>

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Application for provisional measures 23 December 2023, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231228-app-01-00-en.pdf>

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Provisional measures, Order, 26 January 2024, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240126-ord-01-00-en.pdf>

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), (request for additional provisional measures under article 75 (1) of the rules of the Court of the ICJ 12th February 2024), <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240212-wri-01-00-en.pdf>

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Decision of the Court on South Africa's request for additional provisional measures, 16th February 2024, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240216-pre-01-00-en.pdf>

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), urgent request for the indication of additional provisional measures and the modification of the courts prior provisional measures decisions, 6 March 2024 <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240306-wri-01-00-en.pdf>

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia (Serbia and Montenegro)), Provisional Measures, Order of 13 September 1993, I.C.J. Reports 1993, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/91/091-19930913-ORD-01-00-EN.pdf>

Application of the Convention on the prevention and punishment of the crime of Genocide (The Gambia v. Myanmar), Request for provisional measures, 11 November 2019, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/178/178-20191111-APP-01-00-EN.pdf>

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (The Gambia v. Myanmar), Provisional Measures, Order of 23 January 2020, I.C.J. Reports 2020, p. 3, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/178/178-20200123-ORD-01-00-EN.pdf>

Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Request for the indication of provisional measures, 27 February 2022, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220227-WRI-01-00-EN.pdf>

Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Provisional Measures, Order of 16 March 2022, I.C.J. Reports 2022, p. 211, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/182/182-20220316-ord-01-00-en.pdf>

Application of the Convention on the prevention and punishment of the crime of Genocide in the Gaza strip, (South Africa v. Israel), Provisional measures Order, 28

March 2024, 6, para. 18 <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240328-ord-01-00-en.pdf>

Application of the Convention on the prevention and punishment of the crime of Genocide in the Gaza strip, (South Africa v. Israel), Urgent request for the indication and modification pursuant to article 41 of the Statute and articles 75 and 76 of the Rules of the ICJ, 10 May 2024, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240510-wri-01-00-en.pdf>

Application of the Convention on the prevention and punishment of the crime of Genocide in the Gaza strip, (South Africa v. Israel), Provisional measures Order, 24 May 2024, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240524-ord-01-00-en.pdf>

Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), Provisional Measures, Order of 1 July 2000, I.C.J. Reports 2000, p.111, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/116/116-20000701-ORD-01-00-EN.pdf>

Certain Activities Carried Out by Nicaragua in the Border Area (Costa Rica v. Nicaragua), Provisional Measures, Order of 8 March 2011, I.C.J. Reports 2011, p. 6, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/150/150-20110308-ORD-01-00-EN.pdf>

LaGrand (Germany v. United States of America), Judgment, I. C. J. Reports 2001, p. 466, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/104/104-20010627-JUD-01-00-EN.pdf>

OBSERVATIONS OF THE STATE OF ISRAEL ON THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA'S "URGENT REQUEST FOR ADDITIONAL MEASURES UNDER ARTICLE 75(1) OF THE RULES OF COURT", 12 FEBRUARY 2024, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240215-wri-01-00-en-1.pdf>

Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay), Provisional Measures, Order of 13 July 2006, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/135/135-20060713-ORD-02-00-EN.pdf>

Vienna Convention on Consular Relations (Paraguay v. United States of America), Provisional Measures, Order of 9 April 1998, I. C. J. Reports 1998, p. 248, available at <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/99/099-19980409-ORD-02-00-EN.pdf>